

മഹാഭാരതം - 20

മഹാഭാരതം 20

വ്യാസമഹർഷി

അധ്യായം 176 - 200

താളിളക്കം

2020

പേര്: മഹാഭാരതം 20

ഭാഷ: Malayalam

വിഭാഗം: മഹാകാവ്യം

രചന: വ്യാസമഹർഷി

പ്രസാധകർ: താളിളക്കം

ഡിസംബർ 2020

Layout Design: പ്രവീൺ വർമ്മ

Copyleft:

ലാടെക്കിൽ നിർമ്മിച്ചതാണിത്.
ഓൺലൈൻ വായനയ്ക്ക് വേണ്ടി.
ഉബുണ്ടു ഓപ്പറേറ്റിങ്ങ് സിസ്റ്റത്തിലൂടെ.
കുടപ്പാട്: വികിപ്പീഡിയ.

1 [വൈ]

സ ഭീമസേനസ് തേജസീ തഥാ സർപവശം ഗതഃ
 ചിന്തയാം ആസ സർപസ്യ വീര്യം അത്യദ്ഭുതം മഹത്
 2 ഉവാച ച മഹാസർപം കാമയാ ബ്രഹ്മി പന്നഗ
 കസ് ത്വം ഭോ ഭുജഗ ശ്രേഷ്ഠ കിം മയാ ച കരിഷ്യസി
 3 പാണ്ഡവോ ഭീമസേനോ ഽഹം ധർമ്മരാജാദ് അനന്തരഃ
 നാഗായുത സമപ്രാണോ ത്വയാ നീതഃ കഥം വശം
 4 സിംഹഃ കേസരിണോ വ്യാഘ്രോ മഹിഷാ വാരണാസ് തഥാ
 സമാഗതാശ് ച ബഹുശോ നിഹതാശ് ച മയാ മൃധേ
 5 ദാനവാശ് ച പിശാചാശ് ച രാക്ഷസാശ് ച മഹാബലഃ
 ഭുജവേശം അശക്താ മേ സോഽപ്യം പന്നഗസത്തമ
 6 കിം ന വിദ്യാ ബലം കിം വാ വരദാനം അഥോ തവ
 ഉദ്യോഗം അപി കർവ്വാനോ വശഗോ ഽസ്മി കൃതസ് ത്വയാ
 7 അസത്യോ വിക്രമോ നൃണാം ഇതി മേ നിശ്ചിതാ മതഃ
 യഥേദം മേ ത്വയാ നാഗബലം പ്രതിഹതം മഹത്
 8 ഇത്യ ഏവം വാദിനം വീരം ഭീമം അക്ലിഷ്ടകാരിണാം
 ഭോഗേന മഹതാ സർപഃ സമന്താത് പര്യവേഷ്യയത്
 9 നിഗൃഹ്യ തം മഹാബാഹും തതഃ സ ഭുജഗസ് തദാ
 വിമുച്യാസ്യ ഭുജു പീനാവ് ഇദം വചനം അബ്രവീത്
 10 ദിഷ്ട്യാ ത്വം ക്ഷയിതസ്യാദ്യ ദേവൈർ ഭക്ഷോ മഹാഭുജ
 ദിഷ്ട്യാ കാലസ്യ മഹതഃ പ്രിയഃ പ്രാണാ ഹി ദേഹിനാം
 11 യഥാ ത് ഇദം മയാ പ്രാപ്തം ഭുജംഗത്വം അരിന്ദമ
 തദ് അവശ്യം മയാ ഖ്യാപ്യം തവാദ്യ ശൃണു സത്തമ
 12 ഇമാം അവസ്ഥാം സമ്പ്രാപ്തോ ഹ്യ് അഹം കോപാൻ മനീഷിണാം
 ശാപസ്യാന്തം പരിപ്രേപ്തഃ സർപസ്യ കഥയാമി തത്
 13 നഹുഷോ നാമ രാജർഷിർ വ്യക്തം തേ ശ്രോത്രം ആഗതഃ
 തവൈവ പൂർവഃ പൂർവേഷാം ആയോർ വംശകരഃ സൃതഃ
 14 സോ ഽഹം ശാപാദ് അഗസ്ത്യസ്യ ബ്രാഹ്മണാൻ അവമന്യ ച
 ഇമാം അവസ്ഥാം ആപന്നഃ പശ്യ ദൈവം ഇദം മമ
 15 ത്വാം ചേദ് അവധ്യം ആയാന്തം അതീവ പ്രിയദർശനം
 അഹം അദ്യോപയോക്ഷ്യാമി വിധാനം പശ്യ യാദൃശം
 16 ന ഹി മേ മുച്യതേ കശ് ചിത് കഥം ചിദ് ഗ്രഹണം ഗതഃ

ഗജോ വാ മഹിഷോ വാപി ഷഷ്ടേ കാലേ നരോത്തമ
 17 നാസി കേവലസർപേണ തിര്യഗ്യോനിഷു വർത്തതാ
 ഗൃഹീതഃ കൗരവശ്രേഷ്ഠ വരദാനം ഇദം മമ
 18 പതതാ ഹി വിമാനാഗ്രാൻ മയാ ശക്രാസനാദ് ഭൃതം
 കരു ശാപാന്തം ഇത്യ് ഉഷേതാ ഭഗവാൻ മുനിസത്തമഃ
 19 സ മാം ഉവാച തേജസ്വീ കൃപയാഭീപരിപ്ലതഃ
 മോക്ഷസ് തേ ഭവിതാ രാജൻ കസ്യാച് ചിത് കാലപര്യയാത്
 20 തതോ ിസ്തീ പതിതോ ഭൂമൗ ന ച മാം അജഹാത് സ്മൃതിഃ
 സ്തൂർതം അസ്തി പുരാണം മേ യമൈവാധിഗതം തഥാ
 21 യസ് തു തേ വ്യാഹൃതാൻ പ്രശ്നാൻ പ്രതിബ്രൂയാദ് വിശേഷവിത്
 സ ത്യാം മോക്ഷയിതാ ശാപാദ് ഇതി മാം അബ്രൂവിദ് ജ്ഞിഃ
 22 ഗൃഹീതസ്യ ത്വയാ രാജൻ പ്രാണിനോ ിപി ബലീയസഃ
 സത്തപ്രദേശോ ിധികസ്യാപി സർവസ്യാശു ഭവിഷ്യതി
 23 ഇതി ചാപ്യ് അഹം അശ്രൗഷം വചസ് തേഷാം ദയാവതാം
 മയി സഞ്ജാതഹാർദാനാം അഥ തേ ിന്തർഹിതാ ദ്വിജാഃ
 24 സോ ിഹം പരമദുഷ്കർമാ വസാമി നിരയേ ിശുചൗ
 സർപയോനിം ഇമാം പ്രാപ്യ കാലാകാക്ഷി മഹാദൃതേ
 25 തം ഉവാച മഹാബാഹുർ ഭീമസേനോ ഭുജംഗമം
 ന തേ കപ്യേ മഹാസർപന ചാത്മാനം വിഗർഹയേ
 26 യസ്യാദ് അഭാവി ഭാവി വാ മനുഷ്യഃ സുഖദഃഖയോഃ
 ആഗമേ യദി വാപായേ ന തത്ര ഗൃപയേൻ മനഃ
 27 ദൈവം പുരുഷകാരേണ കോ നിവർതിതും അർഹതി
 ദൈവം ഏവ പരം മന്യേ പുരുഷാർഥോ നിരർഥകഃ
 28 പശ്യ ദൈവോപാലാതാദ് ി ഭുജവീര്യവ്യപാശ്രയം
 ഇമാം അവസ്ഥാം സമ്പ്രാപ്തം അനിമിത്തം ഇഹാദൃ മാം
 29 കിം തു നാദ്യാനുശോചാമി തഥാത്മാനം വിനാശിതം
 യഥാ തു വിപിനേ നൃസ്താൻ ഭ്രാന്തൻ രാജ്യപരിച്ഛുതാൻ
 30 ഹിമവാംഗ് ച സുദുർഗോ ിയം യക്ഷരാക്ഷസ സങ്കലഃ
 മാം ച തേ സമുദീക്ഷന്തഃ പ്രപതിഷ്യന്തി വിഹൃലാഃ
 31 വിനഷ്ടം അഥ വാ ശ്രുത്വാ ഭവിഷ്യന്തി നിരുദ്യമാഃ
 ധർമശീലാ മയാ തേഹി ബാധ്യന്തേ രാജ്യഗൃദ്ധിനാ
 32 അഥ വാ നാർജുനോ ധീമാൻ വിഷാദം ഉപയാസ്യതി
 സർവാസ്തുവിദ് അനായുഷ്യോ ദേവഗന്ധർവരാക്ഷസൈഃ

33 സമർഥഃ സ മഹാബാഹുർ ഏകാഹ്നാ സമഹാ ബലഃ
 ദേവരാജം അപി സ്ഥാനാത് പ്രച്ഛ്യാവയിതും ഓജസാ
 34 കിം പുനർ യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്രം ദുർദ്യൂത ദേവിനം
 വിദ്വിഷ്ടം സർവലോകസ്യ ദംഭലോഭ പരായണം
 35 മാതരം ചൈവ ശോചാമി കൃപണാം പുത്രഗൃദ്ധിനീം
 യസ്താകം നിത്യം ആശാന്യേ മഹത്ത്വം അധികം പരൈഃ
 36 കഥം ന തസ്യാനാമായാ മദ് വിനാശാദ് ഭജംഗമ
 അഹലാസ് തേ ഭവിഷ്യന്തി മയി സർവേ മനോരഥാഃ
 37 നകലഃ സഹദേവശ് ച യമജൗ ഗുരുവർതിനു
 മദ്ബാഹുബലസംസ്തബൗ നിത്യം പുരുഷമാനിനു
 38 നിരുത്സാഹൗ ഭവിഷ്യേതേ ഭൃഷ്ടവീര്യപരാക്രമൗ
 മദ് വിനാശാത് പരിദ്യുനാവ് ഇതി മേ വർതതേ മതിഃ
 39 ഏവംവിധം ബഹു തദാ വിലലാപ വൃകോദരഃ
 ഭജംഗഭോഗ സംരഥോ നാശകച് ച വിചേഷ്ടിതും
 40 യുധിഷ്ഠിരസ് തു കൗന്തേയ ബഭ്രവാസ്വസ്ഥ ചേതനഃ
 അനിഷ്ട ദർശനാൻ ഘോരാൻ ഉത്പാതാൻ പരിചിന്തയൻ
 41 ദാരണം ഹ്യ് അശിവം നാദം ശിവാ ദക്ഷിണതഃ സ്ഥിതാ
 ദീപ്തായാം ദിശി വിത്രസ്താ രൗതി തസ്യാശ്രമസ്യ ഹ
 42 ഏകപക്ഷാക്ഷി ചരണാ വർതികാ ഘോരദർശനാ
 രധിരം വമന്തി ദദൃശേ പ്രത്യാദിത്യം അപസ്വരാ
 43 പ്രവവാവ് അനിലോ രൂക്ഷശ് ചണ്ഡഃ ശർകര കർഷണഃ
 അപസവ്യാനി സർവാണി മൃഗപക്ഷിരുതാനി ച
 44 പൃഷ്ടതോ വായസഃ കൃഷ്ണോ യാഹി യാഹിതി വാശതി
 മുഹൂർ മുഹൂഃ പ്രസ്തരതി ദക്ഷിണോ ിസ്യ ഭജസ

അധ്യായം 177

1 [വൈ]

യുധിഷ്ഠിരസ് തം ആസാദ്യ സർപഭോഗാഭിവേഷിതം
ദധിതം ഭൂതരം വീരം ഇദം വചനം അബ്രവീത്

2 കന്തി മാതഃ കഥം ഇമാം ആപദം ത്വം അവാപ്സവാൻ
കശ് ചായം പർവതാഭോഗപ്രതിമഃ പനഗോത്തമഃ

3 സ ധർമ്മരാജം ആലക്ഷ്യ ഭ്രാതാ ഭ്രാതരം അഗ്രജം
കഥയാം ആസ തത് സർവം ഗ്രഹണാദി വിചേഷിതം

4 [യ]

ദേവോ വാ യദി വാ ദൈത്യ ഉരഗോ വാ ഭവാൻ യദി
സത്യം സർപവചോ ബ്രഹ്മി പച്ഛതി ത്വാം യുധിഷ്ഠിരഃ

5 കിം ആഹൃത്യ വിദിത്വാ വാ പ്രീതിസ് തേ സ്യാദ് ഭൂജംഗമ
കിമാഹാരം പ്രയച്ഛാമി കഥം മുഞ്ഞ്ചദ് ഭവാൻ ഇമം

6 [സർപ]

നഹൃഷോ നാമ രാജാഹം ആസം പൂർവസ് തവാനുല
പ്രഥിതഃ പഞ്ചമഃ സോമാദ് ആയോഃപുത്രോ നരാധിപ

7 ക്രതുഭിസ് തപസാ ചൈവ സ്വാധ്യായേന ദമേന ച
തൈലോക്യൈശ്ചര്യം അത്യഗ്രം പ്രാപ്തോ വിക്രമണേന ച

8 തദ് ഐശ്വര്യം സമാസാദ്യ ദർപോ മാം അഗമത് തദാ
സഹസ്രം ഹി ദ്വിജാതീനാം ഉവാഹ ശിബിലാം മമ

9 ഐശ്വര്യമദമത്തോ ിഹം അവമന്യ തതോ ദ്വിജാൻ
ഇമാം അഗസ്ത്യേന ദശാം ആനീതഃ പൃഥിവീപതേ

10 ന തു മാം അജഹാത് പ്രജ്ഞാ യാവദ് അദ്യേതി പാണ്ഡവ
തസ്യൈവാനുഗ്രഹാദ് രാജന് അഗസ്ത്യസ്യ മഹാത്മനഃ

11 ഷഷ്ഠേ കാലേ മമാഹാരഃ പ്രാപ്തോ ിയം അനുജസ് തവ
നാഹം ഏനം വിമോക്ഷയാമി ന ചാന്യം അഭികാമയേ

12 പ്രശ്നാൻ ഉച്ഛാരിതാംസ് തു ത്വം വ്യാഹരിഷ്യസി ചേൻ മമ
അഥ പശ്യാദ് വിമോക്ഷയാമി ഭ്രാതരം തേ വൃകോദരം

13 [യ]

ബ്രഹ്മി സർപയഥാകാമം പ്രതിവക്ഷ്യാമി തേ വചഃ

അപി ചേച് ഛക്ലയാം പ്രീതിം ആഹർതും തേ ഭൂജംഗമ

14 വേദ്യം യദ് ബ്രാഹ്മണേനേഹ തദ് ഭവാൻ വേത്തി കേവലം
സർപരാജതതഃ ശ്രുത്വാ പ്രതിവക്ഷ്യാമി തേ വചഃ

15 [സർപ]

ബ്രാഹ്മണഃ കോ ഭവേദ് രാജൻ വേദ്യം കിം ച യുധിഷ്ഠിര
ബ്രവീഹ്യത് അതിമതിം ത്യാം ഹി വാക്യൈർ അനുമിമീമഹേ

16 [യ]

സത്യം ദാനം ക്ഷമാ ശീലം ആന്തരംസ്യം ദമോ ഘൃണാ
ദൃശ്യന്തേ യത്ര നാഗേന്ദ്ര സ ബ്രാഹ്മണ ഇതി സ്മൃതഃ

17 വേദ്യം സർപപരം ബ്രഹ്മ നിർദ്ദംബം അസുഖം ച യത്
യത്ര ഗത്യാ ന ശോചന്തി ഭവതഃ കിം വിവക്ഷിതം

18 [സർപ]

ചാതുർവർണ്യം പ്രമാണം ച സത്യം ച ബ്രഹ്മ ചൈവ ഹ
ശുഭ്രേഷ് അപി ച സത്യം ച ദാനം അക്രോധ ഏവ ച

ആന്തരംസ്യം അഹിംസാ ച ഘൃണാ ചൈവ യുധിഷ്ഠിര
19 വേദ്യം യച് ചാഥ നിർദ്ദംബം അസുഖം ച നരാധിപ

താഭ്യാം ഹീനം പദം ചാന്യൻ ന തദ് അസ്തിതി ലക്ഷ്യേ
20 [യ]

ശുഭ്രേ ചൈതദ് ഭവേൽ ലക്ഷ്യം ദ്വിജേ തച് ച ന വിദ്യതേ
ന വൈ ശുഭ്രോ ഭവേച് ശുഭ്രോ ബ്രാഹ്മണോ ന ച ബ്രാഹ്മണഃ

21 യത്രൈതൽ ലക്ഷ്യതേ സർപവൃത്തം സ ബ്രാഹ്മണഃ സ്മൃതഃ
യത്രൈതൻ ന ഭവേത് സർപതം ശുഭ്രം ഇതി നിർദ്ദിശേത്

22 യത് പുനർ ഭവതാ പ്രോക്തം ന വേദ്യം വിദ്യതേതി ഹ
താഭ്യാം ഹീനം അതിത്യാത്ര പദം നാസ്തിതി ചേദ് അപി

23 ഏവം ഏതൻ മതം സർപതാഭ്യാം ഹീനം ന വിദ്യതേ
യഥാ ശീതോഷ്ണയോർ മധ്യേ ഭവേൻ നോഷ്ണം ന ശീതതാ

24 ഏവം വൈ സുഖദുഃഖാഭ്യാം ഹീനം അസ്തി പദം ക്വ ചിത്
ഏഷാ മമ മതിഃ സർപയഥാ വാ മന്യതേ ഭവാനർ

25 [സർപ]

യദി തേ വൃത്തതോ രാജൻ ബ്രാഹ്മണഃ പ്രസമീക്ഷിതഃ
വ്യർഥാ ജാതിസ് തദായുഷ്ണൻ കൃതിർ യാവൻ ന ദൃശ്യതേ

26 [യ]

ജാതിർ അത്ര മഹാസർപമനുഷ്യത്വേ മഹാമതേ

സങ്കരാത് സർവവർണാനാം ദൃഷ്ടരീക്ഷേത്യതി മേ മതിഃ

27 സർവേ സർവാസ് അപത്യാനി ജനയന്തി യദാ നരാഃ
വാൻ മൈഥുനം അഥോ ജന്മ മരണം ച സമം നൃണാം

28 ഇദം ആർഷം പ്രമാണം ച യേ യജാമഹ ഇത്യ് അപി
 തസ്മാച്ഛരീലം പ്രധാനേഷു വിദുർ യേ തത്ത്വദർശിനഃ
 29 പ്രാന്തന് നാഭീർ വർധനാത് പുനോ ജാതകർമ്മ വിധീയതേ
 തത്രാസ്യ മാതാ സാവിത്രീ പിതാ ത് ആചാര്യ ഉച്യതേ
 30 വൃത്തയാ ശുഭ്ര സമോ ഹ്യ് ഏഷ യാവദ് വേദേ ന ജായതേ
 അസ്മിന് ഏവം മതിദ്വൈധേ മനുഃ സ്വായംഭവോ ിബ്രവീത്
 31 കൃതകൃത്യാഃ പുനർ വർണാ യദി വൃത്തം ന വിദ്യതേ
 സങ്കരസ് തത്ര നാഗേരൂ ബലവാൻ പ്രസമീക്ഷിതഃ
 32 യത്രേദാനീം മഹാസർപസംസ്കൃതം വൃത്തം ഇഷ്യതേ
 തം ബ്രാഹ്മണം അഹം പൂർവം ഉക്തവാൻ ഭജഗോത്തമ
 33 [സർപ]

ശ്രുതം വിദിതവേദ്യസ്യ തവ വാക്യം യുധിഷ്ഠിര
 ഭക്ഷയേയം അഹം കസ്മാദ് ഭ്രാതരം തേ വൃകോദരം

അധ്യായം 178

1 [യ്]

ഭവാൻ ഏതാദൃശോ ലോകേ വേദവേദാംഗപാരഗഃ
ബ്രൂഹി കിം കർവതഃ കർമ്മ ഭവേദ് ഗതിർ അന്തതമാ

2 [സർപ]

പാത്രേ ദത്ത്യാ പ്രിയാണ്യ് ഉക്ത്യാ സത്യം ഉക്ത്യാ ച ഭാരത
അഹിംസാ നിരതഃ സ്വർഗം ഗച്ഛേദ് ഇതി മതിർ മമ

3 [യ്]

ദാനാദ് വാ സർപസത്യാദ് വാ കിം അതോ ഗുരു ദൃശ്യതേ
അഹിംസാ പ്രിയയോസ് ചൈവ ഗുരുലാഘവം ഉച്യതാം

4 [സർപ]

ദാനേ രത്ത്വം സത്യം ച അഹിംസാ പ്രിയം ഏവ ച
ഏഷാം കാര്യഗതീയസ്ത്വാദ് ദൃശ്യതേ ഗുരുലാഘവം

5 കസ്താച് ചിദ് ദാനയോഗാദ് ധി സത്യം ഏവ വിശിഷ്യതേ
സത്യവാക്യാച് ച രാജേന്ദ്ര കിം ചിദ് ദാനം വിശിഷ്യതേ

6 ഏവം ഏവ മഹേഷ്യാസ പ്രിയവാക്യാൻ മഹീപതേ
അഹിംസാ ദൃശ്യതേ ഗുർവീ തതസ് ച പ്രിയം ഇഷ്യതേ

7 ഏവം ഏതദ് ഭവേദ് രാജൻ കാര്യപേക്ഷം അനന്തരം
യദ് അഭിപ്രേതം അന്യത് തേ ബ്രൂഹി യാവദ് ബ്രവീമ്യ് അഹം

8 [യ്]

കഥം സ്വർഗേ ഗതിഃ സർപകർമ്മണാം ച ഫലം ധ്രുവം
അശരീരസ്യ ദൃശ്യേത വിഷയാംസ് ച ബ്രവീഹി മേ

9 [സർപ]

തിന്ദ്രോ വൈ ഗതയോ രാജൻ പരിദൃഷ്ടാഃ സ്വകർമ്മഭിഃ
മാനുഷ്യം സ്വർഗവാസസ് ച തിര്യഗ്യോനിസ് ച തത് ത്രിധാ

10 തത്ര വൈ മാനുഷാൽ ലോകാദ് ദാനാദിദീർ അതന്ദ്രിതഃ
അഹിംസാർഥ സമായുക്തൈഃ കാരണൈഃ സ്വർഗം അശ്നതേ

11 വിപരീതൈസ് ച രാജേന്ദ്ര കാരണൈർ മാനുഷോ ഭവേത്
തിര്യഗ്യോനിസ് തഥാ താത വിശേഷസ് ചാത്ര വക്ഷ്യതേ

12 കാമക്രോധസമായുക്തോ ഹിംസാ ലോഭസമന്വിതഃ
മനുഷ്യത്വാത് പരിദൃഷ്ടസ് തിര്യഗ്യോനൗ പ്രസൂയതേ

13 തിര്യഗ്യോന്യാം പൃഥഗ്ഭാവോ മനുഷ്യത്വേ വിധീയതേ
ഗവാദിഭ്യസ് തഥാശ്വേഭ്യോ ദേവത്വം അപി ദൃശ്യതേ

14 സോ ിയം ഏതാ ഗതീഃ സർവാ ജ്ഞുശ് ചരതി കാര്യാവാൻ
 നിത്യേ മഹതി ചാത്മാനം അവസ്ഥാപയതേ നൃപ
 15 ജാതോ ജാതശ് ച ബലവാൻ ഭുക്തേ ചാത്മാ സ ദേഹവാൻ
 ഫലാർഥസ് താത നിഷ്കൃതഃ പ്രജാ ലക്ഷണഭാവനഃ
 16 [യ്]

ശബ്ദേ സ്വർഗേ ച രൂപേ ച തഥൈവ രസഗന്ധയോഃ
 തന്യാധിഷ്ഠാനം അന്യഗ്രം ബ്രൂഹി സർപയഥാതഥം
 17 കിം ന ഗൃഹ്ണാസി വിഷയാൻ യുഗപത് ത്വം മഹാമതേ
 ഏതാവദ് ഉച്യതാം ചോക്തം സർവം പന്നഗസത്തമ
 18 [സർപ]

യദ് ആത്മദ്രവ്യം ആയുഷ്കൻ ദേഹസംശ്രായണാനൃതിം
 കരണാധിഷ്ഠിതം ഭോഗാൻ ഉപഭുക്തേ യഥാവിധി
 19 ജ്ഞാനം ചൈവാത്ര ബുദ്ധിശ് ച മനോ ച ഭരതർഷഭ
 തന്യ ഭോഗാധികരണേ കരണാനി നിബോധ മേ
 20 മനസാ താത പര്യേതി ക്രമശോ വിഷയാൻ ഇമാൻ
 വിഷയായതനസ്ഥേന ഭൂതാത്മാ ക്ഷേത്രനിഃസൃതഃ
 21 അത്ര ചാപി നരവ്യാഘ്രേ മനോ ജ്ഞോർ വിധീയതേ
 തസ്നാദ് യുഗപദ് അന്യാത്ര ഗ്രഹണം നോപപദ്യതേ
 22 സ ആത്മാ പുരുഷവ്യാഘ്രേ ഭൂവോർ അന്തരം ആശ്രിതഃ
 ദ്രവ്യേഷു സൃജതേ ബുദ്ധിം വിവിധേഷു പരാവരം
 23 ബുദ്ധേർ ഉത്തരകാലം ച വേദനാ ദൃശ്യതേ ബുധൈഃ
 ഏഷ വൈ രാജശാർദൂല വിധിഃ ക്ഷേത്രജ്ഞഭാവനഃ
 24 [യ്]

മനസോ ചാപി ബുദ്ധേശ് ച ബ്രൂഹി മേ ലക്ഷണം പരം
 ഏതദ് അധ്യാത്മവിദിഷ്യാം പരം കാര്യം വിധീയതേ
 25 [സർപ]

ബുദ്ധിർ ആത്മാനുഗാ താത ഉത്പാതേന വിധീയതേ
 തദ് ആശ്രിതാ ഹി സഞ്ജ്ഞൈഷാ വിധിസ് തസൈസൃഷണേ ഭവേത്
 26 ബുദ്ധേർ ഗുണവിധിർ നാസ്തി മനസ് തു ഗുണവദ് ഭവേത്
 ബുദ്ധിർ ഉത്പദ്യതേ കാര്യേ മനസ് തുത്പന്നം ഏവ ഹി
 27 ഏതദ് വിശേഷണം താത മനോ ബുദ്ധ്യോർ മയേരിതം
 ത്വം അപ്യ് അത്രാഭിസംബുദ്ധഃ കഥം വാ മന്യതേ ഭവാൻ
 28 [യ്]

അഹോ ബുദ്ധിമതാം ശ്രേഷ്ഠ ശൂഭാ ബുദ്ധിർ ഇയം തവ
 വിദിതം വേദിതവ്യം തേ കസ്താൻ മാം അനപ്ചൂസി
 29 സർവജ്ഞം ത്യാം കഥം മോഹ ആവിശത് സ്വർഗവാസിനം
 ഏവം അദ്ഭുതകർമാണം ഇതി മേ സംശയോ മഹാൻ
 30 [സർപ]
 സുപ്രജ്ഞം അപി ചേച്ഛ് ഛൂരം ജുദ്ധിർ മോഹയതേ നരം
 വർത്തമാനഃ സുഖേ സർവോ നാവൈതീതി മതിർ മമ
 31 സോ ിഹം ഐശ്വര്യമോഹേന മദാവിഷ്ടോ യുധിഷ്ഠിര
 പതിതഃ പ്രതിസംബുദ്ധസ് ത്യാം തു സംബോധയാമ്യ് അഹം
 32 കൃതം കാര്യം മഹാരാജ ത്വയാ മമ പരന്തപ
 ക്ഷീണഃ ശാപഃ സുകൃച്ഛോ മേ ത്വയാ സംഭാഷ്യ സാധുനാ
 33 അഹം ഹി ദിവി ദിവ്യേന വിമാനേന ചരൻ പുരാ
 അഭിമാനേന മത്തഃ സൻ കം ചിൻ നാന്യം അചിന്തയം
 34 ബ്രഹ്മർഷിദേവഗന്ധർവയക്ഷരാക്ഷസ കിംനരാഃ
 കരാൻ മമ പ്രയച്ഛന്തി സർവേ ത്രൈലോക്യവാസിനഃ
 35 ചക്ഷുഷാ യം പ്രപശ്യാമി പ്രാണിനം പൃഥിവീപതൗ
 തസ്യ തേജോ ഹരാമ്യ് ആശ്രു തദ് ധി ദൃഷ്ടിബലം മമ
 36 ബ്രഹ്മർഷീണാം സഹസ്രം ഹി ഉവാഹ ശിബികാം മമ
 സ മാം അപനയോ രാജൻ ഭ്രംശയാം ആസ വൈ ശ്രിയഃ
 37 തത്ര ഹ്യ് അഗസ്ത്യഃ പാദേന വഹൻ പൃഷ്ടോ മയാ മുനിഃ
 അദൃഷ്ടേന തതോ ിസ്മ്യ് ഉഷേതാ ധ്യാസ സർവേപതി വൈ അഷാ
 38 തതസ് തസ്മാദ് വിമാനാഗ്രാത് പ്രച്യുതത് ച്യുത ഭ്രൂണഃ
 പ്രപതൻ ബുബുധേ ിത്മാനം വ്യാലീ ഭൂതം അധോമുഖം
 39 അയാചം തം അഹം വിപ്രം ശാപസ്യാന്തോ ഭവേദ് ഇതി
 അജ്ഞാനാത് സമ്പ്രവൃത്തസ്യ ഭഗവൻ ക്ഷത്തം അർഹസി
 40 തതഃ സ മാം ഉവാചേദം പ്രപതന്തം കൃപാന്വിതഃ
 യുധിഷ്ഠിരോ ധർമ്മരാജഃ ശാപാത് ത്യാം മോക്ഷയിഷ്യതി
 41 അഭിമാനസ്യ ഘോരസ്യ ബലസ്യ ച നരാധിപ
 ഫലേ ക്ഷീണേ മഹാരാജ ഫലം പുണ്യം അവാപ്സ്യസി
 42 തതോ മേ വിസ്മയോ ജാതസ് തദ് ദൃഷ്ട്വാ തപസോ ബലം
 ബ്രഹ്മ ച ബ്രാഹ്മണത്വം ച യേന ത്യാഹം അച്ഛുച്ഛദം
 43 സത്യം ദമസ് തപോയോഗം അഹിംസാ ദാനനിത്യതാ
 സാധകാനി സദാ പുംസാം ന ജാതിർ ന കലം റൂപ

44 അരിഷ്ട ഏഷ തേ ഭ്രാതാ ഭീമോ മുഷേതാ മഹാഭജഃ
സ്വസ്തി തേ ിസ്മ മഹാരാജ ഗമിഷ്യാമി ദിവം പുനഃ

45 [വൈ]

ഇത്യ് ഉക്ത്വാജഗരം ദേഹം ത്യക്ത്വാ സ നഹുഷോ നൃപഃ
ദിവ്യം വപുഃ സമാസ്ഥായ ഗതസ് ത്രിദിവം ഏവ ഹ

46 യുധിഷ്ഠിരോ ിപി ധർമാത്മാ ഭ്രാത്രാ ഭീമേന സംഗതഃ
ധൗമ്യേന സഹിതഃ ശ്രീമാൻ ആശ്രമം പുനർ അഭ്യഗാത്

47 തതോ ദ്വിജേഭ്യഃ സർവേഭ്യഃ സമേതേഭ്യോ യഥാതഥം
കഥയാം ആസ തത് സർവം ധർമരാജോ യുധിഷ്ഠിരഃ

48 തച് ശ്രുത്വാ തേ ദ്വിജാഃ സർവേ ഭ്രാതരശ് ചാസ്യ തേ ത്രയഃ
ആസൻ സുവ്രീഡിതാ രാജൻ ദ്രൗപദീ ച യഗസ്യിനി

49 തേ തു സർവേ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠാഃ പാണ്ഡവാനാം ഹിതേപ്സയാ
മൈവം ഇത്യ് അബ്രുവൻ ഭീമം ഗർഹയന്തോ ിസ്യ സാഹസം

50 പാണ്ഡവാസ് തു ഭയാൻ മുക്തം പ്രേക്ഷ്യ ഭീമം മഹാബലം
ഹർഷം ആഹാരയാം ചക്രൂർ വിജഹ്രൂശ് ച മുദാ യുതാഃ

അധ്യായം 179

1 [വൈ]

നിദാഘാന്തകരഃ കാലഃ സർവഭൂതസുഖാവഹഃ
 തരൈരവ വസതാം തേഷാം പ്രാവൃച്ഛ സമഭിപദ്യത
 2 ഛാദയന്തോ മഹാഘോഷാഃ ഖം ദിശശ്ച ച ബലാഹകാഃ
 പ്രവവർഷുർ ദിവാരാത്രം അസിതാഃ സതതം തദാ
 3 തപാത്യയ നികേതാശ്ച ശതശോ ിഥ സഹസ്രശഃ
 അപേതാർക പ്രഭാ ജാലാഃ സവിദ്യുദ്വിമലപ്രഭാഃ
 4 വിരൂഢ ശഷ്യാ പൃഥ്വിമീ മത്തദംശ സതീന്ദ്രപാ
 ബഭ്രുവ പയസാ സിക്താ ശാന്തധൂമരജോ ിരണാ
 5 ന സു പ്രജ്ഞായതേ കിം ചിദ് അംഭസോ സമവസ്തുതേ
 സമം വാ വിഷമം വാപി നദ്യോ വാ സ്ഥാവരാണി വാ
 6 ക്ഷുണ്ണതോയാ മഹാഘോഷാഃ ശ്വസമാനാ ഇവാശൃഗാഃ
 സിന്ധവഃ ശോഭയാം ചക്രഃ കാനനാനി തപാത്യയേ
 7 നദതാം കാനനാന്തേഷു ശ്രൂയന്തേ വിവിധാഃ സ്വന്ദാഃ
 വൃഷ്ടിഭിസ് താഡ്യമാനാനാം വരാഹമൃഗപക്ഷിണാം
 8 സ്തോകതാഃ ശിഖിനശ്ചൈവ പുസ്തോകില ഗണൈഃ സഹ
 മത്താഃ പരിപതന്തി സു ദർദുരാശ്ചൈവ ദർപിതാഃ
 9 തഥാ ബഹുവിധാകാരാ പ്രാവൃഷ്ട് മേഘാന്തനാദിതാ
 അഭ്യതീതാ ശിവാ തേഷാം ചരതാം മരുധന്വസു
 10 ക്രൗഞ്ച ഹംസഗണാകീർണാ ശരത് പ്രണിഹിതാഭവത്
 രൂഢ്യാ കക്ഷവനപ്രസ്ഥാ പ്രസന്നജലനിമ്ബഗാ
 11 വിമലാകാശ നക്ഷത്രാ ശരത് തേഷാം ശിവാഭവത്
 മൃഗദ്വിജസമാകീർണാ പാണ്ഡവാനാം മഹാത്മനാം
 12 പശ്യന്തഃ ശാന്തരജസഃ ക്ഷപാ ജലദശീതലാഃ
 ഗ്രഹനക്ഷത്രസംഘൈശ്ച ച സോമേന ച വിരാജിതാഃ
 13 കമുദൈഃ പുണ്ഡരീകൈശ്ച ശീതവാരി ധരാഃ ശിവാഃ
 നദീഃ പുഷ്കരിണീശ്ചൈവ ദദൃശുഃ സമലങ്കൃതാഃ
 14 ആകാശനീകാശ തടാം നീപ നീവാർ സങ്കലാം
 ബഭ്രുവ ചരതാം ഹർഷഃ പുണ്യതീർഥാം സരസ്വതീം
 15 തേ വൈ മുദ്ദിദിരേ വീരാഃ പ്രസന്നസലിലാം ശിവാം
 പശ്യന്തോ ദൃഢധന്വാനഃ പരിപൂർണാം സരസ്വതീം
 16 തേഷാം പുണ്യതമാ രാത്രിഃ പർവ സന്ധൗ സു ശാരദീ

തരൈവ വസതാം ആസിത് കാർതികീ ജനമേജയ
17 പുണ്യകൃദ്ഭിർ മഹാസന്തൈസ് താപസൈഃ സഹ പാണ്ഡവാഃ
തത് സർവം ഭരതശ്രേഷ്ഠാഃ സമൂഹൂർ യോഗം ഉത്തമം
18 തമിസ്രാഭ്യഭിതേ തസ്മിൻ ധൗമ്യേന സഹ പാണ്ഡവാഃ
സൂതൈഃ പൗരോഗവൈശ് ചൈവ കാമ്യകം പ്രയയൂർ വനം

അധ്യായം 180

1 [വൈ]

കാമ്യകം പ്രാപ്യ കൗന്തേയാ യുധിഷ്ഠിരപുരോഗമാഃ
 കൃതാതിഥ്യാ മുനിഗണൈർ നിഷേദഃ സഹ കൃഷ്ണയാ
 2 തതസ് താൻ പരിവിശ്വസ്താൻ വസതഃ പാണ്ഡനന്ദനാൻ
 ബ്രാഹ്മണാ ബഹവസ് തത്ര സമന്താത് പര്യവാരയൻ
 3 അമാബ്രവീദ് ദ്വിജഃ കസ് ചിദ് അർജുനസ്യ പ്രിയഃ സഖാ
 ഏഷ്യതീഹ മഹാബാഹുർ വശീശൗരീർ ഉദാരധിഃ
 4 വിദിതാ ഹി ഹരേർ യുധം ഇഹായാതാഃ കുരൂദഗ്ഹാഃ
 സദാ ഹി ദർശനാകാക്ഷീ ശ്രേയോ ിന്വേഷീ ച വോ ഹരിഃ
 5 ബഹു വസര ജീവി ച മാർകണ്ഡേയോ മഹാതപഃ
 സ്വാധ്യായതപസാ യുക്തഃ ക്ഷിപ്രം യുഷ്മാൻ സമേഷ്യതി
 6 തഥൈവ തസ്യ ബ്രവതഃ പ്രത്യദൃഷ്യത കേശവഃ
 സൈങ്ക്യ സുഗ്രീവ യുക്തേന രഥേന രഥിനാം വരഃ
 7 മഘവാൻ ഇവ പൗലോമ്യാ സഹിതഃ സത്യഭാമയാ
 ഉപായാദ് ദേവകീപുത്രോ ദിദ്രക്ഷഃ കരുസത്തമാൻ
 8 അവതീര്യ രഥാത് കൃഷ്ണോ ധർമ്മരാജം യഥാവിധി
 വവന്ദേ മുദിതോ ധീമാൻ ഭീമം ച ബലിനാം വരം
 9 പൂജയാം ആസ ദൗമ്യം ച യഥാഭ്യോ അഭിവാദിതഃ
 പരിഷ്വജ്യ ഗുഡാകേശം ദ്രൗപദീം പര്യസാന്ത്വയത്
 10 സ ദൃഷ്ട്വാ ഹൽഗുനം വീരം ചിരസ്യ പ്രിയം ആഗതം
 പര്യഷ്വജത ദാശാർഹഃ പുനഃ പുനർ അരിന്ദമം
 11 തഥൈവ സത്യഭാമാപി ദ്രൗപദീം പരിഷ്വസ്യജേ
 പാണ്ഡവാനാം പ്രിയം ഭാര്യാം കൃഷ്ണസ്യ മഹിഷീ പ്രിയാ
 12 തതസ് തേ പാണ്ഡവാഃ സർവേ സഭാര്യഃ സപുരോഹിതാഃ
 ആനരീചഃ പുണ്ഡരീകാക്ഷം പരിവവൃശ് ച സർവശഃ
 13 കൃഷ്ണസ് തു പാർഥേന സമേത്യ വിദ്വാൻ; ധനഞ്ജയേനാസുരതർജ്ജനേന
 ബഭൗ യഥാ ഭൂപ പതിർ മഹാത്മാഃ; സമേത്യ സാക്ഷാദ് ഭഗവാൻ ഗുഹേന
 14 തതഃ സമസ്താനി കിരീടമാലി; വനേഷു വൃത്താനി ഗദാഗ്രജായ
 ഉക്ത്യാ യഥാവത് പുനർ അന്വപൃച്ഛത്; കഥം സുഭദ്രാ ച തഥാഭൃമന്യഃ
 15 സ പൂജയിത്യാ മധുഹാ യഥാവൻ; പാർഥാഗ് ച കൃഷ്ണാ ച പുരോഹിതം ച
 ഉവാച രാജാനം അഭിപ്രശംസൻ; യുധിഷ്ഠിരം തത്ര സഹോപവിശ്യ
 16 ധർമഃ പരഃ പാണ്ഡവ രാജ്യലാഭാത്; തസ്യാർഥം ആഹുസ് തപ ഏവ രാജൻ

സത്യാർജ്ജവദ്യോ ചരതാ സ്വധർമ്മഃ; ജീതസ് തവായം ച പരശ് ച ലോകഃ
 17 അഹീതം അഗ്രേ ചരതാ വ്രതാനി സമൃഗ്; ധനുർവേദം അവാപ്യ കൃത്യം
 ക്ഷാത്രേണ ധർമ്മണ വസുനി ലബ്ധ്യാ; സർവേ ഹ്യ് അവാപ്താഃ ക്രതവഃ പുരാണാഃ
 18 ന ഗ്രാമ്യധർമ്മേഷു രതിസ് തവാസ്തി; കാമാൻ ന കീം ചിത് കരുഷേ നരേന്ദ്ര
 ന ചാർഥലോഭാത് പ്രജഹാസി ധർമ്മഃ; തസ്മാത് സ്വഭാവാദ് അസി ധർമ്മരാജഃ
 19 ധാനം ച സത്യം ച തപോ ച രാജഞ്; ശ്രദ്ധാ ച ശാന്തിശ് ച ധൃതിഃ ക്ഷമാ ച
 അവാപ്യ രാഷ്ട്രാണി വസുനി ഭോഗാൻ; ഏഷാ പരാ പാർഥ സദാ രതിസ് തേ
 20 യദാ ജനൗഘഃ കരുജാംഗലാനാം; കൃഷ്ണാം സഭായാം അവശാം അപശ്യത്
 അപേതധർമ്മവ്യവഹാര വൃത്തം; സഹേത തത് പാണ്ഡവ കസ് ത്വദന്യഃ
 21 അസംശയം സർവസമൃദ്ധകാമഃ; ക്ഷിപ്രം പ്രജാഃ പാലയിതാസി സമൃക്
 ഇമേ വയം നിഗ്രഹണേ കുരൂണാം; യദി പ്രതിജ്ഞാ ഭവതഃ സമാപ്താ
 22 ധൗമ്യം ച കൃഷ്ണാം ച യുധിഷ്ഠിരം ച; യമൗ ച ഭീമം ച ദശാർഹ സിംഹഃ
 ഉവാച ദിഷ്ട്യാ ഭവതാം ശിവേന; പ്രാപ്തഃ കിരീടീ മുദിതഃ കൃതാസ്തുഃ
 23 പ്രോവാച കൃഷ്ണാം അപി യാജ്ഞസേനീം; ദശാർഹ ഭർതാ സഹിതഃ സുഹൃ
 ദ്ഭിഃ

കൃഷ്ണേ ധനുർവേദ രതിപ്രധാനാഃ; സത്യവ്രതാസ് തേ ശിശവഃ സുശീലാഃ
 സദ്ഭിഃ സദൈവാചരിതം സമാധിം; ചരതി പുത്രാസ് തവ യാജ്ഞസേനി
 24 രാജ്യേന രാഷ്ട്രൈശ് ച നിമന്ത്ര്യമാണാഃ; പിത്രാ ച കൃഷ്ണേ തവ സോദരൈശ്
 ച

ന യജ്ഞസേനസ്യ ന മാതുലാനാം; ഗൃഹേഷു ബാലാ രതിം ആപ്സവന്തി
 25 ആനർതം ഏവാഭിമുഖാഃ ശിവേന; ഗത്യാ ധനുർവേദ രതിപ്രധാനാഃ
 തവാത്മജാ വൃഷ്ണിപുരം പ്രവിശ്യ; ന ദൈവതേഭ്യഃ സ്നഹയന്തി കൃഷ്ണേ
 26 യഥാ ത്വം ഏവാർഹസി തേഷു വൃത്തിഃ; പ്രയോജ്ഞം ആര്യാ ച യഥൈവ
 കന്തി

തേഷ് അപ്രമാദേന സദാ കരോതി; തഥാച ഭൂയോ ച തഥാ സുഭദ്രാ
 27 യഥാനിരുദ്ധസ്യ യഥാഭിമന്യോർ; യഥാ സുനീമസ്യ യഥൈവ ഭാനോഃ
 തഥാ വിനേതാ ച ഗതിശ് ച കൃഷ്ണേ; തവാത്മജാനാം അപി രൗക്മിണേയഃ
 28 ഗദാസിചർമ്മ ഗ്രഹണേഷു ശൂരാൻ; അസ്തേഷു ശിക്ഷാസു രഥാശ്വയാനേ
 സമൃഗ് വിനേതാ വിനയത് അതന്ദ്രീസ്; താംശ് ചാഭിമന്യഃ സതതം കമാരഃ
 29 സ ചാപി സമൃക് പ്രണിധായ ശിക്ഷാഃ; അസ്താണി ചൈഷാം ഗുരുവത്
 പ്രദായ

തവാത്മജാനാം ച തഥാഭിമന്യോഃ; പരാക്രമൈസ് തുഷ്യതി രൗക്മിണേയഃ
 30 യദാ വിഹാരം പ്രസമീക്ഷമാണാഃ; പ്രയാന്തി പുത്രാസ് തവ യാജ്ഞസേനി

ഏകൈകം ഏഷാം അനുയാന്തി തത്ര; രഥാശ് ച യാനാനി ച ദന്തിനശ് ച
 31 അഥാബ്രവീദ് യർമരാജം തു കൃഷ്ണോ; ദശാർഹ യോധാഃ കകരാന്ധകാശ് ച
 ഏതേ നിദേശം തവ പാലയന്തി തിഷ്ണുന്തി; യത്രോച്ഛസി തത്ര രാജൻ
 32 ആവർത്താം കാർമുകവേഗവാതാഃ ഹലായുധ പ്രഗ്രഹണാ മധുനാം
 സേനാ തവർഥേഷു നരേന്ദ്ര യത്താഃ; സസാദി പത്ത്യശ്വരഥാ സനാശാ
 33 പ്രസ്ഥാപ്യതാം പാണ്ഡവ ധാർതരാഷ്ട്രഃ; സുയോധനഃ പാപകൃതാം വരിഷ്ടഃ
 സ സാനബന്ധഃ സസുഹൃദ് ഗനശ് ച; സൗഭന്ധ്യ സൗഭാധിപതേശ് ച മാർഗം
 34 കാമതഥാ തിഷ്ണു നരേന്ദ്ര തസ്മിൻ; യഥാ കൃതസ് തേ സമയഃ സഭായാം
 ദാശാർഹ യോധൈസ് തു സസാദി യോധാഃ; പ്രതീക്ഷതാം നാഗപുരം ഭവന്തം
 35 വ്യപേതമനർ വ്യപനീതപാപ്ഥാഃ; വിഹൃത്യ യത്രോച്ഛസി തത്ര കാമം
 തതഃ സമൃദ്ധം പ്രഥമം വിശോകഃ; പ്രപത്ത്യസേ നാഗപുരം സരാഷ്ട്രം
 36 തതസ് തദ് ആജ്ഞായ മതം മഹാത്മാഃ; യഥാവദ് ഉക്തം പുരുഷോത്തമേന
 പ്രശസ്യ വിപ്രേക്ഷ്യ ച ധർമരാജഃ; കൃതാഞ്ജലിഃ കേശവം ഇത്യ ഉവാച
 37 അസംശയം കേശവ പാണ്ഡവാനാം; ഭവാൻ ഗതിസ് ത്വച് ഛരണാ ഹി
 പാർഥാഃ
 കാലോദയേ തച് ച തതശ് ച ഭൂയോഃ; കർതാ ഭവാൻ കർമ ന സംശയോ ിസ്തി
 38 യഥാപ്രതിജ്ഞം വിഹൃതശ് ച കാലഃ; സർവാഃ സമാ ദ്വാദശ നിർജനേഷു
 അജ്ഞാതചക്യാം വിധിവത് സമാപ്യഃ; ഭവദ്ഗതാഃ കേശവ പാണ്ഡവേയാഃ
 39 [വൈ]
 തഥാ വദന്തി വാർഷ്ണേയേ ധർമരാജേ വ ഭാരത
 അഥ പശ്യാത് പതോ വൃദ്ധോ ബഹുവർഷസഹസ്രധൃക്
 പ്രത്യദൃഷ്യത ധർമാത്മാ മാർകണ്ഡേയോ മഹാതപഃ
 40 തം ആഗതം ഋഷിം വൃദ്ധം ബഹുവർഷസഹസ്രിണം
 ആനർച്ചർ ബ്രാഹ്മണാഃ സർവേ കൃഷ്ണശ് ച സഹ പാണ്ഡവൈഃ
 41 തം അർചിതം സുവിഷ്വസ്തം ആസീനം ഋഷിസന്തഥം
 ബ്രാഹ്മണാനാം പതേനാഹ പാണ്ഡവാനാം ച കേശവഃ
 42 ശുശ്രൂഷവഃ പാണ്ഡവാസ് തേ ബ്രാഹ്മണാശ് ച സമാഗതാഃ
 ദ്രൗപദീ സത്യഭാമാ ച തഥാഹം പരമം വചഃ
 43 പുരാവൃത്താഃ കഥാഃ പുണ്യാഃ സദ് ആചാരാഃ സനാതനാഃ
 രാജ്ഞാം സ്ത്രീണാം ഋഷിണാം ച മാർകണ്ഡേയ വിചക്ഷ്യ നഃ
 44 തേഷു തത്രോപവിഷ്ണേഷു ദേവർഷിർ അപി നാരദഃ
 ആജഗാമ വിശുദ്ധാത്മാ പാണ്ഡവാൻ അവലോകകഃ
 45 തം അപ്യ് അഥ മഹാത്മാനം സർവേ തു പുരുഷർഷഭാഃ

പാദ്യാർഘ്യാഭ്യാം യഥാന്യായം ഉപതസ്മദർ മനീഷിണം
 46 നാരദസ് ത്വ അഥ ദേവർഷിർ ജ്ഞാത്യാ താംസ് തു കൃതക്ഷണാൻ
 മാർകണ്ഠേയസ്യ വദതസ് താം കഥാം അന്വമോദത
 47 ഉവാച ചൈനം കാലജ്ഞഃ സ്തയന് ഇവ സ നാരദഃ
 ബ്രഹ്മർഷേ കഥ്യതാം യത് തേ പാണ്ഡവേഷു വിവക്ഷിതം
 48 ഏവം ഉക്തഃ പ്രത്യുവാച മാർകണ്ഠേയോ മഹാതപഃ
 ക്ഷണം കുര്യം വിപുലം ആഖ്യാതവ്യം ഭവിഷ്യതി
 49 ഏവം ഉക്താഃ ക്ഷണം ചക്രൂഃ പാണ്ഡവാഃ സഹ തൈർ ദ്വിജൈഃ
 മധ്യനിനേ യഥാദിത്യം പ്രേക്ഷന്തസ് തം മഹാമുനിം

അധ്യായം 181

1 [വൈ]

തം വിവക്ഷന്തം ആലക്ഷ്യ കരുരാജോ മഹാമുനിം
കഥാ സഞ്ജനനാർഥായ ചോദയാം ആസ പാണ്ഡവഃ
2 ഭവാൻ ദൈവതദ്വൈത്യാനാം ഋഷീണാം ച മഹാത്മനാം
രാജർഷീണാം ച സർവേഷാം ചരിതജ്ഞഃ സനാതനഃ
3 സേവ്യശ് ചോപാസിതവ്യശ് ച മതോ നഃ കാങ്ക്ഷിതശ് ചിരം
അയം ച ദേവകീപുത്രഃ പ്രാപ്തോ ഽസ്താൻ അവലോകകഃ
4 ഭവത്യ ഏവ ഹി മേ ബുദ്ധിർ ദൃഷ്ട്യാത്മാനം സുഖാച് ച്യുതം
ധാർതരാഷ്ട്രാംശ് ച ദുർവൃത്തന് ജ്യധൃതഃ പ്രേക്ഷ്യ സർവശഃ
5 കർമ്മണഃ പുരുഷഃ കർതാ ശുഭസ്യോപ്യ് അശുഭസ്യ ച
സ്വപഥം തദ് ഉപാശ്ഠാതി കഥം കർതാ സ്വിദ് ഈശ്വരഃ
6 അഥ വാ സുഖദുഃഖേഷു നൃണാം ബ്രഹ്മവിദാം വര
ഇഹ വാ കൃതം അന്വേതി പരദേഹാഥ വാ പുനഃ
7 ദേഹീ ച ദേഹം സന്ത്യജ്യ മൃഗ്യമാണഃ ശുഭാശുഭൈഃ
കഥം സംയുജ്യതേ പ്രേത്യ ഇഹ വാ ദിജസത്തമ
8 ഐഹ ലൗകികം ഏവൈതദ് ഉതാഹോ പാരലൗകികം
ക്വ ച കർമാണി തിഷ്ണന്തി ജന്തോഃപ്രേതസ്യ ഭാർഗവ
9 [മാർക്]

ത്വദ് യുക്തോ ഽയം അനുപ്രശ്നോ യഥാവദ് വദതാം വര
വിദിതം വേദിതവ്യം തേ സമിത്യ് അർഥം അനുപുച്ഛസി
10 അത്ര തേ വർതയിഷ്യാമി തദ് ഇഹൈകമനഃ ശൃണ
യഥേഹാമുത്ര ച നരഃ സുഖദുഃഖം ഉപാശ്ഠതേ
11 നിർമലാന്തി ശരീരാണി വിശുദ്ധാന്തി ശരീരിണാം
സസർജ ധർമ്മതന്ത്രാണി പൂർവോത്പന്നഃ പ്രജാപതിഃ
12 അമോഘബലസങ്കൽപാഃ സുവ്രതാഃ സത്യവാദിനഃ
ബ്രഹ്മഭൂതാ നരാഃ പുണ്യാഃ പുരാണാഃ കുരുനന്ദന
13 സർവേ ദേവൈഃ സമായാന്തി സ്വച്ഛന്ദേന നദസ്തഥം
തതശ് ച പുനർ ആയാന്തി സർവേ സ്വച്ഛന്ദചാരിണഃ
14 സ്വച്ഛന്ദമരണാശ് ചാസൻ നരാഃ സ്വച്ഛന്ദജീവിനഃ
അൽപബാധാ നിരാതങ്കാ സിദ്ധാർഥാ നിരപദ്രവാഃ
15 ദൃഷ്ട്യാരോ ദേവസംഘാനാം ഋഷീണാം ച മഹാത്മനാം
പ്രത്യക്ഷാഃ സർവധർമാണാം ദാന്താ വിഗതമത്സരാഃ

16 ആസൻ വർഷസഹസ്രാണി തഥാ പുത്രസഹസ്രിണഃ
 തതഃ കാലാന്തരേ റ്റന്യസ്മിൻ പൃഥിവീതലചാരിണഃ
 17 കാമക്രോധാഭിഭൂതാസ് തേ മായാ വ്യാജോപജീവിനഃ
 ലോഭമോഹാഭിഭൂതാശ് ച തൃക്താ ദേവൈസ് തതോ നരാഃ
 18 അശ്രുഭൈഃ കർമ്മഭിഃ പാപാസ് തിര്യഗ് നരകഗാമിനഃ
 സംസാരേഷു വിചിത്രേഷു പച്യമാനാഃ പുനഃ പുനഃ
 19 മോഘേഷാ മോഘസങ്കൽപാ മോഘജ്ഞാനാ വിചേതസഃ
 സർവാതിശങ്കിനശ് ചൈവ സംവൃത്താഃ ക്ലേശഭാഗിനഃ
 അശ്രുഭൈഃ കർമ്മഭിശ് ചാപി പ്രായശഃ പരിചിഹ്നിതാഃ
 20 ദൗഷ്ട്യല്യാ വ്യാധിബഹുലാ ദുരാത്മാനോ റ്റപ്രതാപിനഃ
 ഭവന്ത്യ് അൽപായുഷഃ പാപാ രൗദ്രകർമ്മഫലോദയാഃ
 നാഥന്തഃ സർവകാമാനാം നാസ്തികാ ഭിന്നസേതവഃ
 21 ജന്തോഃപ്രേതസ്യ കൗന്തേയ ഗതിഃ സ്വൈർ ഇഹ കർമ്മഭിഃ
 പ്രാജ്ഞസ്യ ഹീനബുദ്ധേശ് ച കർമ്മ കോശഃ ക്വ തിഷ്ഠതി
 22 ക്വസ്ഥസ് തത് സമുപാശ്ഠാതി സുകൃതം യദി വേതരത്
 ഇതി തേ ദർശനം യച് ച തത്രാപ്യ് അനന്തയം ശൃണു
 23 അയം ആദി ശരീരേണ ദേവ സൃഷ്ടേന മാനവഃ
 ശുഭാനാം അശുഭാനാം ച കുരുതേ സഞ്ചയം മഹത്
 24 ആയുഷോ റ്റന്ത്രേ പ്രഹായേദം ക്ഷീണപ്രായം കലേവരം
 സംഭവത്യ് ഏവ യുഗപദ് യോനൗ നാസ്ത്യ് അന്തരാ ഭവഃ
 25 തത്രാസ്യ സ്വകൃതം കർമ്മ ഛായേവാനുഗതം സദാ
 ഫലത്യ് അഥ സുഖാർഹോ വാ ദുഃഖാർഹോ വാപി ജായതേ
 26 കൃതാന്തവിധിസംയുക്തഃ സജ്ജ്വൽ ലക്ഷണൈഃ ശുഭൈഃ
 അശ്രുഭൈർ വാ നിരാദാനോ ലക്ഷ്യതേ ജ്ഞാനദൃഷ്ടിഭിഃ
 27 ഏഷാ താവദ് അബുദ്ധീനാം ഗതിർ ഉക്താ യുധിഷ്ഠിര
 അതഃ പരം ജ്ഞാനവതാം നിബോധ ഗതിം ഉത്തമാം
 28 മനുഷ്യാസ് തപ്തപസഃ സർവാഗമ പരായണാഃ
 സ്ഥിരവ്രതാഃ സത്യപരാ ഗുരുശ്രേഷ്ഠണേ രതാഃ
 29 സുശീലാഃ ശുക്ലജാതീയാഃ ക്ഷാന്താ ദാന്താഃ സുതേജസഃ
 ശുഭയോന്മത്തരഗതാഃ പ്രായശഃ ശുഭലക്ഷണാഃ
 30 ജിതേന്ദ്രിയത്വാദ് വശിനഃ ശുൽകത്വാൻ മന്ദരോഗിണഃ
 അൽപബാധ പരിത്രാസാദ് ഭവന്തി നിരുപദ്രവാഃ
 31 ച്യവന്തം ജായമാനം ച ഗർഭസ്ഥം ചൈവ സർവശഃ

സ്വം ആത്മാനം പരം ചൈവ ബുധ്യന്തേ ജ്ഞാനചക്ഷുഷഃ
കർമ്മഭൂമിം ഇമാം പ്രാപ്യ പുനർ യാന്തി സുരാലയം
32 കിം ചിദ് ദൈവാദ് ധരാത് കിം ചിത് കിം ചിദ് ഏവ സ്വകർമ്മഭിഃ
പ്രാപ്തവന്തി നരാ രാജൻ മാ തേ ിസ്ത്വ് അന്യാ വിചാരണാ
33 ഇമാം അത്രോപമാം ചാപി നിബോധ വദതാം വര
മനുഷ്യലോകേ യച് ശ്രേയോ പരം മന്യേ യുധിഷ്ഠിര
34 ഇഹ വൈകുന്ത്യ നാമുത്ര അമൃതൈകുന്ത്യ നോ ഇഹ
ഇഹ ചാമുത്ര ചൈകുന്ത്യ നാമുതൈകുന്ത്യ നോ ഇഹ
35 ധനാനി യേഷാം വിപുലാനി സന്തി; നിത്യം രമന്തേ സുവിഭൃഷിതാംഗാഃ
തേഷാം അയം ശത്രുവരപ്ല ലോകോഃ; നാസൗ സദാ ദേഹസുഖേ രതാനാം
36 യേ യോഗയുക്താസ് തപസി പ്രസക്താഃ; സ്വാധ്യായശീലാ ജരയന്തി
ദേഹാൻ
ജിതേന്ദ്രിയാ ഭൂതഹിതേ നിവിഷ്ടാസ്; തേഷാം അസൗ നായം അരിപ്ല ലോകഃ
37 യേ ധർമ്മം ഏവ പ്രഥമം ചരന്തി; ധർമ്മേണ ലബ്ധ്വാ ച ധനാനി കാലേ
ദാരാൻ അവാപ്യ ക്രതുഭിർ യജന്തേ; തേഷാം അയം ചൈവ പരശ് ച ലോകഃ
38 യേ നൈവ വിദ്യാം ന തപോ ന ദാനം; ന ചാപി മൃഡാഃ പ്രജനേ യതന്തേ
ന ചാധിഗച്ഛന്തി സുഖാന്യ് അഭാഗ്യാസ്; തേഷാം അയം ചൈവ പരശ് ച നാസ്തി
39 സർവേ ഭവന്തസ് ത്വ് അതിവീര്യസത്ത്വാ; ദിവ്യൗജസഃ സംഹനനോപപ
നാഃ
ലോകാദ് അമൃഷ്ടാദ് അവനിം പ്രപന്നാഃ; സ്വധീത വിദ്യാഃ സുരകാര്യഹേതോഃ
40 കൃത്യൈവ കർമാണി മഹാനി ശൂരാസ്; തപോ ദമാചാര വിഹാരശീലാഃ
ദേവാൻ ജ്ജീൻ പ്രേതഗണാംശ് ച സർവാൻ; സന്തർപയിത്വാ വിധിനാ
പരേണ
41 സ്വർഗം പരം പുണ്യകൃതാം നിവാസം; ക്രമേണ സമ്പ്രാപ്തഥ കർമ്മഭിഃ സൈഃ
മാ ഭൂദ് വിശങ്കാ തവ കൗരവേന്ദ്ര; ദൃഷ്ട്യാത്മനഃ ക്ലേശം ഇമം സുഖാർഹ

അധ്യായം 182

1 [വൈ]

മാർകണ്ഡേയം മഹാത്മാനം ഊചുഃ പാണ്ഡുസുതാസ് തദാ
 മഹാത്മ്യം ദ്വിജമുഖ്യാനാം ശ്രോതും ഇച്ഛാമ കഥ്യതാം
 2 ഏവം ഉക്തഃ സ ഭഗവാൻ മാർകണ്ഡേയോ മഹാതപഃ
 ഉവാച സുമഹാതേജാ സർവശാസ്ത്രവിശാരദഃ
 3 ഹൈഹയാനാം കലകരോ രാജാ പരപുരഞ്ജയഃ
 കമാരോ രൂപസമ്പന്നോ മൃഗയാം അചരദ് ബലി
 4 ചരമാണസ് തു സോ ിരണ്യേ തൃണവിരുത് സമാവൃതേ
 കൃഷ്ണാജിനോത്തരാസംഗം ദദർശ മുനിം അന്തികേ
 സ തേന നിഹതോ ിരണ്യേ മന്യമാനേന വൈ മൃഗം
 5 വ്യഥിതഃ കർമ്മ തത് കൃത്യാ ശോകോപഹതചേതനഃ
 ജഗാമ ഹൈഹയാനാം വൈ സകാശം പ്രഥിതാത്മനാം
 6 രാജ്ഞാം രാജീവനേത്രാസൗ കമാരഃ പൃഥിവീപതേ
 തേഷാം ച തദ് യഥാവൃത്തം കഥയാം ആസ വൈ തദാ
 7 തം ചാപി ഹിംസിതം താത മുനിം മൂലഫലാശിനം
 ശ്രുത്യാ ദൃഷ്ട്വാച തേ തത്ര ബഭ്രുവൂർ ദിനമാനസാഃ
 8 കസ്യായം ഇതി തേ സർവേ മാർഗമാണാസ് തതസ് തതഃ
 ജഗ്മൂശ് ചാരിഷ്ടനേമേസ് തേ താർക്ഷ്യസ്യാശ്രമം അഞ്ജസാ
 9 തേ ിഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം തം മുനിം സംശിതവ്രതം
 തസ്മദ്ഃ സർവേ സതു മുനിസ് തേഷാം പൂജാം അഥാഹരത്
 10 തേ തം ഊചൂർ മഹാത്മാനം ന വയം സത്ക്രിയാം മൂനേ
 ത്യത്തോ ിർഹാഃ കർമ്മ ദോഷേണ ബ്രാഹ്മണോ ഹിംസീതോ ഹി നഃ
 11 താൻ അബ്രവീത് സ വിപ്രർഷിഃ കഥം വോ ബ്രാഹ്മണോ ഹതഃ
 ക്വ ചാസൗ ബ്രൂത സഹിതാഃ പശ്യധ്വം മേ തപോബലം
 12 തേ തു തത് സർവം അഖിലം ആഖ്യായാസ്മൈ യഥാതഥം
 നാപശ്യംസ് തം ജ്ഞിം തത്ര ഗതാസും തേ സമാഗതാഃ
 അന്വേഷമാണാഃ സപ്രീഡാഃ സ്വപ്ലവദ് ഗതമാനസാഃ
 13 താൻ അബ്രവീത് തത്ര മുനിസ് താർക്ഷ്യഃ പരപുരഞ്ജയഃ
 സ്യാദ് അയം ബ്രാഹ്മണഃ സോ ിഥ യോ യുഷ്ടാഭിർ നിവാശിതഃ
 പുത്രോ ഹ്യ് അയം മമ നൃപാസ് തപോബലസമന്വിതഃ
 14 തേ തു ദൃഷ്ട്വേവ തം ജ്ഞിം വിസ്മയം പരമം ഗതാഃ
 മഹദ് ആശ്ചര്യം ഇതി വൈ വിബ്രുവാണാ മഹീപതേ

15 മൃതോ ഹ്യ് അയം അതോ ദൃഷ്ടഃ കഥം ജീവിതം ആപ്തവാൻ
 കിം ഏതത് തപസോ വീര്യം യനായം ജീവിതഃ പുനഃ
 ശ്രോതും ഇച്ഛാമ വിപ്രർഷേ യദി ശ്രോതവ്യം ഇത്യ് ഉത
 16 സ താൻ ഉവാച നാസ്താകം മൃത്യുഃ പ്രഭവതേ നൃപാഃ
 കാരണം വഃ പ്രവക്ഷ്യാമി ഹേതുയോഗം സമാസതഃ
 17 സത്യം ഏവാഭിജാനീമോ നാനൃതേ കർമ്മഹേ മനഃ
 സ്വധർമ്മം അനതിഷ്ഠാമസ് തസ്മാൻ മൃത്യുഭയം ന നഃ
 18 യദ് ബ്രാഹ്മണാനാം കശലം തദ് ഏഷാം കഥയാമഹേ
 നൈഷാം ദൃശ്വരീതം ബ്രുമസ് തസ്മാൻ മൃത്യുഭയം ന നഃ
 19 അതിഥീൻ അന്നപാനേന ഭൃത്യാൻ അത്യുഗനേന ച
 തേജസ്വി ദേശവാസാച് ച തസ്മാൻ മൃത്യുഭയം ന നഃ
 20 ഏതദ് വൈ ലേശ മാത്രം വഃ സമാഖ്യാതം വിമത്സരാഃ
 ഗച്ഛധ്വം സഹിതാഃ സർവേ ന പാപാദ് ഭയം അസ്തി വഃ
 21 ഏവം അസ്ത് ഇതി തേ സർവേ പ്രതിപൂജ്യ മഹാമുനീം
 സ്വദേശം അഗമൻ ഹൃഷ്ട്യാ രാജാനോ ഭരതർഷഭ

അധ്യായം 183

1 [മാർക്]

ഭൂവ ഏവ തു മഹാത്മ്യം ബ്രാഹ്മണാനാം നിബോധ മേ
വൈന്യോ നാമേഹ രാജർഷിർ അശ്വമേധായ ദീക്ഷിതഃ
തം അത്രീർ ഗതും ആരേഭേ വിത്താർഥം ഇതി നഃ ശ്രുതം

2 ഭൂയോ ിഥ നാനുഭയത് സ ധർമവ്യക്തി നിദർശനാത്
സഞ്ചിന്ത്യ സ മഹാതേജാ വനം ഏവാന്യരോചയത്
ധർമപത്നീം സമാഹൃയ പുത്രാംഗ് ചേദം ഉവാച ഹ

3 പ്രാപ്താമഃ ഫലം അത്യന്തം ബഹുലം നിരപദ്രവം
അരണ്യഗമനം ക്ഷിപ്രം രോചതാം വോ ഗുനാധികം

4 തം ഭാര്യാ പ്രത്യുവാചേദം ധർമം ഏവാനുഭയതീ
വൈനം ഗത്വാ മഹാത്മാനം അർഥയസ്വ ധനം ബഹു
സ തേ ദാസ്യതീ രാജർഷിർ യജമാനോ ിർഥിനേ ധനം

5 തത ആദായ വിപ്രർഷേ പ്രതിഗൃഹ്യ ധനം ബഹു
ഭൃത്യാൻ സുതാൻ സംവിഭജ്യ തതോ വ്രജ യഥേസ്തിതം
ഏഷ വൈ പരമോ ധർമധർമവിദ്ഭിർ ഉദാഹൃതഃ

6 [അത്രി]

കഥിതോ മേ മഹാഭാഗേ ഗൗതമേന മഹാത്മനാ
വൈന്യോ ധർമാർഥസംയുക്തഃ സത്യവ്രതസമന്വിതഃ

7 കിം ത്വ് അസ്തി തത്ര ദ്വേഷ്ടാരോ നിവസന്തി ഹി മേ ദ്വിജാഃ
യഥാ മേ ഗൗതമഃ പ്രാഹ തതോ ന വ്യവസാമ്യ് അഹം

8 തത്ര സ്തു വാചം കല്യാണീം ധർമകാമാർഥ സംഹിതാം
മയോക്താം അന്യഥാ ബ്രൂയുസ് തതസ് തേ വൈ നിരർഥകാം

9 ഗമിഷ്യാമി മഹാപ്രാജ്ഞേ രോചതേ മേ വചസ് തവ
ഗാഗ് ച മേ ദാസ്യതേ വൈന്യഃ പ്രഭൃതം ചാർഥസഞ്ചയം

10 [മാർക്]

ഏവം ഉക്ത്വാ ജഗാമാശ്രു വൈന്യ യജ്ഞം മഹാതപഃ
ഗത്വാ ച യജ്ഞായതനം അത്രിസ് തുഷ്ടാവ തം നൃപം

11 രാജൻ വൈന്യ ത്വം ഹൗശഗ് ച ഭൂവി ത്വം പ്രഥമോ നൃപഃ
സ്തുവന്തി ത്വാം മുനിഗണാസ് ത്വദ് അന്യോ നാസ്തി ധർമവിത്

12 തം അബ്രവീദ് ഭൃഷീസ് തത്ര വച ക്രുദ്ധോ മഹാതപഃ
മൈവം അത്രേ പുനർ ബ്രൂയാ ന തേ പ്രജ്ഞാ സമാഹിതാ
അത്ര നഃ പ്രഥമം സ്ഥാതാ മഹേന്ദ്രോ വൈ പ്രജാപതിഃ

13 അഥാത്രിർ അപി രാജേന്ദ്ര ഗൗതമം പ്രത്യഭാഷത
 അയം ഏവ വിധാതാ ച യഥൈവേന്ദ്രഃ പ്രജാപതിഃ
 ത്യാം ഏവ മുഹ്യസേ മോഹാൻ ന പ്രജ്ഞാനം തവാസ്തി ഹ
 14 [ഗൗതമ]

ജാനാമി നാഹം മുഹ്യാമി ത്യാം വിവക്ഷ്യർ വിമുഹ്യസേ
 സ്തോഷ്യസേ ിഭ്യദയ പ്രേപ്സുസ് തസ്യ ദർശനസംശ്രുയാത്
 15 ന വേതഥ പരമം ധർമം ന ചാവൈഷി പ്രയോജനം
 ബാലസ് ത്യാം അസി മൂഢശ് ച വൃദ്ധഃ കേവാപി ഹേതുനാ
 16 [മാർക്]

വിവദന്തു തഥാ തൗ തു മുനീനാം ദർശനേ സമിതു
 യേ തസ്യ യജ്ഞേ സംവൃത്താസ് തേ ിപ്ലച്ഛന്ത കഥം ത്വ് ഇമൗ

17 പ്രവേശഃ കേന ദത്തോ ിയം അനയോർ വൈന്യ സംസദി
 ഉച്ചൈഃ സമഭിഭാഷന്തു കേന കാര്യേണ വിഷ്ണിതു

18 തതഃ പരമധർമാത്മാ കാശ്യപഃ സർവധർമവിത്
 വിവാദിനാവ് അനപ്രാപ്തൗ താവ് ഉഭൗ പ്രത്യവേദയത്

19 അഥാബ്രുവീത് സദസ്യാംസ് തു ഗൗതമോ മുനിസത്തമാൻ
 ആവയോർ വ്യാഹൃതം പ്രശ്നം ശൃണത ദിജപംഗവാഃ
 വൈന്യോ വിധാതേത്ത് ആഹാത്രിർ അത്ര നഃ സംശയോ മഹാൻ

20 ശ്രുതൈവ തു മഹാത്മാനോ മുനയോ ിഭ്യദ്രവൻ ദ്രുതം
 സനത്കുമാരം ധർമജ്ഞം സംശയ ഹേദനായ വൈ

21 സ ച തേഷാം വചോ ശ്രുത്വാ യഥാതത്ത്വം മഹാതപഃ
 പ്രത്യവാചാഥ താൻ ഏവം ധർമാർഥസഹിതം വചഃ

22 [സനത്കുമാര]

ബ്രഹ്മക്ഷത്രേണ സഹിതം ക്ഷത്രം ച ബ്രഹ്മണാ സഹ
 രാജാ വൈ പ്രഥമോ ധർമഃ പ്രജാനാം പതിർ ഏവ ച
 സ ഏവ ശക്തഃ ശക്രശ് ച സ ധാതാ സ ബൃഹസ്പതിഃ

23 പ്രജാപതിർ വിരാട് സമ്രാട് ക്ഷത്രിയോ ഭൂപതിർ നൃപഃ
 യ ഏഭിഃ സ്തുയതേ ശബ്ബൈഃ കസ് തം നാർചിതും അർഹതി

24 പുരാ യോനിർ യുധാജീച് ച അഭിയാ മുദിതോ ഭവഃ
 സ്വർണേതാ സഹജീദ് ബഭ്രൂർ ഇതി രാജാഭിധീയതേ

25 സത്യമന്യൂർ യുധാജീവഃ സത്യധർമപ്രവർതകഃ
 അധർമാദ് ജ്ഞയോ ഭീതാ ബാലം ക്ഷത്രേ സമാദധൻ

26 ആദിത്യോ ദിവി ദേവേഷു തമോന്ദദതി തേജസാ

തഥൈവ നൃപതിർ ഭൂമാവ് അധർമ്മം നദതേ ഭൃശം
 27 അതോ രാജ്ഞഃ പ്രധാനത്വം ശാസ്ത്രപ്രാമാണ്യ ദർശനാത്
 ഉത്തരഃ സിദ്ധ്യതേ പക്ഷോ യേന രാജേതി ഭാഷിതം
 28 [മാർക്]

തതഃ സ രാജാ സംഹൃഷ്ടഃ സിദ്ധേ പക്ഷേ മഹാമനഃ
 തം അത്രിം അബ്രവീത് പ്രീതഃ പൂർവം യേനാഭിസംസ്തുതഃ
 29 യസ്മാത് സർവമനുഷ്യേഷു ജ്യായാംസം മാം ഇഹാബ്രവീഃ
 സർവദേവൈശ് ച വിപ്രർഷേ സംമിതം ശ്രേഷ്ഠം ഏവ ച
 തസ്മാത് തേ ഹം പ്രദാസ്യാമി വിവിധം വസു ഭൂരി ച
 30 ദാസീ സഹസ്രം ശ്യാമാനാം സുവസ്താണാം അലങ്കൃതം
 ദശകോട്യോ ഹിരണ്യസ്യ രുക്മഭാരാസ് തഥാ ദശ
 ഏതദ് ദദാനി തേ വിപ്ര സർവജ്ഞസ് ത്വം ഹി മേ മതഃ
 31 തദ് അത്രിർ ന്യായതഃ സർവം പ്രതിഗൃഹ്യ മഹാമനഃ
 പ്രത്യാജഗാമ തേജസീ ഗൃഹാൻ ഏവ മഹാതപഃ
 32 പ്രദായ ച ധനം പ്രീതഃ പുത്രേഭ്യഃ പ്രയതാത്മവാൻ
 തപോ സമഭിസന്ധായ വനം ഏവാന്വപദ്യത

അധ്യായം 184

1 [മാർക്]

അത്രൈവ ച സരസ്വത്യാ ഗീതം പരപുരഞ്ജയ
പൃഷ്ടയാ മുനിനാ വീര ശൃണ തർക്ഷ്ണേണ ധീമതാ

2 [താർക്ത്യ]

കിം ന ശ്രേയോ പുഷ്പസ്യേഹ ഭദ്രേ; കഥം കർവന് ന ച്യവതേ സ്വധർമാത്
ആചക്ഷ്യ മേ ചാരുസർവാംഗി സർവം; ത്വയാനുശിഷ്യോ ന ച്യവേയം സ്വധർമാ
ത്

3 കഥം ചാഗ്നിം ജ്ജഹ്യാം പുജയേ വാ; കസ്മിൻ കാലേ കേന ധർമോ ന
നശ്യേത്

ഏതത് സർവം സുഭഗേ പ്രബ്രവീഹി; യഥാ ലോകാൻ വിരജഃ സഞ്ചരേയം

4 [മാർക്]

ഏവം പൃഷ്ട്വാ പ്രീതിയുക്തേന തേന; ശുശ്രൂഷം ഊക്ഷ്യോത്തമ ബുദ്ധിയുക്തം
താർക്ഷ്യം വിപ്രം ധർമയുക്തം ഹിതം ച; സരസ്വതീ വാക്യം ഇദം ബഭാഷേ

5 [സരസ്]

യോ ബ്രഹ്മ ജാനാതി യഥാപ്രദേശം; സ്വാധ്യായനിത്യഃ ശുചിർ അപ്രമത്തഃ
സ വൈ പുരോ ദേവപുരസ്യ ഗന്താ; സഹാമരൈഃ പ്രാപ്തയാത് പ്രീതിയോഗം

6 തത്ര സ്മ രമ്യോ വിപുലാ വിശോകാഃ; സുപുഷ്പിതാഃ പുഷ്കരിണ്യുഃ സുപുണ്യാഃ
അകർമ്മാ മീനവത്യഃ; സുതീർഥാഃ; ഹിരണ്യമയൈർ ആവൃതാഃ പുണ്യരീകൈഃ

7 താസാം തീരേഷ്ച് ആസതേ പുണ്യകർമ്മാഃ; മഹീയമാനഃ പൃഥഗ് അപ്സരോഭിഃ
സുപുണ്യ ഗന്ധാഭിർ അലങ്കൃതാഭിർ; ഹിരണ്യവർണാഭിർ അതിവ ഹൃഷ്ടഃ

8 പരം ലോകം ഗോപ്രദാസ് ത്വ് ആപ്തവന്തി; ദത്ത്വാനഡ്യാഹം സൂര്യലോകം
വ്രജന്തി

വാസോ ദത്ത്വാ ചദ്രമസഃ സ ലോകം; ദത്ത്വാ ഹിരണ്യം അമൃതത്വം ഏതി

9 ധേനം ദത്ത്വാ സുവ്രതാം സാധു ദോഹാം; കല്യാണവത് സാമ പലായിനീം ച
യാവന്തി രോമാണി ഭവന്തി തസ്യാസ്; താവദ് വർഷാണാദ് അശ്ലതേ സ്വർഗലോ
കം

10 അനഡ്യാഹം സുവ്രതം യോ ദദാതി; ഹലസ്യ വോഡ്ധാരം അനന്തവീര്യം
ധൂരം ധൂരം ബലവന്തം യുവാനം; പ്രാപ്നോതി ലോകാൻ ദശ ധേനുദസ്യ

11 യഃ സപ്ത വർഷാണി ജ്ജഹോതി താർക്ഷ്യഃ; ഹവ്യം ത്വ് അഗ്നു സുവ്രതഃ സാധു
ശീലഃ

സപ്താവരാൻ സപ്ത പൂർവാൻ പുനാതി; പിതാമഹാൻ ആത്മനഃ കർമ്മഭിഃ സൈഃ

12 [താർക്ത്യ]

കിം അഗ്നിഹോത്രസ്യ വ്രതം പുരാണം; ആചക്ഷ്യ മേ പൃച്ഛതസ് ചാരുരൂപേ
ത്വയാനശിഷ്ടോ ിഹം ഇഹാദ്യ വിദ്യാം; യദ് അഗ്നിഹോത്രസ്യ വ്രതം പുരാണം
13 [സരസ്]

ന ചാശ്രുചിർ നാപ്യ് അനിർണിക്കതപാണിർ; നാബ്രഹ്മവിജ് ജ്ജഹയാൻ നാവിപ
ശ്ചിത്

ബുഭുക്ഷവഃ ശ്രുചി കാമാ ഹി ദേവാഃ; നാശ്രുദ്യാനാദ് ധി ഹവിർ ജ്ജഷന്തി
14 നാശ്രോത്രീയം ദേവ ഹവ്യേ നിയുഞ്ജയാൻ; മോഘം പരാ സിഞ്ചതി താദൃശോ
ഹി

അപൂർണം അശ്രോത്രീയം ആഹ താർക്ഷ്യ; ന വൈ താദൃഗ് ജ്ജഹയാദ് അഗ്നി
ഹോത്രം

15 കൃശാനം യേ ജ്ജഹവതി ശ്രുദ്യാനാഃ; സത്യവ്രതാ ഹതശിഷ്ടാശിനസ് ച
ഗവാം ലോകം പ്രാപ്യ തേ പുണ്യഗന്ധം; പശ്യന്തി ദേവം പരമം ചാപി സത്യം
16 [താർക്വ]

ക്ഷേത്രജന്മഭൂതാം പരലോകഭാവേ; കർമ്മോദയേ ബുദ്ധിം അതിപ്രവിഷ്ടാം
പ്രജ്ഞാം ച ദേവീം സുഭഗേ വിമൃശ്യ; പൃച്ഛാമി ത്വാം കാ ഹ്യ് അസി ചാരുരൂപേ
17 [സരസ്]

അഗ്നിഹോത്രാദ് അഹം അദ്യാഗതാസ്മി; വിപ്രർഷഭാണാം സംശയ ച്ചേദനായ
ത്വത് സംയോഗാദ് അഹം ഏതദ് അബ്രുവം; ഭാവേ സ്ഥിതാ തഥ്യം അർഥം
യഥാവത്

18 [താർക്വ]

ന ഹി ത്വയാ സദൃശീ കാ ചിദ് അസ്മി; വിഭ്രാജസേ ഹ്യ് അതിമാത്രം യഥാ ശ്രീഃ
രൂപം ച തേ ദിവ്യം അത്യന്തകാന്തം; പ്രജ്ഞാം ച ദേവീം സുഭഗേ ബിഭർഷി
19 [സരസ്]

ശ്രേഷ്ഠാനി യാനി ദ്വിപദാം വരിഷ്യ; യജ്ഞേഷു വിദ്വന് ഉപപാദയന്തി
തൈർ ഏവാഹം സമ്പ്രവൃദ്ധാ ഭവാമി; ആപ്യായിതാ രൂപവതി ച വിപ്ര
20 യച് ചാപി ദ്രവ്യം ഉപയുജ്യതേ ഹ; വാനസ്പത്യം ആയസം പാർഥിവം വാ
ദിവ്യേന രൂപേണ ച പ്രജ്ഞയാ ച; തേനൈവ സിദ്ധിർ ഇതി വിദ്ധി വിദ്വൻ

21 [താർക്വ]

ഇദം ശ്രേയോ പരമം മന്യമാനാഃ; വ്യായച്ഛന്തേ മൂനയഃ സമ്പ്രതിതാഃ
ആചക്ഷ്യ മേ തം പരമം വിശോകം; മോക്ഷം പരം യം പ്രവിശന്തി ധീരാഃ
22 [സരസ്]

തം വൈ പരം വേദവിദഃ പ്രപന്നാഃ; പരം പരേദ്യേ; പ്രഥിതം പുരാണം
സ്വാധ്യായദാനവ്രതപുണ്യയോഗൈസ്; തപോധനാ വീതശോകാ വിമുക്താഃ

23 തന്യാഥ മധ്യേ വേതസഃ പുണ്യഗന്ധഃ; സഹസ്രശാഖോ വിമലോ വിഭാതി
തന്യ മൂലാത് സരിതഃ പ്രസ്രവന്തി; മധ്യദക പ്രസ്രവണാ രമണ്യഃ
24 ശാഖാം ശാഖാം മഹാനദ്യഃ സംയാന്തി സികതാ സമാഃ
ധാനാ പൂപാ മാംസശാകാഃ സദാ പായസകർദമാഃ
25 യസ്മിൻ അഗ്നിമൂഖാ ദേവാഃ സേന്ദ്രാഃ സഹ മന്ദദ്ഗ്ഗണ്ണൈഃ
ഈജീരേ ക്രതുഭിഃ ശ്രേഷ്ഠൈസ് തത് പദം പരമം മൂനേ

അധ്യായം 185

1 [വൈ]

തതഃ സ പാണ്ഡവോ ഭൂയോ മാർകണ്ഡേയം ഉവാച ഹ
കഥയസ്വേഹ ചരിതം മനോർ വൈവസ്വതസ്യ മേ

2 [മാർക്]

വിവസ്വതഃ സുതോ രാജൻ പരമർഷിഃ പ്രതാപവാൻ
ബഭ്രുവ നരശാർദൂല പ്രജാപതിസമദ്യുതിഃ

3 ഓജസാ തേജസാ ലക്ഷ്യാ തപസാ ച വിശേഷതഃ
അതിചക്രാമ പിതരം മനഃ സ്വം ച പിതാമഹം

4 ഊർധ്വബാഹൂർ വിശാലായാം ബദദ്യാം സ നരാധിപഃ
ഏകപാദസമിതസ് തീവ്രം ചചാര സുമഹത് തപഃ

5 അവാക്ശിരാസ് തഥാ ചാപി നേത്രൈർ അനിമിഷൈർ ദൃശം
സോ ിതപ്യത തപോ ഘോരം വർഷാണാം അയുതം തദാ

6 തം കദാ ചിത് തപസ്യന്തം ആർദ്ര ചീരജടാ ധരം
വീരിണി തീരം ആഗമ്യ മത്സ്യോ വചനം അബ്രുവീത്

7 ഭഗവൻ ക്ഷുദ്രമത്സ്യോ ിസ്തി ബലവദ്ഭ്യോ ഭയം മമ
മത്സ്യേഭ്യോ ഹി തതോ മാം ത്വം ത്രാതും അർഹസി സുവ്രത

8 ദുർബലം ബലവന്തോ ഹി മത്സ്യം മത്സ്യോ വിശേഷതഃ
ഭക്ഷയന്തി യഥാ വൃത്തിർ വിഹിതാ നഃ സനാതനി

9 തസ്മാദ് ഭയൗഘാൻ മഹതോ മജ്ജന്തം മാം വിശേഷതഃ
ത്രാതും അർഹസി കർതാസ്തി കൃതേ പ്രതികൃതം തവ

10 സ മത്സ്യവചനം ശ്രുത്വാ കൃപയാഭിപരിപ്ലതഃ
മനർ വൈവസ്വതോ ിഗ്രഹ്ണാത് തം മത്സ്യം പാണിനാ സ്വയം

11 ഉദകാന്തം ഉപാനീയ മത്സ്യം വൈവസ്വതോ മനഃ
അലിഞ്ജരേ പ്രാക്ഷിപത് സ ചന്ദ്രാംശുസദൃശപ്രഭം

12 സ തത്ര വവൃധേ രാജൻ മത്സ്യഃ പരമസതക്രതഃ
പുത്രവച് ചാകരോത് തസ്മിൻ മനർ ഭാവം വിശേഷതഃ

13 അഥ കാലേന മഹതാ സ മത്സ്യഃ സുമഹാൻ അഭൂത്
അലിഞ്ജരേ ജലേ ചൈവ നാസൗ സമഭവത് കില

14 അഥ മത്സ്യോ മനം ദൃഷ്ട്വാ പുനർ ഏവാഭ്യഭാഷത
ഭഗവൻ സാധു മേ ിദ്യാന്യത് സ്ഥാനം സമ്പ്രതിപാദയ

15 ഉച്യുത്യാലിഞ്ജരാത് തസ്മാത് തതഃ സ ഭഗവാൻ മൂനിഃ
തം മത്സ്യം അനയദ് വാപീം മഹതീം സ മനസ് തദാ

16 തത്ര തം പ്രാക്ഷിപച്ഛാപി മനഃ പരപുരഞ്ജയ
 അഥാവർധത മത്സ്യഃ സ പുനർ വർഷഗണാൻ ബഹുൻ
 17 ദ്വിയോജനായതാ വാപീ വിസ്തൃതാ ചാപി യോജനം
 തസ്യാം നാസു സമഭവൻ മത്സ്യോ രാജീവലോചന
 വിചേഷ്ടിതും വാ കൗന്തേയ മത്സ്യോ വാപ്യാം വിശാം പഭേ
 18 മനം മത്യസ് തതോ ദൃഷ്ട്വാ പുനർ ഏവാഭ്യഭാഷത
 നയമാം ഭഗവൻ സായോ സമുദ്രമഹിഷീം പ്രഭോ
 ഗംഗാം തത്ര നിവസ്യാമി യഥാ വാ താത മന്യസേ
 19 ഏവം കതോ മനർ മത്സ്യാം അനയദ് ഭഗവാൻ വശീ
 നദീം ഗംഗാം തത്ര ചൈനം സ്വയം പ്രാക്ഷിപദ് അച്യുതഃ
 20 സ തത്ര വവൃധേ മത്സ്യഃ കിം ചിത് കാലം അരിന്ദമ
 തതഃ പുനർ മനം ദൃഷ്ട്വാ മത്സ്യോ വചനം അബ്രവീത്
 21 ഗംഗായാം ഹി ന ശക്നോമി ബൃഹത്താച്ഛേഷ്ടിതും പ്രഭോ
 സമുദ്രം നയമാം ആശു പ്രസീദ ഭഗവന് ഇതി
 22 ഉച്യത്യ ഗംഗാ സലിലാത് തതോ മത്സ്യം മനഃ സ്വയം
 സമുദ്രം അനയത് പാർഥ തത്ര ചൈനം അവാസൃജത്
 23 സുമഹാൻ അപി മത്സ്യഃ സൻ സ മനോർ മനസസ് തദാ
 ആസീദ് യഥേഷ്ട ഹാര്യശ് ച സ്റ്റർഗഗന്ധസുഖൈശ് ച വൈ
 24 യദാ സമുദ്രേ പ്രക്ഷിപ്തഃ സ മത്സ്യോ മനനാ തദാ
 തത ഏനം ഇദം വാക്യം സൂയമാന ഇവാബ്രവീത്
 25 ഭഗവൻ കൃതാ ഹി മേ രക്ഷാ ത്വയാ സർവാ വിശേഷതഃ
 പ്രാപ്തകാലം തു യത് കാര്യം ത്വയാ തച്ഛ്രൂയതാം മമ
 26 അചിരാദ് ഭഗവൻ ഭൗമം ഇദം സ്ഥാവരജംഗമം
 സർവം ഏവ മഹാഭാഗ പ്രലയം വൈ ഗമിഷ്യതി
 27 സമ്പ്രക്ഷാലന കാലോ ഽയം ലോകാനാം സമുപസ്ഥിതഃ
 തസ്മാത് ത്വാം ബോധയാമ്യ് അദ്യ തത് തേ ഹിതം അനുത്തമം
 28 ത്രസാനാം സ്ഥാവരാണാം ച യച്ഛേംഗം യച്ഛേംഗതി
 തസ്യ സർവസ്യ സമ്പ്രാപ്തഃ കാലഃ പരമദാരുണഃ
 29 നൗശ് ച കാരയിതവ്യാ തേ ദൃശാ യുക്തവദാകരാ
 തത്ര സപ്തർഷിഭിഃ സാർധം ആരുഹേഥാ മഹാമുനേ
 30 ബിജാനി ചൈവ സർവാണി യഥോക്തനി മയാ പുരാ
 തസ്യാം ആരോഹയേർ നാവി സുസംഗൃഹ്യാനി ഭാഗശഃ
 31 നൗസ്ഥശ് ച മാം പ്രതീക്ഷേഥാസ് തദാ മുനിജനപ്രിയ

ആഗമിഷ്യാമ്യ് അഹം ശൃംഗീ വിജേന്തയസ് തേന താപസ
 32 ഏവം ഏത ത്വയാ കാര്യം ആപൃഷ്ടോ ഽസി വ്രജാമ്യ് അഹം
 നാതിശങ്ക്യം ഇദം ചാപി വചനം തേ മമാഭിഭോ
 33 ഏവം കരിഷ്യ ഇതി തം സ മത്സ്യം പ്രത്യഭാഷത
 ജഗതൂശ് ച യഥാകാമം അനുജ്ഞാപ്യ പരസ്സരം
 34 തതോ മനർ മഹാരാജ യഥോക്തം മത്യുകേന ഹ
 ബീജാന്യ് ആദായ സർവാണി സാഗരം പുഷ്പവേ തദാ
 നാവാ ഇ ശുഭയാ വീര മഹോർമിണം അരിന്ദമ
 35 ചിന്തയാം ആസ ച മനസ് തം മത്സ്യം പൃഥിവീപതേ
 സ ച തച് ചിന്തിതം ജ്ഞാത്യാ മത്സ്യഃ പരപുരഞ്ജയ
 ശൃംഗീ തത്രാജഗാമാശു തദാ ഭരതസന്തമ
 36 തം ദൃഷ്ട്വാ മനജ്ജേന്ദ്രേന്ദ്ര മനർ മത്സ്യം ജലാർണവേ
 ശൃംഗിണം തം യഥോക്തേന രൂപേണാദ്രിം ഇവോച്ഛിതം
 37 വടാകരമയം പാശം അഥ മത്സ്യസ്യ മൃധനി
 മനർ മനജ്ജശാർദ്ദൂല തസ്മിണ് ശൃംഗേ ന്യവേശയത്
 38 സംയതസ് തേന പാശേന മത്സ്യഃ പരപുരഞ്ജയ
 വേഗേന മഹതാ നാവം പ്രാകർഷൽ ലവണാംഭസി
 39 സ തതാര തയാ നാവാ സമുദ്രം മനജ്ജേശ്വര
 നൃത്യമാനം ഇവോർമിഭിർ ഗർജമാനം ഇവാംഭസാ
 40 ക്ഷോഭ്യമാണാ മഹാവാനൈഃ സാ നൗസ് തസ്മിൻ മഹോദധൗ
 ധൂർണതേ ചപലേവ സ്ത്രീ മത്താ പരപുരഞ്ജയ
 41 നൈവ ഭൂമിർ ന ച ദിശഃ പ്രദിശോ വാ ചകാശിരേ
 സർവം ആംഭസം ഏവാസീത് ഖം ദ്യൗശ് ച നരപുംഗവ
 42 ഏവം ഭൂതേ തദാ ലോകേ സങ്കലേ ഭരതർഷഭ
 അദൃശ്യന്ത സപ്തർഷയോ മനർ മത്സ്യഃ സഹൈവ ഹ
 43 ഏവം ബഹുൻ വർഷഗണാംസ് താം നാവം സോ ഽഥ മത്സ്യകഃ
 ചകർഷാതന്ദ്രിതോ രാജംസ് തസ്മിൻ സലിലസഞ്ചയേ
 44 തതോ ഹിമവതഃ ശൃംഗം യത് പരം പുരുഷർഷഭ
 തത്രാകർഷത് തതോ നാവം സ മത്സ്യഃ കരുനന്ദന
 45 തതോ ഽനുവീത് തദാ മത്സ്യസ് താൻ ജ്ജഷീൻ പ്രഹസന്ത് ശന്ദൈഃ
 അസ്മിൻ ഹിമവതഃ ശൃംഗേ നാവം ബധ്നീത മാചിരം
 46 സാ ബദ്ധാ തത്ര തൈസ് തൂർണം ജ്ജഷീഭിർ ഭരതർഷഭ
 നൗർ മത്സ്യസ്യ വചോ ശ്രുത്വാ ശൃംഗേ ഹിമവതസ് തദാ

47 തച് ച നൗബന്ധനം നാമ ശൃംഗം ഹിമവതഃ പരം
 വ്യാതം അദ്യാപി കൗന്തേയ തദ് വിദ്ധി ഭരതർഷഭ
 48 അമാബ്രവീദ് അനിമിഷസ് താൻ ജ്വഷീൻ സഹിതാംസ് തദാ
 അഹം പ്രജാപതിർ ബ്രഹ്മാ മത്പരം നാധിഗമ്യതേ
 മത്സ്യരൂപേണ യുധം ച മയാസ്താൻ മോക്ഷിതാ ഭയാത്
 49 മനനാ ച പ്രജാഃ സർവാഃ സദേവാസൂരമാനവാഃ
 സ്രഷ്ടവ്യാഃ സർവലോകാശ് ച യച് ചേംഗം യച് ച നേംഗതി
 50 തപസാ ചാതിതീവ്രേണ പ്രതിഭാസ്യ ഭവിഷ്യതി
 മത്പ്രസാദാത് പ്രജാ സർഗേ ന ച മോഹം ഗമിഷ്യതി
 51 ഇത്യ് ഉക്ത്വാ വചനം മത്സ്യഃ ക്ഷണേനാദർശനം ഗതഃ
 സ്രഷ്ടുകാമഃ പ്രജാശ് ചാപി മനർ വൈവസ്വതഃ സ്വയം
 പ്രമുഢേഷോ ിഭൂത് പ്രജാ സർഗേ തപസ് തേപേ മഹത് തതഃ
 52 തപസാ മഹതാ യുക്തഃ സോ ിഥ സ്രഷ്ടും പ്രചക്രമേ
 സർവാഃ പ്രജാ മനുഃ സാക്ഷാദ് യഥാവദ് ഭരതർഷഭ
 53 ഇത്യ് ഏതൻ മാത്യകം നാമ പുരാണം പരീകീർത്തിതം
 ആഖ്യാനം ഇദം ആഖ്യാതം സർവപാപഹരം മയാ
 54 യ ഇദം ശൃണയാൻ നിത്യം മനോശ് ചരിതം ആദിതഃ
 സ സുഖീ സർവസിദ്ധാർഥഃ സ്വർഗലോകം ഇയാൻ നരഃ

അധ്യായം 186

1 [വൈ]

തതഃ സ പുനർ ഏവഥ മാർകണ്ഡേയം യശസിനം
 പപ്രച്ഛ വിനയോപേതോ ധർമ്മരാജോ യുധിഷ്ഠിരഃ
 2 നൈകേ യുഗസഹസ്രാന്താസ് ത്വയാ ദൃഷ്ട്വാ മഹാമുനേ
 ന ചാപിഹ സമഃ കശ് ചിദ് ആയുഷാ തവ വിദ്യതേ
 വർജയിത്വാ മഹാത്മാനം ബ്രാഹ്മണം പരമേഷ്ഠിനം
 3 അനന്തരിക്ഷേ ലോകേ ിസ്തീൻ ദേവദാനവ വർജിതേ
 ത്വം ഏവ പ്രലയേ വിപ്ര ബ്രാഹ്മണം ഉപതിഷ്ഠസി
 4 പ്രലയേ ചാപി നിർവൃത്തേ പ്രബുദ്ധേ ച പിതാമഹേ
 ത്വം ഏവ സൃജ്യമാനാനി ഭൂതാനീഹ പ്രപശ്യസി
 5 ചതുർവിധാനി വിപ്രർഷേ യഥാവത് പരമേഷ്ഠിനാ
 വായുഭൂതാ ദിശഃ കൃത്വാ വിക്ഷിപ്യാപസ് തതസ് തതഃ
 6 ത്വയാ ലോകഗുരുഃ സാക്ഷാത് സർവലോകപിതാമഹഃ
 ആരാധിതോ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠ തത്പരേണ സമാധിനാ
 7 തസ്മാത് സർവാന്തകോ മൃത്യുർ ജരാ വാ ദേഹനാശിനി
 ന ത്വാ വിശതി വിപ്രർഷേ പ്രസാദാത് പരമേഷ്ഠിനഃ
 8 യദാ നൈവ രവിർ നാഗ്നിർ ന വായുർ ന ച ചന്ദ്രമഃ
 നൈവാനരിക്ഷം നൈവോർവി ശേഷം ഭവതി കിം ചന
 9 തസ്മിന് ഏകാർണവേ ലോകേ നഷ്ടേ സ്ഥാവരജംഗമേ
 നഷ്ടേ ദേവാസുരഗണേ സമുത്സന്ന മഹോരഗേ
 10 ശയാനം അമിതാത്മാനം പദ്മേ പദ്മനികേതനം
 ത്വം ഏകഃ സർവഭൂതേശം ബ്രഹ്മാണം ഉപതിഷ്ഠസി
 11 ഏതത് പ്രത്യക്ഷതഃ സർവം പൂർവവൃത്തം ദ്വിജോത്തമ
 തസ്മാദ് ഇച്ഛാമഹേ ശ്രോതും സർവഹേത്വ് ആത്മികാം കഥാം
 12 അനുഭൂതം ഹി ബഹുഗസ് ത്വയൈകേന ദ്വിജോത്തമ
 ന തേ ിസ്ത്യ് അവിദിതം കിം ചിത് സർവലോകേഷു നിത്യദാ

13 [മാർക]

ഹന്ത തേ കഥയിഷ്യാമി നമസ്തുത്വാ സ്വയംഭുവേ
 പുരുഷായ പുരാണായ ശാശ്വതായാവ്യയായ ച
 14 യ ഏഷ പുഥുദീർഘലക്ഷഃ പീതവാസാ ജനാർദനഃ
 ഏഷ കർതാ വികർതാ ച സർവഭാവന ഭൂതകൃത്
 15 അചിന്ത്യം മഹദ് ആശ്ചര്യം പവിത്രം അപി ചോത്തമം

അനാദി നിയനം ഭൂതം വിശ്വം അക്ഷയം അവ്യയം
 16 ഏഷ കർതാ ന ക്രിയതേ കാരണം ചാപി പൗരുഷേ
 യോ ഹ്യ് ഏനം പുരുഷം വേത്തി ദേവാ അപി ന തം വിദുഃ
 17 സർവം ആശ്ചര്യം ഏവൈതൻ നിർവൃത്തം രാജസത്തമ
 ആദിതോ മനജവ്യാഘ്രകൃത്സ്യ ജഗതഃ ക്ഷയേ
 18 ചത്വാര്യ് ആഹുഃ സഹസ്രാണി വർഷാണാം തത് കൃതം യുഗം
 തസ്യ താവച് ഛതീ സന്ധ്യാ സന്ധ്യാംശഗ് ച തതഃ പരം
 19 ത്രിണി വർഷസഹസ്രാണി ത്രേയാ യുഗം ഇഹോച്യതേ
 തസ്യ താവച് ഛതീ സന്ധ്യാ സന്ധ്യാംശഗ് ച തതഃ പരം
 20 തഥാ വർഷസഹസ്രേ ദ്വേ ദ്വാപരം പരിമാണതഃ
 തസ്യാപി ദ്വിശതീ സന്ധ്യാ സംഖ്യാംശഗ് ച തതഃ പരം
 21 സഹസ്രം ഏകം വർഷാണാം തതഃ കലിയുഗം സൃതം
 തസ്യ വർഷശതം സന്ധ്യാ സന്ധ്യാംശഗ് ച തതഃ പരം
 സന്ധ്യാസന്ധ്യാംശയോസ് തുല്യം പ്രമാണം ഉപധാരയ
 22 ക്ഷിണേ കലിയുഗേ ചൈവ പ്രവർത്തതി കൃതം യുഗം
 ഏഷാ ദ്വാദശ സാഹസ്രീ യുഗാഖ്യാ പരികീർതിതാ
 23 ഏതത് സഹസ്രപര്യന്തം അഹർ ബ്രാഹ്മം ഉദാഹൃതം
 വിശ്വം ഹി ബ്രഹ്മഭവനേ സർവശഃ പരിവർത്തതേ
 ലോകാനാം മനജവ്യാഘ്രപ്രലയം തം വിദുർ ബുധാഃ
 24 അൽപാവശിഷ്യേ തു തദാ യുഗാന്തേ ഭരതർഷഭേ
 സഹസ്രാന്തേ നരാഃ സർവേ പ്രായശോ ിന്തുതവാദിനഃ
 25 യജ്ഞപ്രതിനിധിഃ പാർഥ ദാനപ്രതിനിധിസ് തഥാ
 വ്രതപ്രതി നിധിഗ് ചൈവ തസ്മിൻ കാലേ പ്രവർത്തതേ
 26 ബ്രാഹ്മണാഃ ശൂദ്ര കർമാണസ് തഥാ ശൂദ്രാ ധനാർജകാഃ
 ക്ഷത്രധർമ്മേണ വാപ്യ് അത്ര വർത്തയന്തി ഗതേ യുഗേ
 27 നിവൃത്തയജ്ഞസ്വാധ്യായാഃ പിണ്ഡോദകവിവർജിതാഃ
 ബ്രാഹ്മണാഃ സർവഭക്ഷാഗ് ച ഭവിഷ്യന്തി കലൗ യുഗേ
 28 അജപാ ബ്രാഹ്മണാസ് താത ശൂദ്രാ ജപ പരായണാഃ
 വിപരീതേ തദാ ലോകേ പൂർവരൂപം ക്ഷയസ്യ തത്
 29 ബഹവോ മേച്ഛ രാജാനഃ പൃഥിവ്യാം മനജാധിപ
 മീഥ്യാനുശാസിനഃ പാപാ മൃഷാവാദപരായണാഃ
 30 ആന്ധ്രാഃ ശകാഃ പുലിന്ദാഗ് ച യവനാഗ് ച നരാധിപാഃ
 കാംബോജാ ഔർണികാഃ ശൂദ്രാസ് തഥാഭീരാ നരോത്തമ

31 ന തദാ ബ്രാഹ്മണം കശ് ചിത് സ്വധർമ്മം ഉപജീവതി
 ക്ഷത്രിയ അപി വൈശ്യാശ് ച വികർമ്മസ്ഥാ നരാധിപ
 32 അൽപായുഷഃ സ്വൽപ ബലാ അൽപതേജഃ പരാക്രമാഃ
 അൽപദേഹാൽപ സാരാശ് ച തഥാ സത്യാൽപ ഭാഷിണഃ
 33 ബഹു ശൂന്യാ ജനപദാ മൃഗവ്യാലാവൃതാ ദിശഃ
 യുഗാന്തേ സമന്പ്രാപ്തേ വൃഥാ ച ബ്രഹ്മചാരിണഃ
 ഭോഗാദിനസ് തഥാ ശൂദ്രാ ബ്രാഹ്മണാശ് ചാര്യവാദിനഃ
 34 യുഗാന്തേ മനുജവ്യാഘ്രഭവന്തി ബഹു ജനവഃ
 ന തഥാ ഘ്രാണയുക്താശ് ച സർവഗന്ധാ വിശാം പതേ
 രസാശ് ച മനുജവ്യാഘ്രന തഥാ സ്വാദു യോഗിനഃ
 35 ബഹു പ്രജാ ഹ്രസ്വദേഹാഃ ശീലാചാര വിവർജിതാഃ
 മുഖേ ഭഗഃ സ്ത്രീയോ രാജൻ ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
 36 അട്ടശൂലാ ജനപദാഃ ശിവ ശൂലാശ് ചതുഷ്പഥാഃ
 കേശശൂലാഃ സ്ത്രീയോ രാജൻ ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
 37 അൽപക്ഷീരാസ് തഥാ ഗാവോ ഭവിഷ്യന്തി ജനാധിപ
 അൽപപുഷ്പഫലാശ് ചാപി പാദപാ ബഹു വായസാഃ
 38 ബ്രഹ്മ വധ്യാവലോപ്താനാം തഥാ മിഥ്യാഭിശംസിനാം
 നൃപാണാം പൃഥിവീപാല പ്രതിഗൃഹ്ണന്തി വൈ ദ്വിജാഃ
 39 ലോഭമോഹപരീതാശ് ച മിഥ്യാ ധർമ്മധ്യാവൃതാഃ
 ഭിക്ഷാർഥം പൃഥിവീപാല ചഞ്ചൂര്യന്തേ ദ്വിജൈർ ദിശഃ
 40 കരഭാര ഭയാത് പുംസോ ഗൃഹസ്ഥാഃ പരിമോഷകാഃ
 മുനീശരദ്മാക്രതി ഛന്നാ വാണിജ്യം ഉപജീവതേ
 41 മിഥ്യാ ച നഖരോമാണി ധാരയന്തി നരാസ് തദാ
 അർഥലോഭാൻ നരവ്യാഘ്ര വൃഥാ ച ബ്രഹ്മചാരിണഃ
 42 ആശ്രമേഷു വൃഥാചാരാഃ പാനപാ ഗൃതൽപഗാഃ
 ഐഹ ലൗകികം ഈഹന്തേ മാംസശോണിതവർധനം
 43 ബഹു പാഷണ്ഡ സങ്കീർണാഃ പരാന ഗുണവാദിനഃ
 ആശ്രമാ മനുജവ്യാഘ്രന ഭവന്തി യുഗക്ഷയേ
 44 യഥർതു വർഷീ ഭഗവാൻ ന തഥാ പാകശാസനഃ
 ന തദാ സർവബീജാനി സമ്യഗ് രോഹന്തി ഭാരത
 അധർമ്മഫലം അത്യർഥം തദാ ഭവതി ചാനൃഘ
 45 തഥാ ച പൃഥിവീപാല യോ ഭവേദ് ധർമ്മസംയുതഃ
 അൽപായുഃ സ ഹി മന്തവ്യോ ന ഹി ധർമ്മോ fസ്തി കശ് ചന

46 ഭൂയിഷ്ഠം കൂടമാനൈശ് ച പണ്യം വിക്രീണതേ ജനാഃ
 വണിജശ് ച നരവ്യാഘ്രേ ബഹു മായാ ഭവന്ത്യ് ഉത
 47 ധർമിഷ്ടാഃ പരിഹീയന്തേ പാപിയാൻ വർധതേ ജനഃ
 ധർമസ്യ ബലഹാനിഃ സ്യാദ് അധർമശ് ച ബലീ തഥാ
 48 അൽപായുഷോ ദരിദ്രാശ് ച ധർമിഷ്ടാ മാനവാസ് തദാ
 ദീർഘായുഷഃ സമൃദ്ധാശ് ച വിധർമാണോ യുഗക്ഷയേ
 49 അധർമിഷ്ഠൈർ ഉപായൈശ് ച പ്രജാ വ്യവഹരന്ത്യ് ഉത
 സഞ്ചയേനാപി ചാൽപേന ഭവന്ത്യ് ആവൃട്ടാ മദാനിതാഃ
 50 ധനം വിശ്വാസതോ നൃസ്തം മിഥോ ഭൂയിഷ്ഠശോ നരാഃ
 ഹർതും വ്യവസിതാ രാജൻ മായാചാര സമന്വിതാഃ
 51 പുരുഷാദാനി സത്ത്യാനി പക്ഷിണോ ിഥ മൃഗാസ് തഥാ
 നഗരാണാം വിഹാരേഷു ചൈത്യേഷ് അപി ച ശേരതേ
 52 സപ്ത വർഷാഷു വർഷാശ് ച സ്ത്രിയോ ഗർഭധരാ നൃപ
 ദശ ദ്വാദശ വർഷാണാം പുസാം പുത്രഃ പ്രജായതേ
 53 ഭവന്തി ഷോഡശേ വർഷേ നരാഃ പലിതിനസ് തഥാ
 ആയുഃ ക്ഷയോ മനുഷ്യാണാം ക്ഷിപ്രം ഏവ പ്രപദ്യതേ
 54 ക്ഷീണേ യുഗേ മഹാരാജ തരുണാ വൃദ്ധശീലിനഃ
 തരുണാനാം ച യച് ഛീലം തദ് വൃദ്ധേഷു പ്രജായതേ
 55 വിപരീതാസ് തദാ നാര്യോ വഞ്ചയിത്വാ രഹോ പതീൻ
 വ്യച്ഛരന്ത്യ് അപി ഭൂശീലാ ദാസൈഃ പശുഭീർ ഏവ ച
 56 തസ്മിൻ യുഗസഹസ്രാന്തേ സമ്പ്രാപ്തേ ചായുഷഃ ക്ഷയേ
 അനാവൃഷ്ടീർ മഹാരാജ ജായതേ ബഹു വാർഷികീ
 57 തതസ് താന്ത്യ് അൽപസാരാണി സത്ത്യാനി ക്ഷധിതാനി ച
 പ്രലയം യാന്തി ഭൂയിഷ്ഠം പൃഥിവ്യാം പൃഥിവീപതേ
 58 തതോ ദിനകരൈർ ദീപ്തൈഃ സപ്തദീർ മനുജാധിപ
 പീയതേ സലിലം സർവം സമുദ്രേഷു സരിത്യ ച
 59 യച് ച കാഷ്ഠം തൃണം ചാപി ശുഷ്ഠം ചാർദ്രം ച ഭാരത
 സർവം തദ് ഭസ്മസാദ് ഭൂതം ദൃശ്യതേ ഭരതർഷഭഃ
 60 തതഃ സംവർതകോ വഹനിർ വായുനാ സഹ ഭാരത
 ലോകം ആവിശതേ പൂർവം ആദിത്യൈർ ഉപശോഷിതം
 61 തതഃ സ പൃഥിവീം ഭിത്ത്വാ സമാവിശ്യ രസാതലം
 ദേവദാനവ യക്ഷാണാം ഭയം ജനയതേ മഹത്
 62 നിർദഹൻ നാഗലോകം ച യച് ച കിം ചിത് ക്ഷിതാവ് ഇഹ

അയസ്സാത് പൃഥിവീപാല സർവം നാശയതേ ക്ഷണാത്
 63 തതോ യോജനവിംശാനാം സഹസ്രാണി ശതാനി ച
 നിർദഹത്യ അശിവോ വായുഃ സ ച സംവർതകോ ിനഃ
 64 സദേവാസുരഗന്ധർവം സയക്ഷോരഗ രാക്ഷസം
 തതോ ദഹതി ദീപ്തഃ സ സർവം ഏവ ജഗദ് വിഭൂഃ
 65 തതോ ഗജകലപ്രഖ്യാസ് തഡിൻ മാലാ വിഭ്രഷിതാഃ
 ഉത്തിഷ്ഠന്തി മഹാമോഘാ നഭസ്യ അർഭുതദർശനാഃ
 66 കേ ചിൻ നീലോത്പലശ്യാമാഃ കേ ചിത് കമുദസംനിഭാഃ
 കേ ചിത് കിഞ്ജൽകസങ്കാശാഃ കേ ചിത് പീതാഃ പയോധരാഃ
 67 കേ ചിദ് ധാരിദ്ര സങ്കാശാഃ കാകാബുക നിഭാസ് തഥാ
 കേ ചിത് കമലപത്രാഭാഃ കേചിദ് ധിംഗുലക പ്രഭാഃ
 68 കേ ചിത് പുരവരാകാരാഃ കേ ചിദ് ഗജകലോപമാഃ
 കേ ചിദ് അഞ്ജനസങ്കാശാഃ കേ ചിൻ മകരസംസ്ഥിതാഃ
 വിദ്യുന്മാലാ പിനചാംഗാഃ സമുത്തിഷ്ഠന്തി വൈ ഘനാഃ
 69 ഘോരരൂപാ മഹാരാജ ഘോരസ്വന്നനിനാദിതാഃ
 തതോ ജലധരാഃ സർവേ വ്യാപ്തവന്തി നഭസ്തലം
 70 തൈർ ഇയം പൃഥിവീ സർവാ സപർവതവനാകരാ
 ആപുര്യതേ മഹാരാജ സലിലൗഘപരിപ്ലതാ
 71 തതസ് തേ ജലദാ ഘോരാ രാവിണഃ പുരുഷർഷഭ
 സർവതഃ പ്ലാവയന്ത്യ ആശു ചോദിതാഃ പരമേഷ്ടിനാ
 72 വർഷമാണാ മഹത് തോയം പൂരയന്തോ വസുന്ധരാം
 സുഘോരം അശിവം രൗദ്രം നാശയന്തി ച പാവകം
 73 തതോ ദ്വാദശ വർഷാണി പയോദാസ് ത ഉപപ്ലവേ
 ധാരാഭിഃ പൂരയന്തോ വൈ ചോദ്യമാനാ മഹാത്മനാ
 74 തതഃ സമുദ്രഃ സ്വാം വേലാം അതിക്രാമതി ഭാരത
 പർവതാശ് ച വിശീര്യന്തേ മഹീ ചാപി വിശീര്യതേ
 75 സർവതഃ സഹസാ ഭ്രാന്താസ് തേ പയോദാ നഭസ്തലം
 സംവേഷ്ടയിത്യാ നശ്യന്തി വായുവേഗപരാഹതാഃ
 76 തതസ് തം മാരുതം ഘോരം സ്വയംഭൂർ മനജാധിപ
 ആദി പദ്മാലയസ്ത് ദേവഃ പീത്യാ സ്വപിതി ഭാരത
 77 തസ്മിൻ ഏകാർണവേ ഘോരേ നഷ്ടേ സമാവരജംഗമേ
 നഷ്ടേ ദേവാസുരഗണേ യക്ഷാരാക്ഷസ വർജിതേ
 78 നിർമനഷ്ടേ മഹീപാല നിഃശ്യാപദ മഹീരുഹോ

അനന്തരിക്ഷേ ലോകേ ിസ്തീൻ ഭ്രമാമ്യ് ഏകോ ിഹം ആദൃതഃ
 79 ഏകാർണവേ ജലേ ഘോരേ വിചരൻ പാർഥിവോത്തമ
 അപശ്യൻ സർവഭൂതാനി വൈക്ലവ്യം അഗമം പരം
 80 തതഃ സുദീർഘം ഗത്വാ തു പ്ലവമാനോ നരാധിപ
 ശ്രാന്തഃ ക്വ ചിൻ ന ശരണം ലഭാമ്യ് അഹം അതന്ദ്രിതഃ
 81 തതഃ കദാ ചിത് പശ്യാമി തസ്മിൻ സലിലസന്ധവേ
 ന്യഗ്രോധം സുമഹാന്തം വൈ വിശാലം പൃഥിവീപതേ
 82 ശാഖായാം തസ്യ വൃക്ഷസ്യ വിസ്തീർണായാം നരാധിപ
 പര്യങ്കേ പൃഥിവീപാല ദിവ്യാസ്തരണ സംസ്തതേ
 83 ഉപവിഷ്യം മഹാരാജ പൂർണേന്ദുസദൃശാനനം
 ഹൃല്ലപദ്മവിശാലാക്ഷം ബാലം പശ്യാമി ഭാരത
 84 തതോ മേ പൃഥിവീപാല വിസ്മയഃ സുമഹാൻ അഭൂത്
 കഥം ത് അയം ശിശുഃ ശേതേ ലോകേ നാശം ഉചാഗതേ
 85 തപസാ ചിന്തയംശ് ചാപി തം ശിശും നോപലക്ഷയേ
 ഭൂതം ഭവ്യം ഭവിഷ്യച് ച ജാനന് അപി നരാധിപ
 86 അതസീ പുഷ്പവർണാഭഃ ശ്രീവത്സ കൃതലക്ഷണഃ
 സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മ്യാ ഇവാവാസഃ സ തദാ പ്രതിഭാതി മേ
 87 തതോ മാം അബ്രവീദ് ബാലഃ സ പദ്മനിഭ ലോചനഃ
 ശ്രീവത്സ ധാരി ദൃതിമാൻ വാക്യം ശ്രുതിസുഖാവഹം
 88 ജാനാമി ത്വാ പരിശ്രാന്തം താത വിശ്രാമകാങ്ക്ഷിണം
 മാർകണ്ഡേയ ഇഹാസ്ത്വ ത്വം യാവദ് ഇച്ഛസി ഭാർഗവ
 89 അഭ്യന്തരം ശരീരം മേ പ്രവിശ്യ മൂനിസത്തമ
 ആസ്ത്വ ഭോ വിഹിതോ വാസഃ പ്രസാദസ് തേ കൃതോ മയാ
 90 തതോ ബാലേന തേനൈവം ഉക്തസ്യാസീത് തദാ മമ
 നിർവേദോ ജീവിതേ ദീർഘേ മനുഷ്യത്വ ച ഭാരത
 91 തതോ ബാലേന തേനാസ്യം സഹസാ വിവൃതം കൃതം
 തസ്യാഹം അവശോ വക്ത്രം ദൈവയോഗാത് പ്രവേശിതഃ
 92 തതഃ പ്രവിഷ്ടസ് തത് കക്ഷിം സഹസാ മനുജാധിപ
 സരാഷ്ട്രനഗരാകീർണാം കൃത്സ്നാം പശ്യാമി മേദിനീം
 93 ഗംഗാം ശതദ്രും സീതാം ച യമുനാം അഥ കൗശികീം
 ചർമണ്ഡതീം വേത്രവതീം ചദ്രഭാഗാം സരസ്വതീം
 94 സിന്ധും ചൈവ വിപാശാം ച നദീം ഗോദാവതീം അപി
 വസ്യോകസാരാം നലിനീം നർമദാം ചൈവ ഭാരത

95 നദീം താമ്രാം ച വേണ്ണാം ച പുണ്യതോയാം ശുഭാവഹാം
സുവേണാം കൃഷ്ണവേണാം ച ഇരാമാം ച മഹാനദീം
ശോണം ച പുരുഷവയാലേ വിശല്യാം കമ്പുനാം അപി
96 ഏതാശ് ചാന്യാശ് ച നദ്യോ ിഹം പൃഥിവ്യാം യാ നരോത്തമ
പരിക്രാമൻ പ്രപശ്യാമി തസ്യ കക്ഷൗ മഹാത്മനഃ
97 തതഃ സമുദ്രം പശ്യാമി യാദോഗണനിഷേവിതം
രതാകരം അമിത്രം നീധാനം പയസോ മഹത്
98 തതഃ പശ്യാമി ഗഗനം ചന്ദ്രസൂര്യവിരാജിതം
ജാജ്വല്യമാനം തേജോഭിഃ പാവകാർക സമപ്രഭൈഃ
പശ്യാമി ച മഹീം രാജൻ കാനകൈർ ഉപശോഭിതാം
99 യജ്ഞേ ഹി തദാ രാജൻ ബ്രാഹ്മണാ ബഹുഭിഃ സവൈഃ
ക്ഷത്രിയാശ് ച പ്രവർത്തന്തേ സർവവർണാനുരഞ്ജനേ
100 വൈശ്യാഃ കൃഷിം യഥാന്ത്യായം കാരയന്തി നരാധിപ
ശുശ്രൂഷായാം ച നിരതാ ദ്വിജാനാം വൃഷലാസ് തഥാ
101 തതഃ പരിപതൻ രാജംസ് തസ്യ കക്ഷൗ മഹാത്മനഃ
ഹിമവന്തം ച പശ്യാമി ഹേമകൂടം ച പർവതം
102 നിഷധം ചാപി പശ്യാമി ശ്വേതം ച രജതം ചിതം
പശ്യാമി ച മഹീപാല പർവതം ഗന്ധമാദനം
103 മന്ദരം മനുജവയാലേനീലം ചാപി മഹാഗിരിം
പശ്യാമി ച മഹാരാജ മേഠം കനകപർവതം
104 മഹേന്ദ്രം ചൈവ പശ്യാമി വിന്ധ്യം ച ഗിരിം ഉത്തമം
മലയം ചാപി പശ്യാമി പാരിയാത്രം ച പർവതം
105 ഏതേ ചാന്യേ ച ബഹവോ യാവന്തഃ പൃഥിവീധരാഃ
തസ്യോദരേ മയാ ദൃഷ്ടാഃ സർവരത്നവിഭൃഷിതാഃ
106 സിംഹാൻ വ്യാഘ്രാൻ വരാഹാംശ് ച നാഗാംശ് ച മനുജാധിപ
പൃഥിവ്യാം യാനി ചാന്യാനി സത്ത്യാനി ജഗതീപതേ
താനി സർവാണ്യ് അഹം തത്ര പശ്യൻ പര്യചരം തദാ
107 കക്ഷൗ തസ്യ നരവയാലേ പ്രവിഷ്ടഃ സഞ്ചരൻ ദിശഃ
ശക്രാദീംശ് ചാപി പശ്യാമി കൃത്സ്നാൻ ദേവഗണാംസ് തഥാ
108 ഗന്ധർവാപ്സരസോ യക്ഷാൻ ലുഷിംശ് ചൈവ മഹീപതേ
ദൈത്യദാനവ സംഘാംശ് ച യേ ചാന്യേ സുരശത്രുവഃ
109 യച് ച കിം ചിൻ മയാ ലോകേ ദൃഷ്ടം സ്ഥാവരജംഗമം
തദ് അപശ്യം അഹം സർവം തസ്യ കക്ഷൗ മഹാത്മനഃ

ഫലാഹാരഃ പ്രവിചരൻ കൃത്യം ജഗദ് ഇദം തദാ
 110 അന്തഃ ശരീരേ തസ്യാഹം വർഷാണാം അധികം ശതം
 ന ച പശ്യാമി തസ്യാഹം അന്തം ദേഹസ്യ ക്രൗ ചിത്
 111 സതതം ധാവമാനശ് ച ചിന്തയാനോ വിശാം പതേ
 ആസാദയാമി നൈതാന്തം തസ്യ രാജൻ മഹാത്മനഃ
 112 തതസ് തം ഏവ ശരണം ഗതോ ഽസ്മി വിധിവത് തദാ
 വരേണ്യം വരദം ദേവം മനസാ കർമണൈവ ച
 113 തതോ ഽഹം സഹസാ രാജൻ വായുവേഗേന നിഃസൃതഃ
 മഹാത്മാനോ മുഖാത് തസ്യ വിവൃതാത് പുരുഷോത്തമ
 114 തതസ് തസ്യൈവ ശാഖായാം ന്യഗ്രോഽലസ്യ വിശാം പതേ
 ആസ്തേ മനുജശാർദ്ദല കൃത്യം ആദായ വൈ ജഗത്
 115 തേനൈവ ബാല വേഷേണ ശ്രീവത്സ കൃതലക്ഷണം
 ആസീനം തം നരവ്യാലേ പശ്യാമ്യ് അമിതതേജസം
 116 തതോ മാം അബ്രവീദ് വീര സ ബാലഃ പ്രഹസന് ഇവ
 ശ്രീവത്സ ധാരി ദൃതിമാൻ പീതവാസാ മഹാദ്യുതിഃ
 117 അപിദാനീം ശരീരേ ഽസ്മിൻ മാമകേ മുനിസത്തമ
 ഉഷിതസ് ത്വം സുവിശ്രാന്തോ മാർകണ്ഡേയ ബ്രവീഹി മേ
 118 മുഹൂർതാദ് അഥ മേ ദൃഷ്ടിഃ പ്രാദുർഭൂതാ പുനർ നവാ
 യയാ നിർമൂക്തം ആത്മാനം അപശ്യം ലബ്ധചേതസം
 119 തസ്യ താമ്രതലൗ താത ചരണൗ സുപ്രതിഷ്ഠിതൗ
 സുജാതൗ മുദു രക്താഭീർ അംഗുലീഭീർ അലക്രതൗ
 120 പ്രയതേന മയാ മുർധ്നാ ഗൃഹീത്വാ ഹ്യ് അഭിവന്ദിതൗ
 ദൃഷ്ട്വാപരിമിതം തസ്യ പ്രഭാവം അമിതൗജസഃ
 121 വിനയേനാഞ്ജലിം കൃത്വാ പ്രയതേനോപഗമ്യ ച
 ദൃഷ്ട്വോ മയാ സ ഭൂതാത്മാ ദേവഃ കമലലോചനഃ
 122 തം അഹം പ്രാഞ്ജലീർ ഭൂത്വാ നമസ്കൃത്യേദം അബ്രുവം
 ജ്ഞാതും ഇച്ഛാമി ദേവ ത്വം മായാം ചേമാം തവോത്തമാം
 123 ആസ്ത്യേനാനുപ്രവിഷ്ട്വാ ഽഹം ശരീരം ഭഗവംസ് തവ
 ദൃഷ്ട്വാൻ അഖിലാൽ ലോകാൻ സമസ്താജ് ജാരേ തവ
 124 തവ ദേവ ശരീരസ്ഥാ ദേവദാനവരാക്ഷസാഃ
 യക്ഷഗന്ധർവനാഗാശ് ച ജഗത് സ്ഥാവരജംഗമം
 125 ത്വത്പ്രസാദാച് ച മേ ദേവ സ്മൃതിർ ന പരിഹീയതേ
 ദ്രുതം അന്തഃ ശരീരേ തേ സതതം പരിധാവതഃ

126 ഇച്ഛാമി പുണ്യരീകാക്ഷ ജ്ഞാതും ത്യാഹം അനിന്ദിത
 ഇഹ ഭൂത്യാ ശീശ്രുഃ സാക്ഷാത് കിം ഭവാൻ അവതിഷ്ഠതേ
 പീത്യാ ജഗദ് ഇദം വിശ്വം ഏതദ് ആഖ്യാതും അർഹസി
 127 കിമർഥം ച ജഗത് സർവം ശരീരസമം തവാനുല
 കിയന്തം ച ത്വയാ കാലം ഇഹ സ്ഥേയം അരിന്ദമ
 128 ഏതദ് ഇച്ഛാമി ദേവേശ ശ്രോതും ബ്രാഹ്മണ കാമ്യയാ
 ത്വന്തഃ കമലപത്രാക്ഷ വിസ്തരേണ യഥാതഥം
 മഹദ് ധ്യേതദ് അചിന്ത്യം ച യദ് അഹം ദൃഷ്ട്വാൻ പ്രഭോ
 129 ഇത്യ് ഉക്തഃ സ മയാ ശ്രീമാൻ ദേവദേവോ മഹാദൃതിഃ
 സാന്ത്വയൻ മാം ഇദം വാക്യം ഉവാച വദതാം വരഃ

അധ്യായം 187

1 [ദേവ]

കാമം ദേവാപി മാം വിപ്ര ന വിജാനന്തി തത്പതഃ
 തത് പ്രീത്യോ തു പ്രവക്ഷ്യാമി യഥേദം വിസൃജാമ്യ് അഹം
 2 പിതൃഭക്തോ ഫസി വിപ്രർഷേ മാം ചൈവ ശരണം ഗതഃ
 അതോ ദൃഷ്ടോ ഫസ്മി തേ സാക്ഷാദ് ബ്രഹ്മചര്യം ച തേ മഹത്
 3 ആപോ നാരാ ഇതി പ്രോക്താഃ സഞ്ജ്ഞാ നാമ കൃതം മയാ
 തേന നാരായണോ ഫസ്മ്യ് ഉക്തോ മമ തദ് ധ്യയനം സദാ
 4 അഹം നാരായണോ നാമ പ്രഭവഃ ശാശ്വതോ ഫവ്യയഃ
 വിധാതാ സർവഭൂതാനാം സംഹർതാ ച ദ്വിജോത്തമ
 5 അഹം വിഷ്ണുർ അഹം ബ്രഹ്മാ ശക്രശ് ചാഹം സുരാധിപഃ
 അഹം വൈശ്രവണോ രാജാ യമഃ പ്രേതാധിപസ് തഥാ
 6 അഹം ശിവശ് ച സോമശ് ച കശ്യപശ് ച പ്രജാപതിഃ
 അഹം ധാതാ വിധാതാ ച യജ്ഞശ് ചാഹം ദ്വിജോത്തമ
 7 അഗ്നിർ ആസ്യം ക്ഷിതിഃ പാദു ചന്ദ്രാദിത്യൗ ച ലോചനേ
 സദിശം ച നഭോ കായോ വായുർ മനസി മേ സ്ഥിതഃ
 8 മയാ കൃതുശ്ചൈതേർ ഇഷ്ടം ബഹുഭിഃ സ്വാപ്തദക്ഷിണൈഃ
 യജ്ഞേ വേദവിദുഷോ മാം ദേവയജ്ഞേ സ്ഥിതം
 9 പൃഥിവ്യാം ക്ഷത്രിയേന്ദ്രാശ് ച പാർഥിവാഃ സ്വർഗകാങ്ക്ഷിണഃ
 യജ്ഞേ മാം തഥാ വൈശ്യാഃ സ്വർഗലോകജിഗീഷവഃ
 10 ചതുഃസമുദ്ര പര്യന്താം മേരുമന്ദര ഭൂഷണാം
 ശേഷോ ഭൂതാഹം ഏവൈതാം ധാരയാമി വസുസരാം
 11 വാരാഹം രൂപം ആസ്ഥായ മയേയം ജഗതീ പുരാ
 മജ്ജമാനാ ജലേ വിപ്ര വീര്യേണാസീത് സമുച്യതാ
 12 അഗ്നിശ് ച വഡവാ വക്ത്രോ ഭൂതാഹം ദ്വിജസത്തമ
 പിബാമ്യ് അപഃ സമാവിദ്ധാസ് താശ് ചൈവ വിസൃജാമ്യ് അഹം
 13 ബ്രഹ്മ വക്ത്രം ഭജൗ ക്ഷത്രം ഊരൂ മേ സംശ്രിതാ വിശഃ
 പാദു ശൂദ്രാ ഭജന്തേ മേ വിക്രമേണ ക്രമേണ ച
 14 ഋഗ്യോദഃ സാമവേദശ് ച യജുർവേദോ ഫപ്യ് അഥർവണഃ
 മത്തഃ പ്രാദുർഭവന്ത്യ് ഏതേ മാം ഏവ പ്രവിശന്തി ച
 15 യതയഃ ശാന്തി പരമാ യതാത്മാനോ മുമുക്ഷവഃ
 കാമക്രോധദ്വേഷമുക്താ നിഃസംഗാ വീതകൽമഷാഃ
 16 സത്യാസ്ഥാ നിരഹങ്കാരാ നിത്യം അധ്യാത്മകോവിദാഃ

മാം ഏവ സതതം വിപ്രാശ് ചിന്തയന്ത ഉപാസതേ
 17 അഹം സംവർതകോ ജ്യോതിർ അഹം സർവർതകോ യമഃ
 അഹം സംവർതകഃ സൂര്യോ അഹം സംവർതകോ ഴ്നിലഃ
 18 താരാ രൂപാണി ദൃശ്യന്തേ യാന്യ് ഏതാനി നഭസ്സലേ
 മമ രൂപാണ്യ് അഥൈതാനി വിദ്ധി ത്വം ദ്വിജസന്തമ
 19 രത്താകരാഃ സമുദ്രാശ് ച സർവ ഏവ ചതുർദിശം
 വസനം ശയനം ചൈവ നിലയം ചൈവ വിദ്ധി മേ
 20 കാമം ക്രോധം ച ഹർഷം ച ഭയം മോഹം തഥൈവ ച
 മമൈവ വിദ്ധി രൂപാണി സർവാണ്യ് ഏതാനി സന്തമ
 21 പ്രാപ്തവന്തി നരാ വിപ്ര യത്കൃത്യാ കർമശോഭനം
 സത്യം ദാനം തപോ ചോഗ്രം അഹിംസാ ചൈവ ജതുഷു
 22 മദ്വിയാനേന വിഹിതാ മമ ദേഹവിഹാരിണഃ
 മയാഭിഭൂത വിജ്ഞാനാ വിചേഷ്ടന്തേ ന കാമതഃ
 23 സമ്യഗ് വേദം അധീയാനാ യജന്തോ വിവിധൈർ മഖൈഃ
 ശാന്താത്മാനോ ജിതക്രോധാഃ പ്രാപ്തവന്തി ദ്വിജാതയഃ
 24 പ്രാപ്തം ന ശക്ത്യാ യോ വിദ്വൻ നരൈർ ദൃഷ്ട്വതകർമഭിഃ
 ലോഭാഭിഭൂതൈഃ കൃപണൈർ അനാര്യൈർ അകൃതാത്മഭിഃ
 25 തം മാം മഹാഫലം വിദ്ധി പദം സുകൃതകർമണഃ
 ദുഷ്ട്വാപം വിപ്ര മൃശാനാം മാർഗം യോഗൈർ നിഷേവിതം
 26 യദാ യദാ ച ധർമസ്യ ഗ്ലാനിർ ഭവതി സന്തമ
 അഭ്യുത്ഥാനം അധർമസ്യ തദാത്മാനം സൃജാമ്യ് അഹം
 27 ദൈത്യോ ഹിംസാനരക്താശ് ച അവധ്യാഃ സുരസന്തമൈഃ
 രാക്ഷസാശ് ചാപി ലോകേ ഴ്സ്മിൻ യദോത്പത്യന്തി ദാരുണാഃ
 28 തദാഹം സമ്പ്രസൃയാമി ഗൃഹേഷു ശുഭകർമണാം
 പ്രവിഷ്ട്യാ മാനുഷം ദേഹം സർവം പ്രശമയാമ്യ് അഹം
 29 സൃഷ്ട്യാ ദേവമനുഷ്യാംശ് ച ഗന്ധർവോരഗരാക്ഷസാൻ
 സ്ഥാവരാണി ച ഭൂതാനി സംഹരാമ്യ് ആത്മമായയാ
 30 കർമകാലേ പുനർ ദേഹം അനുചിന്ത്യ സൃജാമ്യ് അഹം
 പ്രവിശ്യ മാനുഷം ദേഹം മദ്യാദാ ബന്ധകാരണാത്
 31 ശ്വേതഃ കൃതയുഗേ വർണഃ പീതസ് ത്രേതായുഗേ മമ
 രക്തോ ദ്വാപരം ആസാദ്യ കൃഷ്ണഃ കലിയുഗേ തഥാ
 32 ത്രയോ ഭാഗാ ഹ്യ് അധർമസ്യ തസ്മിൻ കാലേ ഭവന്ത്യ് ഉത
 അന്തകാലേ ച സമ്പ്രാപ്തേ കാലോ ഭൂതാതിദാരുണഃ

ത്രൈലോക്യം നാശയാമ്യ് ഏകഃ കൃത്സം സ്ഥാവരജംഗമം
 33 അഹം ത്രിവർത്താ സർവാത്മാ സർവലോകസുഖാവഹഃ
 അഭിദ്രുഃ സർവഗോ ിനന്തോ ഹൃഷീകേശ ഉരു ക്രമഃ
 34 കാലചക്രം നയാമ്യ് ഏകോ ബ്രഹ്മണ് അഹം അരൂപി വൈ
 ശമനം സർവഭൂതാനാം സർവലോകകൃതോദ്യമം
 35 ഏവം പ്രണിഹിതഃ സമൃദ്ധ് മയാത്മാ മുനിസത്തമ
 സർവഭൂതേഷു വിപ്രേരു ന ച മാം വേത്തി കശ് ചന
 36 യച് ച കിം ചിത് ത്വയാ പ്രാപ്തം മയി ക്ലേഷാത്മകം ദ്വിജ
 സുഖോദയായ തത് സർവം ശ്രേയസേ ച തവാനുപ
 37 യച് ച കിം ചിത് ത്വയാ ലോകേ ദൃഷ്ടം സ്ഥാവരജംഗമം
 വിഹിതഃ സർവമൈവാസു മമാത്മാ മുനിസത്തമ
 38 അർധം മമ ശരീരസ്യ സർവലോകപിതാമഹഃ
 അഹം നാരായണോ നാമ ശംഖചക്രഗദാധരഃ
 39 യാവദ് യുഗാനാം വിപ്രർഷേ സഹസ്രപരിവർതനം
 താവത് സ്വപിമി വിശ്യാത്മാ സർവലോകപിതാമഹഃ
 40 ഏവം സർവം അഹം കാലം ഇഹാസേ മുനിസത്തമ
 അശിതൃഃ ശിശുരൂപേണ യാവദ് ബ്രഹ്മാ ന ബുധ്യതേ
 41 മയാ ച വിപ്ര ദന്തോ ിയം വരസ് തേ ബ്രഹ്മരൂപിണാ
 അസക്തത് പരിതൃഷ്ണേന വിപ്രർഷിഗണപൂജിത
 42 സർവം ഏകാർണവം ദൃഷ്ട്യാ നഷ്ടം സ്ഥാവരജംഗമം
 വിക്ലവോ ിസി മയാ ജ്ഞാതസ് തതസ് തേ ദർശിതം ജഗത്
 43 അഭ്യന്തരം ശരീരസ്യ പ്രവിഷ്ടോ ിസി യദാ മമ
 ദൃഷ്ട്യാ ലോകം സമസ്തം ച വിസ്തീനോ നാവബുധ്യതേ
 44 തതോ ിസി വക്ത്രാദ് വിപ്രർഷേ ദ്രുതം നിഃസാരിതോ മയാ
 ആഖ്യാതസ് തേ മയാ ചാത്മാ ദുർജ്ജ്ഞയോ ിപി സുരാസുരൈഃ
 45 യാവത് സ ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മാ ന ബുധ്യതി മഹാതപഃ
 താവത് ത്വം ഇഹ വിപ്രർഷേ വിശ്രുണ്വശ് ചര വൈ സുഖം
 46 തതോ വിഭൂഭേ തസ്തിംസ് തു സർവലോകപിതാമഹേ
 ഏകീഭൂതോ ഹി സ്രക്ഷ്യാമി ശരീരാദ് ദ്വിജസത്തമ
 47 ആകാശം പൃഥിവീം ജ്യോതിർ വായം സലിലം ഏവ ച
 ലോകേ യച് ച ഭവേച് ചേഷം ഇഹ സ്ഥാവരജംഗമം
 48 [മാർക്]

ഇത്യ് ഉക്ത്യാന്തർഹിതസ് താത സ ദേവഃ പരമാദ്ഭൂതഃ

പ്രജാശ്ചേമാഃ പ്രപശ്യാമി വിചിത്രാ ബഹുധാ കൃതാഃ
 49 ഏതദ് ദൃഷ്ടം മയാ രാജംസ് തസ്മിൻ പ്രാപ്തേ യുഗക്ഷയേ
 ആശ്ചര്യം ഭരതശ്രേഷ്ഠ സർവധർമ്മദൃതാം വര
 50 യഃ സ ദേവോ മയാ ദൃഷ്ടഃ പുരാ പദ്മനികേഷണഃ
 സ ഏഷ പുരുഷവ്യാഘ്രേ സംബന്ധീ തേ ജനാർദനഃ
 51 അസ്യൈവ വരദാനാദ് ധീ സ്മൃതിർ ന പ്രജഹാതി മാം
 ദീർഘം ആയുശ് ച കൗന്തേയ സ്വച്ഛന്ദമരണം തഥാ
 52 സ ഏഷ കൃഷ്ണോ വാർഷ്ണേയഃ പുരാണപുരുഷോ വിഭുഃ
 ആസ്തേ ഹരിർ അചിന്ത്യാത്മാ ക്രീഡന് ഇവ മഹാഭുജഃ
 53 ഏഷ ധാതാ വിധാതാ ച സംഹർതാ ചൈവ സാത്വതഃ
 ശ്രീവത്സ വക്ഷാ ഗോവിന്ദഃ പ്രജാപതിപതിഃ പ്രഭുഃ
 54 ദൃഷ്ട്വേമം വൃഷ്ണീശാർദൂലം സ്മൃതിർ മാം ഇയം ആഗതാ
 ആദിദേവം അജം വിഷ്ണു പുരുഷം പീതവാസസം
 55 സർവേഷാം ഏവ ഭൂതാനാം പിതാ മാതാ ച മാധവഃ
 ഗച്ഛധ്വം ഏനം ശരണം ശരണ്യം കൗരവർഷഭാഃ

അധ്യായം 188

1 [വൈ]

ഏവം ഉക്താസ് തു തേ പാർഥാ യമൗ ച പുരുഷർഷഭൗ
 ദ്രൗപദ്യാ കൃഷ്ണയാ സാർധം നമശ് ചക്രൂർ ജനാർദനം
 2 സ ചൈതാൻ പുരുഷവ്യാഘ്ര സാസ്താ പരമവൽഗുനാ
 സാന്ത്വയാം ആസ മാനാർഹാൻ മന്യമാനോ യഥാവിധി
 3 യുധിഷ്ഠിരസ് തു കൗന്തേയോ മാർകണ്ഡേയം മഹാമുനിം
 പുനഃ പപ്രച്ഛ സാഗ്രാജ്യേ ഭവിഷ്യാം ജഗതോ ഗതിം
 4 ആശ്ചര്യഭൂതം ഭവതഃ ശ്രുതം നോ വദതാം വര
 മനേ ഭാർഗവ യദ്യുത്തം യുഗാദൗ പ്രഭവാപ്യയൗ
 5 അസ്തിൻ കലിയുഗേ ഫപ്യ് അസ്തി പുനഃ കൗതുഹലം മമ
 സമാകലേഷു ധർമ്മേഷു കിം ന ശേഷം ഭവിഷ്യതി
 6 കിം വീര്യം മാനവാസ് തത്ര കിമാഹാരവിഹാരിണഃ
 കിമായുഷഃ കിം വസനാ ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
 7 കാം ച കാഷ്ടാം സമാസാദ്യ പുനഃ സമ്പത്സ്യതേ കൃതം
 വിസ്തരേണ മനേ ബ്രൂഹി വിചിത്രാണീഹ ഭാഷസേ
 8 ഇത്യ് ഉക്തഃ സ മുനിശ്രേഷ്ഠഃ പുനർ ഏവാദ്യഭാഷത
 രമയൻ വൃഷ്ണീശാർദൂലം പാണ്ഡവാംഗ് ച മഹാമുനിഃ

9 [മാർക]

ഭവിഷ്യം സർവലോകസ്യ വൃത്താന്തം ഭരതർഷഭ
 കല്പഷം കാലം ആസാദ്യ കഥ്യമാനം നിബോധ മേ
 10 കൃതേ ചതുഷ്ഠാത് സകലോ നിർവ്യാജോപാധി വർജിതഃ
 വൃഷഃ പ്രതിഷ്ഠിതോ ധർമ്മോ മനുഷ്യേഷ് അഭവത് പുരാ
 11 അധർമ്മപാദവിമുസ് തു ത്രിഭിർ അംശൈഃ പ്രതിഷ്ഠിതഃ
 ത്രേതായാം ദ്വാപരേ ഫ്രീര്യേന വ്യാമിശ്രോ ധർമ്മ ഉച്യതേ
 12 ത്രിഭിർ അംശൈർ അധർമസ് തു ലോകാൻ ആക്രമ്യ തിഷ്ഠതി
 ചതുർഥാംശേന ധർമസ് തു മനുഷ്യാൻ ഉപതിഷ്ഠതി
 13 ആയുർ വീര്യം അഥോ ബുദ്ധിർ ബലം തേജോ ച പാണ്ഡവ
 മനുഷ്യാണാം അനയുഗം ഹ്രസതീതി നിബോധ മേ
 14 രാജാനോ ബ്രാഹ്മണാ വൈശ്യാഃ ശൂദ്രാഗ് ചൈവ യുധിഷ്ഠിര
 വ്യാജൈർ ധർമം ചരിഷ്യന്തി ധർമ്മവൈതംസികാ നരാഃ
 15 സത്യം സങ്ക്ഷേപ്സ്യതേ ലോകേ നരൈഃ പണ്ഡിതമാനിഭിഃ
 സത്യഹാന്യാ തതസ് തേഷാം ആയുർ അൽപം ഭവിഷ്യതി

16 ആയുഷഃ പ്രക്ഷയാദ് വിദ്യാം ന ശക്ഷ്യന്ത്യ് ഉപശിക്ഷിതും
വിദ്യാ ഹിനാൻ അവിജ്ഞാനാൽ ലോഭോ fപ്യ് അഭിലിഷ്യതി
17 ലോഭക്രോധപരാ മൃഗഃ കാമസക്താശ് ച മാനവാഃ
വൈരബദ്ധാ ഭവിഷ്യന്തി പരസ്పരവധേസ്സവഃ
18 ബ്രാഹ്മണാഃ ക്ഷത്രിയാ വൈശ്യാഃ സങ്കീര്യന്തഃ പരസ്സരം
ശൂദ്ര തുല്യാ ഭവിഷ്യന്തി തപഃ സത്യവിവർജ്ജിതാഃ
19 അന്ത്യാ മധ്യാ ഭവിഷ്യന്തി മധ്യാശ് ചാന്താവസായിനഃ
ഈദൃശോ ഭവിതാ ലോകോ യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ
20 വസ്ത്രാണാം പ്രവരാ ശാണി ധാന്യാനാം കോര ഭൃഷകാഃ
ഭാര്യാ മിത്രാശ് ച പുരുഷാ ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
21 മത്സ്യാമിഷേണ ജീവന്തോ ദുഹന്തശ് ചാപ്യ് അജൈഡകം
ഗോഷ്യ നഷ്ടാസു പുരുഷാ ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
22 അന്യോന്യം പരിമുഷ്ണന്തോ ഹിംസയന്തശ് ച മാനവാഃ
അജപാ നാസ്തികാഃ സ്തേനാ ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
23 സരിത് തീരേഷു കുദാലൈർ വാപയിഷ്യന്തി ചൗഷധീഃ
താശ് ചാപ്യ് അൽപഫലാസ് തേഷാം ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
24 ശ്രാദ്ധേ ദൈവേ ച പുരുഷാ യേ ച നിത്യം ധൃതവ്രതാഃ
തേ fപി ലോഭസമായുക്താ ഭോക്ഷ്യന്തീഹ പരസ്സരം
25 പിതാ പുത്രസ്യ ഭോക്താ ച പിതൃഃ പുത്രസ് തമൈവ ച
അതിക്രാന്താനി ഭോജ്യാനി ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
26 ന വ്രതാനി ചരിഷ്യന്തി ബ്രാഹ്മണാ വേദ നിന്ദകാഃ
ന യക്ഷ്യന്തി ന ഹോഷ്യന്തി ഹേതുവാദവിലോഭിതാഃ
27 നിന്ദേ കൃഷിം കരിഷ്യന്തി യോക്ഷ്യന്തി ധൂരി ധേനുകാഃ
ഏകഹായന വത്സാംശ് ച വാഹയിഷ്യന്തി മാനവാഃ
28 പുത്രഃ പിതൃവധം കൃത്യാ പിതാ പുത്രവധം തഥാ
നിന്ദദ്വേഗോ ബൃഹദ് വാദീ ന നിന്ദാം ഉപലപ്സ്യതേ
29 ശ്ലേച്ഛ ഭൂതം ജഗത് സർവം നിശ്ക്രിയം യജ്ഞവർജ്ജിതം
ഭവിഷ്യതി നിരാനന്ദം അനുത്സവം അഥോ തഥാ
30 പ്രായശഃ കൃപണാനാം ഹി തഥാ ബന്ധുമതാം അപി
വിധവാനാം ച വിത്താനി ഹരിഷ്യന്തീഹ മാനവാഃ
31 അൽപവീര്യബലാഃ സ്തബ്ധാ ലോഭമോഹപരായണാഃ
തത്കഥാദാനസത്തുഷ്ടാ ദുഷ്ടാനാം അപി മാനവാഃ
പരിഗ്രഹം കരിഷ്യന്തി പാപാചാരപരിഗ്രഹാഃ

32 സംഘാതയന്തഃ കൗന്തേയ രാജാനഃ പാപബുദ്ധയഃ
 പരസ്പരവധോദ്യുക്താ മുർഖാഃ പണ്ഡിതമാനീനഃ
 ഭവിഷ്യന്തി യുഗസ്യാന്തേ ക്ഷത്രിയാ ലോകകണ്ഠകോഃ
 33 അരക്ഷിതാരോ ലുബ്ധാസ് ച മാനാഹങ്കാര ദർപിതാഃ
 കേവലം ദണ്ഡരൂപയോ ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
 34 ആക്രമ്യാക്രമ്യ സാധൂനാം ദാരാംഗ് ചൈവ ധനാനി ച
 ഭോക്ത്യന്തേ നിരന്തക്രോശാ തദതാം അപി ഭാരത
 35 ന കന്യാം യാചതേ കശ് ചിൻ നാപി കന്യാ പ്രദിയതേ
 സ്വയം ഗ്രാഹാ ഭവിഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ
 36 രാജാനഗ് ചാപ്യ് അസതുഷ്ടാഃ പരാർഥാൻ മുഃഘേതസഃ
 സർവ്വോപായൈർ ഹരിഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ
 37 മ്ലേച്ഛ ഭൂതം ജഗത് സർവം ഭവിഷ്യതി ച ഭാരത
 ഹസ്തോ ഹസ്തം പരിമുഷേദ് യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ
 38 സത്യം സങ്ക്ഷിപ്യതേ ലോകേ നദൈഃ പണ്ഡിതമാനീഭിഃ
 സ്ഥവീരാ ബാലമതയോ ബാലാഃ സ്ഥവീര ബുദ്ധയഃ
 39 ഭീരവഃ ശൂരമാനീനഃ ശൂരാ ഭീരു വിഷാദിനഃ
 ന വിശ്വസന്തി ചാന്യോന്യം യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ
 40 ഏകാഹാര്യം ജഗത് സർവം ലോഭമോഹവ്യവസ്മിതം
 അധർമോ വർധതീ മഹാൻ ന ച ധർമഃ പ്രവർത്തതേ
 41 ബ്രാഹ്മണാഃ ക്ഷത്രിയാ വൈശ്യാ ന ശിഷ്യന്തി ജനാധിപ
 ഏകവർണസ് തദാ ലോകോ ഭവിഷ്യതി യുഗക്ഷയേ
 42 ന ക്ഷംസ്യതി പിതാ പുത്രം പുത്രശ് ച പിതരം തഥാ
 ഭാര്യാ ച പതിശൂശ്രൂഷാം ന കരിഷ്യതി കാ ചന
 43 യേ യവാനാ ജനപദാ ഗോധൂമാനാസ് തഥൈവ ച
 താൻ ദേശാൻ സംശ്രയിഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ
 44 സൈന്യാഹാരാഗ് ച പുരുഷാ യോഷിതശ് ച വിശാം പതേ
 അന്യോന്യം ന സഹിഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ
 45 മ്ലേച്ഛ ഭൂതം ജഗത് സർവം ഭവിഷ്യതി യുധിഷ്ഠിര
 ന ശ്രാദ്ധൈർ ഹി പിത്രാംഗ് ചാപി തർപയിഷ്യന്തി മാനവാഃ
 46 ന കശ് ചിത് കസ്യ ചിച് ശ്രോതാ ന കശ് ചിത് കസ്യ ചിദ് ഗുരുഃ
 തഥോ ഗ്രസ്തസ് തദാ ലോകോ ഭവിഷ്യതി നരാധിപ
 47 പരമായുശ് ച ഭവിതാ തദാ വർഷാണി ഷോഡശ
 തതഃ പ്രാണാൻ വിമോക്ഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്മിതേ

48 പഞ്ചമേ വാമ ഷഷ്ഠേ വാ വർഷേ കന്യാ പ്രസൂയതേ
 സപ്ത വർഷാഷ്ട വർഷാശ് ച പ്രജാസ്യന്തി നരാസ് തദാ
 49 പത്യൗ സ്ത്രീ തു തദാ രാജൻ പുരുഷോ വാ സ്ത്രീയം പ്രതി
 യുഗാന്തേ രാജശാർദ്ദൂല ന തോഷം ഉപയാസ്യതി
 50 അൽപദ്രവ്യാ വൃഥാ ലിംഗാ ഹിംസാ ച പ്രഭവിഷ്യതി
 ന കശ് ചിത് കസ്യ ചിദ് ദാതാ ഭവിഷ്യതി യുഗക്ഷയേ
 51 അട്ടശൂലാ ജനപദാഃ ശിവ ശൂലാശ് ചതുഷ്പഥാഃ
 കേശശൂലാഃ സ്ത്രീയശ് ചാപി ഭവിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ
 52 മ്ലേച്ഛാഃ ക്രൂരാഃ സർവഭക്ഷാ ദാരുണാഃ സർവകർമ്മസു
 ഭാവിനഃ പശ്ചിമേ കാലേ മനുഷ്യാ നാരൗ സംശയഃ
 53 ക്രയവിക്രയകാലേ ച സർവഃ സർവസ്യ വഞ്ചനം
 യുഗാന്തേ ഭരതശ്രേഷ്ഠ വൃത്തി ലോഭാത് കരിഷ്യതി
 54 ജ്ഞാനാനി ചാപ്യ് അവിജ്ഞായ കരിഷ്യന്തി ക്രിയാസ് തഥാ
 ആത്മചരണേന വർതന്തേ യുഗാന്തേ പര്യുപസ്ഥിതേ
 55 സ്വഭാവാത് ക്രൂരകർമാണാശ് ചാന്യോന്യം അഭിശങ്കിനഃ
 ഭവിതാരോ ജനാഃ സർവേ സമ്പ്രാപ്തേ യുഗസങ്ക്ഷയേ
 56 ആരാമാംശ് ചൈവ വൃക്ഷാംശ് ച നാശയിഷ്യന്തി നിർവൃഥാഃ
 ഭവിതാ സങ്ക്ഷയോ ലോകേ ജീവിതസ്യ ച ദേഹിനാം
 57 തഥാ ലോഭാഭിഭൂതാശ് ച ചരിഷ്യന്തി മഹീം ഇഥാ
 ബ്രാഹ്മണാശ് ച ഭവിഷ്യന്തി ബ്രഹ്മ സ്വാനി ച ഭുഞ്ജതേ
 58 ഹാഹാകൃതാ ദ്വിജാശ് ചൈവ ഭയാർതാ വൃഷലാർദിതാഃ
 ത്രാതാരം അലഭന്തോ വൈ ഭൂമിഷ്യന്തി മഹീം ഇഥാ
 59 ജീവിതാന്തകരാ രൗദ്രാഃ ക്രൂരാഃ പ്രാണിവിഹിംസകാഃ
 യദാ ഭവിഷ്യന്തി നരാസ് തദാ സങ്ക്ഷേപ്സ്യതേ യുഗം
 60 ആശ്രയിഷ്യന്തി ച നദീഃ പർവതാൻ വിഷമാണി ച
 പ്രധാവമാനാ വിത്രസ്താ ദ്വിജാഃ കുരുകുലോദ്ഭവ
 61 ദസ്യു പ്രപീഡിതാ രാജൻ കാകാ ഇവ ദ്വിജോത്തമാഃ
 കുരാജഭിശ് ച സതതം കരഭാര പ്രപീഡിതാഃ
 62 ധൈര്യം ത്യക്ത്വാ മഹീപാല ദാരുണേ യുഗസങ്ക്ഷയേ
 വികർമാണി കരിഷ്യന്തി ശൂദ്രാണാം പരിചാരകാഃ
 63 ശൂദ്രാ ധർമ്മം പ്രവക്ഷ്യന്തി ബ്രാഹ്മണാഃ പര്യുപാസകാഃ
 ശ്രോതാരാശ് ച ഭവിഷ്യന്തി പ്രാമാണ്യേന വ്യവസ്ഥിതാഃ
 64 വിപരീതശ് ച ലോകോ ിയം ഭവിഷ്യത്യ് അധരോത്തരഃ

ഏഡുകാൻ പുജയിഷ്യന്തി വർജയിഷ്യന്തി ദേവതാഃ
 ശ്രദ്രാഃ പരിചരിഷ്യന്തി ന ദ്വിജാൻ യുഗസക്ഷയേ
 65 ആശ്രമേഷു മഹർഷീണാം ബ്രാഹ്മണാവസഥേഷു ച
 ദേവസ്ഥാനേഷു ചൈത്യേഷു നാഗാനാം ആലയേഷു ച
 66 ഏഡുക ചിഹ്നാ പൃഥിവീ ന ദേവ ഗൃഹഭൂഷിതാ
 ഭവിഷ്യതി യുഗേ ക്ഷീണേ തദ് യുഗാന്തസ്യ ലക്ഷണം
 67 യദാ രൗദ്രാ ധർമ്മഹീനാ മാംസാദാഃ പാനപാസ് തഥാ
 ഭവിഷ്യന്തി നരാ നിത്യം തദാ സക്ഷേഷ്പ്യതേ യുഗം
 68 പുഷ്പേ പുഷ്പം യദാ രാജൻ ഫലേ ഫലം ഉപാശ്രിതം
 പ്രജാസ്യതി മഹാരാജ തദാ സക്ഷേഷ്പ്യതേ യുഗം
 69 അകാലവർഷീ പർജന്യോ ഭവിഷ്യതി ഗതേ യുഗേ
 അക്രമേണ മനുഷ്യാണാം ഭവിഷ്യതി തദാ ക്രിയാ
 വിരോധം അഥ യാസ്യന്തി വൃഷലാ ബ്രാഹ്മണൈഃ സഹ
 70 മഹീ ശ്ലേച്ഛ സമാകീർണാ ഭവിഷ്യതി തതോ ിചിരാത്
 കരഭാര ഭയാദ് വിപ്രാ ഭജീഷ്യന്തി ദിശോ ദശ
 71 നിർവിശേഷാ ജനപദാ നരാവൃഷ്ടിഭിർ അർദിതാഃ
 ആശ്രമാൻ അഭിപത്യന്തി ഫലമൂലോപജീവിനഃ
 72 ഏവം പര്യാകലേ ലോകേ മര്യാദാ ന ഭവിഷ്യതി
 ന സ്ഥാസ്യന്ത്യ് ഉപദേശേ ച ശിഷ്യാ വിപ്രിയകാരിണഃ
 73 ആചാര്യോപനിധിശ് ചൈവ വത്യതേ തദനന്തരം
 അർഥയുക്ത്യാ പ്രവത്യന്തി മിത്ര സംബന്ധിബാധവാഃ
 അഭാവഃ സർവഭൂതാനാം യുഗാന്തേ ച ഭവിഷ്യതി
 74 ദിശഃ പ്രജ്വലിതാഃ സർവാ നക്ഷത്രാണി ചലാനി ച
 ജ്യോതിഷി പ്രതികൂലാനി വാതാഃ പര്യാകലാസ് തഥാ
 ഉൽകാ പാതാശ് ച ബഹവോ മഹാഭയനിദർശകാഃ
 75 ഷഡ്ഭിർ അന്യൈശ് ച സഹിതോ ഭാസ്കരഃ പ്രതപിഷ്യതി
 തുമുലാശ് ചാപി നിർഹ്രാദാ ദിഗ് ദാഹാശ് ചാപി സർവശഃ
 കബന്ധാന്തർഹിതോ ഭാന്തർ ഉദയാസ്തമയേ തദാ
 76 അകാലവർഷീ ച തദാ ഭവിഷ്യതി സഹസ്രദൂക്
 സസ്യാനി ച ന രോക്ഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്ഥിതേ
 77 അഭീക്ഷ്ണം ക്രൂര വാദിന്യഃ പരഷാ അദിതപ്രിയാഃ
 ഭർതൃണാം വചനേ ചൈവ ന സ്ഥാസ്യന്തി തദാ സ്ത്രിയഃ
 78 പുത്രാശ് ച മാതാപിതരൗ ഹനിഷ്യന്തി യുഗക്ഷയേ

സുദയിഷ്യന്തി ച പതീൻ സ്ത്രീയഃ പുത്രാൻ അപാശ്രിതാഃ
 79 അപർവണി മഹാരാജ സൂര്യം രാഹുർ ഉപൈഷ്യതി
 യുഗാന്തേ ഹൃതളക് ചാപി സർവതഃ പ്രജ്വലിഷ്യതി
 80 പാനീയം ഭോജനം ചൈവ യാചമാനാസ് തദാധഗാഃ
 ന ലപ്സ്യന്തേ നിവാസം ച നിരന്യൂഃ പഥി ശേരതേ
 81 നിർഘാതവായസാ നാഗാഃ ശകനാഃ സമൃഗദ്വിജാഃ
 രൂക്ഷാ വാചോ വിമോക്ഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്ഥിതേ
 82 മിത്ര സംബന്ധിനസ് ചാപി സന്ത്യക്ഷ്യന്തി നരാസ് തദാ
 ജനം പരിജനം ചാപി യുഗാന്തേ പര്യപസ്ഥിതേ
 83 അഥ ദേശാൻ ദിശസ് ചാപി പത്തനാനി പുരാണി ച
 ക്രമശഃ സംശ്രയിഷ്യന്തി യുഗാന്തേ പര്യപസ്ഥിതേ
 84 ഹാ താത ഹാ സുതേത്യ് ഏവം തദാ വാചഃ സുദാരുണാഃ
 വിക്രോശമാനസ് ചാന്യോന്യം ജനോ ഗാം പര്യടിഷ്യതി
 85 തതസ് തുമുലസംഘാതേ വർതമാനേ യഗക്ഷയേ
 ദ്വിജാതിപൂർവകോ ലോകഃ ക്രമേണ പ്രഭവിഷ്യതി
 86 തതഃ കാലാന്തരേ ിന്യസ്തീൻ പുനർ ലോകവിവൃദ്ധയേ
 ഭവിഷ്യതി പുനർ ദൈവം അനുകൂലം യദൃച്ഛയാ
 87 യദാ ചന്ദ്രസ് ച സൂര്യസ് ച തഥാ തിഷ്യബൃഹസ്പതി
 ഏകാരാശൗ സമേഷ്യന്തി പ്രപത്ത്യതി തദാ കൃതം
 88 കാലവർഷീ ച പർജന്യോ നക്ഷത്രാണി ശുഭാനി ച
 പ്രദക്ഷിണാ ഗ്രഹാസ് ചാപി ഭവിഷ്യന്ത്യ് അനലോമഗാഃ
 ക്ഷേമം സുഭിക്ഷം ആരോഗ്യം ഭവിഷ്യതി നിരായം
 89 കൽകിർ വിഷ്ണുശാ നാമ ദ്വിജഃ കാലപ്രചോദിതഃ
 ഉത്പത്ത്യതേ മഹാവീര്യോ മഹാബുദ്ധിപരാക്രമഃ
 90 സംഭ്രതഃ സംഭല ഗ്രാമേ ബ്രാഹ്മണാവസഥേ ശുഭേ
 മനസാ തസ്യ സർവാണി വാഹനാന്ത്യ് ആയുധാനി ച
 ഉപസ്ഥാസ്യന്തി യോധാസ് ച ശസ്ത്രാണി കവചാനി ച
 91 സ ധർമ്മവിജയീ രാജാ ചക്രവർതീ ഭവിഷ്യതി
 സ ചേമം സങ്കലം ലോകം പ്രസാദം ഉപനേഷ്യതി
 92 ഉത്ഥിതോ ബ്രാഹ്മണോ ദീപ്തഃ ക്ഷയാന്തകൃദ് ഉദാരധിഃ
 സ സങ്ക്ഷേപോ ഹി സർവസ്യ യുഗസ്യ പരിവർതകഃ
 93 സ സർവത്രഗതാൻ ക്ഷുദ്രാൻ ബ്രാഹ്മണൈഃ പരിവാരിതഃ

ഉത്സാദയിഷ്യതി തദാ സർവ്വാനി മൃച്ഛി ഗണാനി ദ്വിജഃ

അധ്യായം 189

1 [മാർക്]

തതസ് ചോരക്ഷയം കൃത്യാ ദ്വിജേഭ്യഃ പൃഥിവിം ഇമാം
വാജിമേധേ മഹായജ്ഞേ വിധിവത് കൽപയിഷ്യതി
2 സ്ഥാപയിത്യാ സ മര്യാദാഃ സ്വയംഭൂവിഹിതാഃ ശുഭാഃ
വനം പുണ്യയശഃ കർമാ ജരാവാൻ സംശ്രയിഷ്യതി
3 തച് ഛീലം അനുവർത്യന്തേ മനുഷ്യാ ലോകവാസിനഃ
വിപ്രൈശ് ചോരക്ശയേ ചൈവ കൃതേ ക്ഷേമം ഭവിശ്യതേ
4 കൃഷ്ണാജിനാനി ശക്തിശ് ച ത്രിശൂലാന്യ് ആയുധാനി ച
സ്ഥാപയൻ വിപ്ര ശാർദൂലോ ദേശേഷു വിജിതേഷു ച
5 സംസ്തുയമാനോ വിപ്രേന്ദ്രേർ മാനയാനോ ദ്വിജോത്തമാൻ
കൽകിശ് ചരിഷ്യതി മഹീം സദാ ദസ്യു വധേ രതഃ
6 ഹാ താത ഹാ സുതേത്യ് ഏവം താസ് താ വാചഃ സുദാരുണാഃ
വിക്രോശമാനാൻ സുഭൂശം ദസ്യൂൻ നേഷ്യതി സംശയം
7 തതോ ധർമ്മവിനാശോ വൈ ധർമ്മവൃദ്ധിശ് ച ഭാരത
ഭവിഷ്യതി കൃതേ പ്രാപ്തേ ക്രിയാവാംശ് ച ജനസ് തഥാ
8 ആരാമാശ് ചൈവ ചൈത്യാശ് ച തടാകാന്യ് അവദാസ് തഥാ
യജ്ഞക്രിയാശ് ച വിവിധാ ഭവിഷ്യന്തി കൃതേ യുഗേ
9 ബ്രാഹ്മണാഃ സാധവശ് ചൈവ മുനയശ് ച തപസ്വിനഃ
ആശ്രമാഃ സഹ പാഷണ്ഡാഃ സ്ഥിതാഃ സത്യേ ജനാഃ പ്രജാഃ
10 ജാസ്യന്തി സർവബീജാനി ഉപ്യമാനാനി ചൈവ ഹ
സർവേഷ്ഠ് ജതുഷു രാജേന്ദ്ര സർവം സസ്യം ഭവിഷ്യതി
11 നരാ ദാനേഷു നിരതാ വ്രതേഷു നിയമേഷു ച
ജപയജ്ഞപരാ വിപ്രാ ധർമ്മകാമാ മുദാ യുതാഃ
പാലയിഷ്യന്തി രാജാനോ ധർമ്മേണേമാം വസുന്ധരാം
12 വ്യവഹാര രതാ വൈശ്യാ ഭവിഷ്യന്തി കൃതേ യുഗേ
ഷഷ്ഠ് കർമ്മനിരതാ വിപ്രാഃ ക്ഷത്രീയാ രക്ഷണേ രതാഃ
13 ശൂശ്രൂഷായാം രതാഃ ശൂദ്രാസ് തഥാ വർണത്രയസ്യ ച
ഏഷ ധർമ്മഃ കൃതയുഗേ ത്രോതായാം ദ്വാപരേ തഥാ
പശ്ചിമേ യുഗകാലേ ച യഃ സ തേ സമ്പ്രകീർത്തിതഃ
14 സർവലോകസ്യ വിദിതാ യുഗസംഖ്യാ ച പാണ്ഡവ
ഏതത് തേ സർവം ആഖ്യാതം അതീതാനാഗതം മയാ
വായുപ്രോക്തം അനുസ്മത്യ പുരാണം ഋഷിസംസ്തൃതം

15 ഏവം സംസാരമാർഗ്ഗം മേ ബഹുശൽ ചിരജീവിനാ
 ദൃഷ്ട്യാശ്ചൈവാനുഭൂതാശ്ച താസ്മിൻ കഥിതവാൻ അഹം
 16 ഇദം ചൈവപരം ഭൂയോ സഹ ഭ്രാന്തദീർ അച്യുത
 ധർമ്മസംശയ മോക്ഷാർഥം നിബോധ വചനം മമ
 17 ധർമ്മേ ത്വയാത്മാ സംയോജ്യോ നിത്യം ധർമ്മദൃതാം വര
 ധർമാത്മാ ഹി സുഖം രാജാ പ്രേത്യ ചേഹ ച നന്ദതി
 18 നിബോധ ച ശ്രദാം വാണീം യാം പ്രവക്ഷ്യാമി തേ ഴനഘ
 ന ബ്രാഹ്മണേ പരിഭവഃ കർതവ്യസ്തേ കദാ ചന
 ബ്രാഹ്മണോ അഷിതോ ഹന്യാദ് അപി ലോകാൻ പ്രതിജ്ഞയാ
 19 [വൈ]

മാർകണ്ഡേയ വചോ ശ്രുത്വാ കുരൂണാം പ്രവരോ നൃപഃ
 ഉവാച വചനം ധീമാൻ പരമം പരമദ്യുതിഃ
 20 കസ്തിൻ ധർമ്മേ മയാ സ്ഥേയം പ്രജാഃ സംരക്ഷതാ മനേ
 കഥം ച വർതമാനോ വൈ ന ച്യവേയം സ്വധർമ്മതഃ
 21 [മാർക്]

ദയാവാൻ സർവഭൂതേഷു ഹിതോ രക്ഷോ ഴനസൂയകഃ
 അപത്യാനാം ഇവ സ്വേഷാം പ്രജാനാം രക്ഷണേ രതഃ
 ചര ധർമ്മം ത്യജാധർമ്മം പിതൃൻ ദേവാംശ്ച ച പൂജയ
 22 പ്രമാദാദ് യത്കൃതം തേ ഴഭൂത് സംയദ് ദാനേന തജ്ജയ
 അലം തേ മാനം ആശ്രിത്യ സതതം പരവാൻ ഭവ
 23 വിജിത്യ പൃഥിവീം സർവാം മോദമാനഃ സുഖി ഭവ
 ഏഷ ഭൂതോ ഭവിഷ്യശ്ച ച ധർമ്മസ്തേ സമുദീരിതഃ
 24 ന തേ ഴസ്ത്വ് അവിദിതം കിം ചിദ് അതീതാനാഗതം ഭൂവി
 തസ്യാദ് ഇമം പരിക്ലേശം ത്വം താത ഹദി മാ കൃഥാഃ
 25 ഏഷ കാലോ മഹാബാഹോ അപി സർവദിവൗകസാം
 മൂഹ്യന്തി ഹി പ്രജാസ്താത കാലേനാഭിപ്രചോദിതാഃ
 26 മാ ച തേ ഴത്ര വിചാരോ ഭൂദ്യൻ മയോക്തം തവാനഘ
 അതിശക്യ വചോ ഹ്യ് ഏതദ് ധർമ്മലോപോ ഭവേത് തവ
 27 ജാതാസി പ്രഥിതേ വംശേ കുരൂണാം ഭരതർഷഭ
 കർമ്മണാ മനസാ വാചാ സർവം ഏതത് സമാചര
 28 [യ്]

യത് ത്വയോക്തം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠ വാക്യം ശ്രുതിമനോഹരം
 തഥാ കരിഷ്യേ യത്തേന ഭവതഃ ശാസനം വിഭോ

29 ന മേ ലോഭോ fസ്തി വിപ്രേന്ദ്ര ന ഭയം ന ച മത്സരഃ
 കരിഷ്യാമി ഹി തത് സർവം ഉക്തം യത് തേ മയി പ്രഭോ
 30 [വൈ]

ശ്രുത്യാ തു വചനം തസ്യ പാണ്ഡവസ്യ മഹാത്മനഃ
 പ്രഹൃഷ്ടാഃ പാണ്ഡവാ രാജൻ സഹിതാഃ ശാർമഗ്ധന്വനാ
 31 തഥാ കഥാം ശുഭാം ശ്രുത്യാ മാർകണ്ഡേയസ്യ ധീമതഃ
 വിസ്മിതാഃ സമപദ്യന്ത പുരാണസ്യ നിവേദനാത്

അധ്യായം 190

1 [വൈ]

ദ്രുവ ഏവ ബ്രാഹ്മണമഹാഭാഗ്യം വജ്രം അർഹസിത്യ അബ്രവീത് പാണ്ഡവേ
യോ മാർകണ്ഡേയം

2 അഥാചക്ഷു മാർകണ്ഡേയഃ

3 അയോധ്യായാം ഇക്ഷുവാകു കലോത്പന്നഃ പാർഥിവഃ പരീക്ഷിൻ നാമ
മൃഗയാം അഗമത്

4 തം ഏകാശ്വേന മൃഗം അനുസരന്തം മൃഗോ ദൂരം അപാഹരത്

5 അഥാധ്വനി ജാതശ്രമഃ ക്ഷുന്ത്രണ്ണാഭിഭൂതശ് ച കന്ധിംശ് ചിദ് ഉദ്ദേശേ നീലം
വനഷണ്ഡം അപശ്യത്

തച് ച വിവേശ

6 തതസ് തസ്യ വനഷണ്ഡസ്യ മധ്യേ ിതീവ രമണീയം സരോ ദൃഷ്ട്വാ സാ
ശൈവ വ്യഗ്രഹത

7 അഥാശ്വന്തഃ സ ബിസ മൂണാലം അശ്വസ്യാഗ്രേ നിക്ഷിപ്യ പുഷ്കരിണീ തീരേ
സമാവിശത്

8 തതഃ ശയാനോ മധുരം ഗീതശബ്ദം അശ്രുണോത്

9 സ ശ്രുത്വാ അചിന്തയത്

നേഹ മനുഷ്യഗതിം പശ്യാമി

കസ്യ ഖലദ് അയം ഗീതശബ്ദേതി

10 അഥാപശ്യത് കന്യാം പരമരൂപദർശനീയാം പുഷ്പാണ്യ് അവചിന്വതീം
ശായന്തീം ച

11 അഥ സാ രാജ്ഞഃ സമീപേ പര്യക്രാമത്

12 താം അബ്രവീദ് രാജാ

കന്യാസി സുഭഗേ ത്വം ഇതി

13 സാ പ്രത്യവാച

14 താം രാജോവാച

അർഥി ത്വയാഹം ഇതി

15 അഥോവാച കന്യാ സമയേനാഹം ശക്യാ ത്വയാ ലബ്ധം
നാനൃഥേതി

16 താം രാജാ സമയം അപ്ചുച്ഛത്

17 തതഃ കന്യേദം ഉവാച

ഉദകം മേ ന ദർശയിതവ്യം ഇതി

18 സ രാജാ ബാഢം ഇത്യ് ഉക്ത്വാ താം സമാഗമ്യ തയാ സഹാസ്ത്രേ

19 തത്രൈവാസിനേ രാജനി സേനാനൃഗച്ഛത്
 പദേനാനുപദം ദൃഷ്ട്വാ രാജാനം പരിവാര്യാതിഷ്ഠത്
 20 പര്യാശ്വസ്തസ് ച രാജാ തയൈവ സഹ ശിബികയാ പ്രായാദ് അവിഘാടിയ
 യാ
 സ്വനഗരം അനുപ്രാപ്യ രഹസി തയാ സഹ രമന് ആസ്തേ
 നാന്യത് കിം ചനാപശ്യത്
 21 അഥ പ്രധാനാമാത്യസ് തസ്യാഭ്യാശ ചരാഃ സ്ത്രീയോ ഫപ്ച്ഛത്
 കിം അത്ര പ്രയോജനം വർതതേതി
 22 അഥാബ്രുവംസ് താഃ സ്ത്രീയഃ
 അപൂർവം ഇവ പശ്യാമോദകം നാന്ത്ര നീയതേതി
 23 അഥാമാത്യോ ഫനദകം വനം കാരയിത്പോദാര വൃക്ഷം ബഹുമൂലപുഷ്പഹലം
 രഹസ്യ് ഉപഗമ്യ രാജാനം അബ്രുവീത്
 വനം ഇദം ഉദാരം അനദകം
 സാധ്വ് അത്ര രമ്യതാം ഇതി
 24 സ തസ്യ വചനാത് തയൈവ സഹദേവ്യാ തദ് വനം പ്രാവിശത്
 സ കദാ ചിത് തസ്മിൻ വനേ രമ്യേ തയൈവ സഹ വ്യവഹരത്
 അഥ ക്ഷത് തൃഷ്ണാർദിതഃ ശ്രാന്തോ ഫതിമാത്രം അതിമുക്താഗാരം അപശ്യത്
 25 തത പ്രവിശ്യ രാജാ സഹ പ്രിയയാ സുധാ തലസുകൃതാം വിമലസലിലപൂർ
 ണാം വാപീം അപശ്യത്
 26 ദൃഷ്ട്വൈവ ച താം തസ്യൈവ തീരേ സഹൈവ തയാ ദേവ്യാ വ്യതിഷ്ഠത്
 27 അഥ താം ദേവീം സ രാജാബ്രുവീത്
 സാധുവ് അവതര വാപീ സലിലം ഇതി
 28 സാ തദ് വചോ ശ്രുത്വാവതീര്യ വാപീം നൃമജ്ജത്
 ന പുനർ ഉദമജ്ജത്
 29 താം മൃഗയമാണോ രാജാ നാപശ്യത്
 30 വാപീം അപി നിഃസ്രാവ്യ മണ്ഡുകം ശ്വദ്രുമുഖേ ദൃഷ്ട്വാ ക്രുദ്ധാജ്ഞാപയാം
 ആസ
 സർവമണ്ഡുക വധഃ ക്രിയതാം ഇതി
 യോ മയാർഥീ സ മൃതകരി മണ്ഡുകൈർ ഉപായന്നൈർ മാം ഉപതിഷ്ഠേദ് ഇതി
 31 അഥ മണ്ഡുകവധേ ഘോരേ ക്രിയമാണേ ദിക്ഷ്യ സർവാസു മണ്ഡുകാൻ ഭയം
 ആവിശത്
 തേ ഭീതാ മണ്ഡുകരാജേണ യഥാവൃത്തം ന്യവേദയൻ
 32 തതോ മണ്ഡുകരാദ് താപസ വേഷധാതീ രാജാനം അഭ്യഗച്ഛത്

33 ഉപേത്യ ചൈനം ഉവാച

മാ രാജൻ ക്രോധവശം ഗമഃ

പ്രസാദം കൃതം

നാർഹസി മണ്യുകാനാം അനപരാധിനാം വധം കർതും ഇതി

34 ശ്ലോകൗ ചാത്ര ഭവതഃ

മാ മണ്യുകാഞ് ജീഘാംസ ത്വം കോപം സന്ധാര്യയാച്യതേ

പ്രക്ഷീയതേ ധനോദ്രേകോ ജനാനാം അവിജാനതാം

35 പ്രതിജാനീഹി നൈതാംസ് ത്വം പ്രാപ്യ ക്രോധം വിമോക്ഷ്യസേ

അലം കൃത്യാ തവാധർമ്മം മണ്യുകൈഃ കിം ഹതൈർ ഹി തേ

36 തം ഏവം വാദിനം ഇഷ്ടജനശോകപരീതാത്മാ രാജാ പ്രോവാച

ന ഹി ക്ഷമ്യതേ തൻ മയാ

ഹനിഷ്യാമ്യ് ഏതാൻ

ഏതൈർ ദുരാത്മഭിഃ പ്രിയാ മേ ഭക്ഷിതാ

സർവമൈവ മേ വധ്യാ മണ്യുകാഃ

നാർഹസി വിദ്വൻ മാം ഉപരോദ്ധും ഇതി

37 സ തദ് വാക്യം ഉപലഭ്യ വ്യഥിതേന്ദ്രിയ മനഃ പ്രോവാച

പ്രസീദ രാജൻ

അഹം ആയുർ നാമ മണ്യുകരാജഃ

മമ സാ ദുഹിതാ സുശോഭനാ നാമ

തസ്യാ ദൗഃശീല്യം ഏതത്

ബഹവോ ഹി രാജാനസ് തയാ വിപ്രലബ്ധ പുർവേതി

38 തം അബ്രവീദ് രാജാ

തയാസ്ത് അർഥി

സ മേ ദിയതാം ഇതി

39 അമൈനാം രാജേണ പിതാദാത്

അബ്രവീച് ചൈനാം

ഏനം രാജാനം ശുശ്രൂഷസ്വേതി

40 സോവാച ദുഹിതരം

യസ്നാത് ത്വയാ രാജാനോ വിപ്രലബ്ധാസ് തസ്നാദ് അബ്രഹ്മണ്യാനി തവാപത്യാ

നി ഭവിഷ്യന്ത്യ അന്തതകത്വാത് തവേതി

41 സ ച രാജാ താം ഉപലഭ്യ തസ്യാം സുരത ഗുണനിബദ്ധഘൃദയോ ലോക

ത്രയൈശ്വര്യം ഇവോപലഭ്യ ഹർഷബാഷ്പകലയാ വാച പ്രണിപത്യാഭിപൂജ്യ

മണ്യുകരാജാനം അബ്രവീത്

അനുഗൃഹീതോ fസ്മിതി

42 സ ച മണ്യുകരാജോ ജാമാതരം അനുജ്ഞാപ്യ യഥാഗതം അഗച്ഛത്

43 അഥ കസ്യ ചിത് കാലസ്യ തസ്യാം കമാരാസ് ത്രയസ് തസ്യ രാജ്ഞഃ
സംബഭൂവുഃ ശലോ ദലോ ബലശ് ചേതി

തതസ് തേഷാം ജ്യേഷ്ഠം ശലം സമയേ പിതാ രാജ്യേ fഭിഷിച്യ തപസി
ധൃതാത്മാ വനം ജഗാമ

44 അഥ കദാ ചിച് ഛിലോ മൃഗയാം അചരത്
മൃഗം ചാസാദ്യ രഥേനാനധാവത്

45 സൃതം ചോവാച
ശീഘ്രം മാം വഹസ്വേതി

46 സ തഥോക്തഃ സൃതോ രാജാനം അബ്രുവീത്
മാ ക്രിയതാം അനുബന്ധഃ

നൈഷ ശക്യസ് ത്വയാ മൃഗോ ഗൃഹീതും യദ്യ് അപി തേ രഥേ യുക്തൗ വാമ്യ
സ്യതാം ഇതി

47 തതോ fബ്രുവീദ് രാജാ സൃതം
ആചക്ഷ്യ മേ വാമ്യ

ഹന്മി വാ ത്വാം ഇതി

48 സൈവം ഉക്തോ രാജഭയഭീതോ വാമദേവ ശാപഭീതശ് ച സന് ആചഖ്യൗ
രാജേണ

വാമദേവസ്യോഗ്യൗ വാമ്യ മനോജവാവ് ഇതി

49 അഥൈനം ഏവം ബ്രുവാണം അബ്രുവീദ് രാജാ
വാമദേവാശ്രമം യാഹീതി

50 സ ഗത്വാ വാമദേവാശ്രമം തം ഋഷിം അബ്രുവീത്
ഭഗവൻ മൃഗോ മയാ വിദ്ധഃ പാലയതേ

തം സംഭാവയേയം
അർഹസി മേ വാമ്യ ദാതും ഇതി

51 തം അബ്രുവീദ് ഋഷിഃ
ദദാനി തേ വാമ്യ
കൃതകാര്യേണ ഭവതാ മമൈവ നിര്യാത്യൗ ക്ഷിപ്രം ഇതി

52 സ ച താവ് അശ്യാ പ്രതിഗൃഹ്യാനുജ്ഞാപ്യ ചർഷിം പ്രായാദ് വാമ്യ
സംയുക്തേന രഥേന മൃഗം പ്രതി

ഗച്ഛാശ് ചാബ്രുവീത് സൃതം
അശ്യാരതാവ് ഇമാവ് അയോഗ്യൗ ബ്രാഹ്മണാനാം

നൈതൗ പ്രതിദേയൗ വാമദേവായേതി
 53 ഏവം ഉക്തോ മൃഗം അവാപ്യ സ്വനഗരം ഏത്യാശ്വാവന്തഃപുരേ fസ്ഥാപയത്
 54 അഥർഷിത് ചിന്തയാം ആസ
 തരണോ രാജപുത്രഃ കല്യാണം പത്രം ആസാദ്യ രമതേ
 ന മേ പ്രതിനിര്യാതയതി
 അഹോ കഷ്ടം ഇതി
 55 മനസാ നിശ്ചിത്യ മാസി പൂർണേ ശിഷ്യം അബ്രവീത്
 ഗച്ഛാത്രേയ
 രാജാനം ബ്രൂഹി
 യദി പര്യാപ്തം നിര്യാതയോപാധ്യായ വാമ്യേതി
 56 സ ഗതൈവം തം രാജാനം അബ്രവീത്
 57 തം രാജാ പ്രത്യവാച
 രാജ്ഞാം ഏതദ് വാഹനം
 അനർഹാ ബ്രാഹ്മണാ രത്നാനാം ഏവംവിധാനാം
 കിം ച ബ്രാഹ്മണാനാം അശൈഃ കാര്യം
 സാധു പ്രതീഗമ്യതാം ഇതി
 58 സ ഗതൈവം ഉപാധ്യായായാചഷ്ട
 59 തച് ഹൃത്യാ വചനം അപ്രിയം വാമദേവഃ ക്രോധപരീതാത്മാ സ്വയം ഏവ
 രാജാനം അഭിഗമ്യാശ്വാർഥം അഭ്യചോദയത്
 ന ചാദാദ് രാജാ
 60 [വാമ]
 പ്രയച്ഛ വാമ്യൗ മമ പാർഥിവ ത്വം; കൃതം ഹി തേ കാര്യം അന്യൈർ അശക്യം
 മാ ത്വാ വധീദ് വരണോ ഘോരപാശൈർ; ബ്രഹ്മക്ഷത്രസ്യാന്തരേ വർതമാനഃ
 61 [രാജാ]
 അനധാഹൗ സുവ്രതൗ സാധു ദാന്താവ്; ഏതദ് വിപ്രാണാം വാഹനം വാമദേവ
 താഭ്യാം യാഹി ത്വം യത്ര കാമോ മഹർഷേഃ; ഛന്ദാംസി വൈ ത്വാദൃശം സംവഹ
 ന്തി
 62 [വാമ]
 ഛന്ദാംസി വൈ മാദൃശം സംവഹന്തി; ലോകേ fമുഷ്ഠിൻ പാർഥിവ യാനി സന്തി
 അസ്മിംസ് തു ലോകേ മമ യാനം ഏതദ്; അസ്മദ്വിധാനാം അപരേഷാം ച
 രാജൻ
 63 [രാജാ]
 ചത്വാരോ വാ ഗർഭദാസ് ത്വാം വഹന്തു; ശ്രേഷ്ഠാശ്വതര്യോ ഹരയോ വാ തുരംഗാഃ

തൈസ് ത്വം യാഹി ക്ഷത്രിയസ്യൈഷ വാഹോ; മമ വാമ്യൗ ന തവൈതൗ ഹി വിധി

64 [വാമ]

ഘോരം വ്രതം ബ്രാഹ്മണസ്യൈത്യദ് ആഹൂർ; ഏതദ് രാജൻ യദ് ഇഹാജീവമാനഃ അയസ്മയാ ഘോരരൂപാ മഹാന്തോ; വഹന്തു ത്വാം ശിതശൂലാഗ് ചതുർധാ

65 [രാജാ]

യേ ത്വാ വിദുർ ബ്രാഹ്മണം വാമദേവ; വാചാ ഹന്തും മനസാ കർമണാ വാ തേ ത്വാം സശിഷ്യം ഇഹ പാതയന്തു; മദ്യാക്യുനന്നാഃ ശിതശൂലാസി ഹസ്താഃ

66 [വാമ]

നാനയോഗാ ബ്രാഹ്മണാനാം ഭവന്തി; വാചാ രാജൻ മനസാ കർമണാ വാ യസ് ത്വ് ഏവം ബ്രഹ്മ തപസാന്വേതി; വിദ്യാംസ് തേന ശ്രേഷ്ഠോ ഭവതി ഹി ജീവമാനഃ

67 [മാർക്]

ഏവം ഉഷേത വാമദേവേന രാജൻ; സമുത്തസദ്വ രാക്ഷസാ ഘോരരൂപാഃ തൈഃ ശൂലഹസ്തൈർ വധ്യമാനഃ സ രാജാ; പ്രോവാചേദം വാക്യം ഉച്ചൈസ് തദാനീം

68 ഇക്ഷ്യാകവോ യദി ബ്രഹ്മൻ ദലോ വാ; വിധേയാ മേ യദി വാന്യേ വിശോ ിപി

നോത്സ്യക്ഷ്യ ിഹം വാമദേവസ്യ വാമ്യൗ; നൈവംവിധാ ധർമശീലാ ഭവന്തി

69 ഏവം ബ്രുവന്ത് ഏവ സ യാതുധാനൈർ; ഹതോ ജഗാഥാശു മഹീം ക്ഷിതീശഃ തതോ വിദിത്വാ നൃപതിം നിപാതിതം; ഇക്ഷ്യാകവോ വൈ ദലം അഭ്യേഷിഞ്ചൻ

70 രാജ്യേ തദാ തത്ര ഗത്വാ സ വിപ്രഃ; പ്രോവാചേദം വചനം വാമദേവഃ ദലം രാജാനം ബ്രാഹ്മണാനാം ഹി ദേയം; ഏവം രാജൻ സർവധർമ്മേഷു ദൃഷ്ടം

71 ബിഭേഷി ചേത് ത്വാം അധർമാൻ നരേന്ദ്ര; പ്രയച്ഛ മേ ശീഘ്രം ഏവാദ്യ വാമ്യൗ ഏതച്ഛ്രുത്വാ വാമദേവസ്യ വാക്യം; സ പാർഥിവഃ സ്യതം ഉവാച രോഷാത്

72 ഏകം ഹി മേ സായകം ചിത്രരൂപം; ദിഗ്ധം വിഷേണാഹര സംഗൃഹീതം യേന വിഭോ വാമദേവഃ ശയിതഃ; സന്ദഗ്മ്യമാനഃ ശ്വഭിർ ആർതരൂപഃ

73 [വാമ]

ജാനാമി പുത്രം ദശവർഷം തവാഹം; ജാതം മഹിഷ്യാം ശ്യേനജിതം നരേന്ദ്ര തം ജഹി ത്വം മദ്വചനാത് പ്രണനസ്; തുർണം പ്രിയം സായകൈർ ഘോരരൂ

74 [മാർക്]

ഏവം ഉഷേതാ വാമദേവേന രാജന്ത്; അന്തഃപുരേ രാജപുത്രം ജഘാന പൈഃ

74 [മാർക്] ഏവം ഉഷേതാ വാമദേവേന രാജന്ത്; അന്തഃപുരേ രാജപുത്രം ജഘാന

സ സായകസ് തിമതേജാ വിസൃഷ്ടഃ; ശ്രുത്യാ ദലസ് തച് ച വാക്യം ബഭാഷേ
75 ഇക്ഷ്യാകവോ ഹന്ത ചരാമി വഃ പ്രിയം; നിഹന്വിമം വിപ്രം അദ്യ പ്രഥമ്യ
ആനീയതാം അപരസ് തിമതേജാഃ; പശ്യധ്വം മേ വീര്യം അദ്യ ക്ഷിതീശാഃ
76 [വാമ]

യം ത്വം ഏനം സായകം ഘോരരൂപം; വിഷേണ ദിഗ്ധം മമ സന്ധാസി
ന ത്വം ഏനം ശരവര്യം വിമോഹൂം; സന്ധാതും വാ ശക്ഷ്യസി മാനവേരൂ
77 [രാജാ]

ഇക്ഷ്യാകവഃ പശ്യത മാം ഗൃഹീതഃ; ന വൈ ശക്നോമ്യ് ഏഷ ശരം വിമോഹൂം
ന ചാസ്യ കർതും നാശം അദ്യത്സഹാമി; ആയുഷ്യാൻ വൈ ജീവതു വാമദേവഃ
78 [വാമ]

സംസൃശൈനാം മഹിഷീം സായകേന; തതസ് തസ്മാദ് ഏനസോ മോക്ഷ്യന്തേ
ത്വം
79 [മാർക്]

തതസ് തഥാ കൃതവാൻ പാർഥിവസ് തു; തതോ മുനിം രാജപുത്രീ ബഭാഷേ
യഥാ യുക്തം വാമദേവാഹം ഏനം; ദിനേ ദിനേ സംവിശന്തീ വ്യശംസം
ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ മൃഗയന്തീ സൂന്ദതാനി; തഥാ ബ്രഹ്മൻ പുണ്യലോകം ലഭേയം
80 [വാമ]

ത്വയാ ത്രാതം രാജകലം ശുഭേക്ഷണേ; വരം വൃണീഷ്യാപ്രതിമം ദദാനി തേ
പ്രശാധീമം സ്വജനം രാജപുത്രീ; ഇക്ഷ്യാകരാജ്യം സുമഹദ് ചാപ്യ് അനിന്ദേ
81 [രാജപുത്രീ]

വരം വൃണേ ഭഗവന് ഏകം ഏവ; വിമുച്യതാം കിൽബിഷാദ് അദ്യ ഭർതാ
ശിവേന ചാധ്യാഹി സപുത്രബാന്ധവം; വരോ വൃതോ ഹ്യ് ഏഷ മയാ ദിജാഗ്ര്യ
82 [മാർക്]

ശ്രുത്യാ വചോ സ മുനീ രാജപുത്രയാസ്; തഥാസ്ഥ് ഇതി പ്രാഹ കരുപ്രവീര
തതഃ സ രാജാ മുദിതോ ബഭ്രുവഃ; വാമ്യൗ ചാസ്മൈ സന്ദ്രദദൗ പ്രണമ്യ

അധ്യായം 191

1 [വൈ]

മാർകണ്ഡേയം ജ്ഞയഃ പാണ്ഡവാശ് ച പര്യപ്ലവ്തൻ
അസ്തി കശ് ചിദ് ഭവതശ് ചിരജാതതരേതി

2 സ താൻ ഉവാച

അസ്തി ഖലു രാജർഷിർ ഇന്ദ്രദൃന്ധോ നാമ ക്ഷീണപുണ്യസ് ത്രിദിവാത് പ്രച്യുതഃ
കീർത്തിസ് തേ വ്യച്ഛിന്നേതി
സ മാം ഉപാതിഷ്ഠത്

അഥ പ്രത്യഭിജാനാതി മാം ഭവാൻ ഇതി

3 തം അഹം അബ്രുവം

ന വയം രാസായനികാഃ ശരീരോപതാപേനാത്മനഃ സമാരഭാമഹേ *f*ർമാനാം
അനുഷ്ഠാനം

4 അസ്തി ഖലു ഹിമവതി പ്രാകാരകർണോ നാമോലുകഃ

സ ഭവന്തം യദി ജാനീയാത്
പ്രകൃഷ്ടേ ചാധ്വനി ഹിമവാൻ
തത്രാസൗ പ്രതിവസതീതി

5 സ മാം അശ്യാ ഭൂത്യാ തത്രാവഹദ് യത്ര ബഭ്രുവോലുകഃ

6 അഥൈനം സ രാജർഷിഃ പര്യപ്ലവ്തത്

പ്രത്യഭിജാനാതി മാം ഭവാൻ ഇതി

7 സ മുഹൂർതം ധ്യാത്യാബ്രവീദ് ഏനം

നാഭിജാനേ ഭവന്തം ഇതി

8 സൈവം ഉക്തോ രാജർഷിർ ഇന്ദ്രദൃമഃ പുനസ് തം ഉലുകം അബ്രവീത്

അസ്തി കശ് ചിദ് ഭവതശ് ചിരജാതതരേതി

9 സൈവം ഉക്തോ *f*ബ്രവീദ് ഏനം

അസ്തി ഖലദ് ഇന്ദ്രദൃസ്തസരോ നാമ
തസ്മിൻ നാഡീജംഘോ നാമ ബകഃ പ്രതിവസതി
സോ *f*സ്തൃത്തശ് ചിരജാതതരഃ

തം പച്ഛേതി

10 തതേന്ദ്രദൃന്ധോ മാം ചോലുകം ചാദായ തത് സരോ *f*ഗച്ഛദ് യത്രാസൗ

നാഡീജംഘോ നാമ ബകോ ബഭ്രുവ

11 സോ *f*സ്താഭിഃ പൃഷ്ടഃ

ഭവാൻ ഇന്ദ്രദൃനം രാജാനം പ്രത്യഭിജാനാതീതി

12 സൈവം ഉക്തോ *f*ബ്രവീൻ മുഹൂർതം ധ്യാത്യാ

നാഭിജാനാമ്യ് അഹം ഇന്ദ്രദൃക്തം രാജാനം ഇതി

13 തതഃ സോ ിസ്താഭിഃ പൃഷ്ടഃ

അസ്തി കശ് ചിദ് അന്യോ ഭവതശ് ചിരജാതതരേതി

14 സ നോ ിബ്രവീദ് അസ്തി ഖലദ് ഇഹൈവ സരസ്യ് അകുപാരോ നാമ കച്ഛപഃ
പ്രതിവസതി

സ മത്തശ് ചിരജാതതരേതി

സ യദി കഥം ചിദ് അഭിജാനീയാദ് ഇമം രാജാനം തം അകുപാരം പൃച്ഛാമേതി

15 തതഃ സ ബകസ് തം അകുപാരം കച്ഛപം വിജ്ഞാപയാം ആസ
അസ്ത് അസ്താകം അഭിപ്രേതം ഭവന്തം കം ചിദ് അർഥം അഭിപ്രഷ്ടം
സാധ്യ് ആഗമ്യതാം താവദ് ഇതി

16 ഏതച് ശ്രുത്വാ സ കച്ഛപസ് തസ്മാത് സരസോത്ഥായാഭ്യഗച്ഛദ് യത്ര
തിഷ്ഠാമോ വയം തസ്യ സരസസ് തീരേ

17 ആഗതം ചൈനം വയം അപൃച്ഛാമ

ഭവാൻ ഇന്ദ്രദൃക്തം രാജാനം അഭിജാനാതീതി

18 സ മുഹൂർത്തം ധ്യാത്വാ ബാഷ്പപൂർണനയൻ ഉദഗിഗഹൃദയോ വേപമാനോ
വിസഞ്ജ്ഞകൽപഃ പ്രാഞ്ജലീർ അബ്രവീത്

കിം അഹം ഏനം ന പ്രത്യഭിജാനാമി

അഹം ഹ്യ് അനേന സഹസ്രകൃതഃ പൂർവം അഗ്നിചിതിഷ്പഹിത പൂർവഃ
സരശ് ചേദം അസ്യ ദക്ഷിണാദത്താഭിർ ഗോഭിർ അതിക്രമമാണാഭിഃ കൃതം
അത്ര ചാഹം പ്രതിവസാമീതി

19 അഥൈതത് കച്ഛപേനോദാഹൃതം ശ്രുത്വാ സമനന്തരം ദേവലോകാദ് ദേവ
രഥഃ പ്രാദുരാസീത്

20 വാചോ ചാശ്രുയന്തേന്ദ്രദൃക്തം പ്രതി

പ്രസ്തുതസ് തേ സ്വർഗഃ

യഥോചിതം സ്ഥാനം അഭിപദ്യസ്വ

കീർത്തിമാൻ അസി

അവ്യഗ്രോ യാഹീതി

21 ദിവം സ്പൃശതി ഭൂമിം ച ശബ്ദഃ പുണ്യസ്യ കർമ്മണഃ

യാവത് സ ശബ്ദോ ഭവതി താവത് പുരുഷ ഉച്യതേ

22 അകീർതിഃ കീർത്യതേ യസ്യ ലോകേ ഭൂതസ്യ കസ്യ ചിത്
പതത്യ് ഏവാധമാൽ ലോകാൻ യാവച് ഛരബ്ദഃ സ കീർത്യതേ

23 തസ്മാത് കല്യാണ വൃത്തഃ സ്യാദ് അത്യന്തായ നരോ ഭൂവി
വിഹായ വൃത്തം പാപിഷ്ഠം ധർമ്മം ഏവാഭിസംശ്രുതേത്

24 ഇത്യ ഏതച് ശ്രുത്യാ സ രാജാബ്രവീത്

തിഷ്ട താവദ് യാവദ് ഇദാനീം ഇമൗ വൃദ്ധൗ യഥാസ്ഥാനം പ്രതിപാദയാമീതി

25 സ മാം പ്രാകാരകർണം ചോലുകം യഥോചിതേ സ്ഥാനേ പ്രതിപാദ്യ
തേനൈവ യാനേന സംസിലോ യഥോചിതം സ്ഥാനം പ്രതിപന്നഃ

26 ഏതൻ മയാനഭ്രതം ചിരജീവിനാ ദൃഷ്ടം ഇതി പാണ്ഡവാൻ ഉവാച മാർക
ണ്ഡേയഃ

27 പാണ്ഡവാശ് ചോച്ഛഃ പ്രീതാഃ

സാധു

ശോഭനം കൃതം ഭവതാ രാജാനം ഇന്ദ്രദൃശ്ണം സ്വർഗലോകാച് ച്യുതം സ്വേ
സ്ഥാനേ സ്വർഗേ പുനഃ പ്രതിപാദയതേതി

28 അഥൈനാം അബ്രവീദ് അസൗ

നന്ദ ദേവകീപുത്രേണാപി കൃഷ്ണേന നരകേ മജ്ജമാനോ രാജർഷിർ നൃഗസ്
തസ്മാത് കൃച്ഛാത് സമുച്യത്യ പുനഃ സ്വർഗം പ്രതിപാദിതേതി

അധ്യായം 192

1 [വൈ]

യുധിഷ്ഠിരോ ധർമ്മരാജഃ പപ്രച്ഛ ഭരതർഷഭ
 മാർകണ്ഡേയം തപോവൃദ്ധം ദിദ്യായുർ അം അകൽമഷം
 2 വിദിതാസ് തവ ധർമ്മജ്ഞ ദേവദാനവരാക്ഷസാഃ
 രാജവംശാശ് ച വിവിധാ ജ്ഞിതവംശാശ് ച ശാശ്വതാഃ
 ന തേ *f*സ്ത്വ അവിദിതം കിം ചിദ് അസ്മിൻ ലോകേ ദ്വിജോത്തമ
 3 കഥാം വേത്സി മൂനേ ദിവ്യാം മനുഷ്യോരഗരക്ഷസാം
 ഏതദ് ഇച്ഛാമ്യ് അഹം ശ്രോതും തത്തേന കഥിതം ദ്വിജ
 4 കവലാശ്വ ഇതി ഖ്യാത ഇക്ഷ്യാകർ അപരാജിതഃ
 കഥം നാമ വിപദ്യാസാദ് ധുന്ധുമാരത്യാം ആഗതഃ
 5 ഏതദ് ഇച്ഛാമി തത്തേന ജ്ഞാതും ഭാർഗവ സത്തമ
 വിപദ്യസ്തം യഥാ നാമ കവലാശ്വസ്യ ധീമതഃ

6 [മാർക]

ഹന്ത തേ കഥയിഷ്യാമി ശൃണു രാജൻ യുധിഷ്ഠിര
 ധർമിഷ്ടം ഇദം ആഖ്യാനം ദുന്ധു മാരസ്യ തച് ചതുണ
 7 യഥാ സ രാജാ ഇക്ഷ്യാകഃ കവലാശ്വോ മഹീപതിഃ
 ധുന്ധുമാരത്യാം അഗമത് തച് ചതുണഷ്വ മഹീപതേ
 8 മഹർഷിർ വിശ്രുതസ് താത ഉത്തങ്ക ഇതി ഭാരത
 മരധന്വസു രമ്യേഷു ആശ്രമസ് തസ്യ കൗരവ
 9 ഉത്തങ്കസ് തു മഹാരാജ തപോ *f*തപ്യത് സുദൃശ്ചരം
 ആരിരായയിഷ്ഠർ വിഷ്ണു ബഹുൻ വർഷഗണാൻ വിഭോ
 10 തസ്യ പ്രീതഃ സ ഭഗവാൻ സാക്ഷാദ് ദർശനം ഏയിവാൻ
 ദൃഷ്ട്വൈവ ചർഷിഃ പ്രഹൃസ് തം ഇഷ്ട്വാവ വിവിധൈർ സ്തുഭവൈഃ
 11 ത്വയാ ദേവ പ്രജാഃ സർവാഃ സദേവാസുരമാനവാഃ
 സ്ഥാവരാണി ച ഭൂതാനി ജംഗമാനി തഥൈവ ച
 ബ്രഹ്മ വേദാശ് ച വേദ്യം ച ത്വയാ സൃഷ്ടം മഹാദ്യതേ
 12 ശിരസ് തേ ഗഗനം ദേവ നേത്രേ ശശിദിവാകരൗ
 നിഃശ്വാസഃ പനവശ് ചാപി തേജോ *f*ഗ്നിശ് ച തവാച്യുത
 ബാഹവസ് തേ ദിശഃ സർവാഃ കക്ഷിശ് ചാപി മഹാർണവഃ
 13 ഊരൂ തേ പർവതാ ദേവഖം നാഭീർ മധുസൂദന
 പാദൗ തേ പൃഥിവീ ദേവീ രോമാണ്യ് ഓഷധയസ് തഥാ
 14 ഇന്ദ്ര സോമാഗ്നിവരണാ ദേവാസുരമഹോരഗാഃ

പ്രഹ്യാസ് ത്യാം ഉപതിഷ്ഠന്തി സ്തുവന്തോ വിവിധൈഃ സ്തവൈഃ

15 ത്വയാ വ്യാപ്താനി സർവാണി ഭൂതാനി ഭുവനേശ്വര

യോഗിനഃ സുമഹാവീര്യാഃ സ്തുവന്തി ത്യാം മഹർഷയഃ

16 ത്വയി തുഷ്ടേ ജഗത് സ്വസഥം ത്വയി കൃദ്ധേ മഹദ് ഭയം

ഭയാനാം അപനേതാസി ത്യാം ഏകഃ പുരുഷോത്തമ

17 ദേവാനാം മാനുഷാണാം ച സർവഭൂതസുഖാവഹഃ

ത്രിഭിർ വിക്രമണൈർ ദേവത്രയോ ലോകാസ് ത്വയാഹൃതാഃ

അസുരാണാം സമൃദ്ധാനാം വിനാശസ് ച ത്വയാ കൃതഃ

18 തവ വിക്രമണൈർ ദേവാ നിർവാണം അഗമൻ പരം

പരാഭവം ച ദൈത്യേന്ദ്രാസ് ത്വയി കൃദ്ധേമഹാ ദ്യുതേ

19 ത്യാം ഹി കർതാ വികർതാ ച ഭൂതാനാം ഇഹ സർവശഃ

ആരാധയിത്യാ ത്യാം ദേവാഃ സുഖം ഏധന്തി സർവശഃ

20 ഏവം സ്തുതോ ഹൃഷീകേശ ഉത്തങ്കേന മഹാത്മനാ

ഉത്തങ്കം അബ്രവീദ് വിഷ്ണുഃ പ്രീതസ് തേ *f*ഹം വരം വൃണാ

21 [ഉത്തൻക]

പര്യാപ്തോ മേ വരഹ്യ് ഏഷ യദ് അഹം ദൃഷ്ട്വാൻ ഹരിം

പുരുഷം ശാശ്വതം ദിവ്യം സ്രഷ്ടാരം ജഗതഃ പ്രഭ്രം

22 [വിസ്സ്]

പ്രീതസ് തേ *f*ഹം അലൗഘ്യേന ഭക്ത്യാ ച ദ്വിജസത്തമ

അവശ്യം ഹി ത്വയാ ബ്രഹ്മൻ മന്തോ ഗ്രാഹ്യോ വരദിജ

23 ഏവം സഞ്ചരന്യമാനസ് തു വരേണ ഹരിണാ തദാ

ഉത്തങ്കഃ പ്രാഞ്ജലിർ വപ്രേ വരം ഭരതസത്തമ

24 യദി മേ ഭഗവാൻ പ്രീതഃ പുണ്യരീകനിഭേക്ഷണഃ

ധർമേ സത്യേ ദമേ ചൈവ ബുദ്ധിർ ഭവതു മേ സദാ

അഭ്യാസസ് ച ഭവേദ് ഭക്ത്യാ ത്വയി നിത്യം മഹേശ്വര

25 [വിസ്സ്]

സർവം ഏതദ് ധി ഭവിതാ മത്പ്രസാദാത് തവ ദ്വിജ

പ്രതിഭാസ്യതി യോഗസ് ച യേന യുക്തോ ദിവൗകസാം

ത്രയാണാം അപി ലോകാനാം മഹത് കാര്യം കരിഷ്യസി

26 ഉത്സാദനാർഥം ലോകാനാം ധൃസ്യൂർ നാമ മഹാസുരഃ

തപസ്യതി തപോ ഘോരം ശൃണു യസ് തം ഹനിഷ്യതി

27 ബൃഹദശ്വ ഇതി ഖ്യാതോ ഭവിഷ്യതി മഹീപതിഃ

തസ്യ പുത്രഃ ശുചിർ ദാനഃ കവലാശ്വ ഇതി ശ്രുതഃ

28 സ യോഗബലം ആസ്ഥായ മാമകം പാർഥിവോത്തമഃ

ശാസനാത് തവ വിപ്രർഷേ ധൃന്ധുമാരോ ഭവിഷ്യതി

29 ഉത്തകം ഏവം ഉക്ത്വാ തു വിഷ്ണുർ അന്തരധീയത

അധ്യായം 193

1 [മാർക്]

ഇക്ഷ്യാകൗ സംസ്ഥിതേ രാജഞ് ശശാദഃ പൃഥിവീം ഇഥാ
 പ്രാപ്തഃ പരമധർമാത്മാ സോ ഹ്യേധ്യായാം നൃപോ ഹവേത്
 2 ശശാദസ്യ തു ദായാദഃ കകന്തേഥാ നാമ വീര്യവാൻ
 അനേനാശ് ചാപി കാകന്തഃ പൃഥുശ് ചാനേനസഃ സുതഃ
 3 വിഷ്വഗശഃ പൃഥോഃപൃത്രസ് തസ്മാദ് ആർദ്രസ് തു ജജ്ഞിവാൻ
 ആർദ്രസ്യ യുവനാശ്വസ് തു ശ്രാവസ്തസ് തസ്യ ചാത്മജഃ
 4 ജജ്ഞേ ശ്രാവസ്തുകോ രാജാ ശ്രാവസ്തീ യേന നിർമിതാ
 ശ്രാവസ്തസ്യ തു ദായാദോ ബൃഹദശ്യാ മഹാബലഃ
 ബൃഹദശ്വ സുതശ് ചാപി കവലാശ്വ ഇതി സുതഃ
 5 കവലാശ്വസ്യ പുത്രാണാം സഹസ്രാണ്യ് ഏകവിംശതിഃ
 സർവേ വിദ്യാസു നിഷ്ണാതാ ബലവന്തോ ദുരാസദഃ
 6 കവലാശ്വസ് തു പിതൃതോ ഗുണൈർ അഭ്യധികോ ഹവേത്
 സമയേ തം തതോ രാജ്യേ ബൃഹദശ്യാ ഹ്യഭ്യേഷചയത്
 കവലാശ്വാം മഹാരാജ ശൂരം ഉത്തമധർമികം
 7 പുത്ര സക്രാമിത ശ്രീസ് തു ബൃഹദശ്യാ മഹീപതിഃ
 ജഗാമ തപസേ ധീമാംസ് തപോവനം അമിത്രഹാ
 8 അഥ ശുശ്രാവ രാജർഷിം തം ഉത്തങ്കോ യുധിഷ്ഠിര
 വനം സമ്പ്രസ്ഥിതം രാജൻ ബൃഹദശ്വാം ദിജോത്തമഃ
 9 തം ഉത്തങ്കോ മഹാതേജാ സർവാസ്ത്വിദുഷ്യാം വരം
 ന്യവാരയദ് അമേയാത്മാ സമാസാദ്യ നരോത്തമം
 10 [ഉത്തൻക]

ഭവതാ രക്ഷണം കാര്യം തത് താവത് കർതും അർഹസി
 നിരുദിഗ്നാ വയം രാജംസ് ത്വത്പ്രസാദാദ് വസേമഹി
 11 ത്വയാ ഹി പൃഥിവീ രാജൻ രക്ഷ്യമാണാ മഹാത്മനാ
 ഭവിഷ്യതി നിരുദിഗ്നാ നാരണ്യം ഗതും അർഹസി
 12 പാലനേ ഹി മഹാൻ ധർമഃ പ്രജാനാം ഇഹ ദൃശ്യതേ
 ന തഥാ ദൃശ്യതേ ഹ്യരണ്യേ മാ തേ ഭൂദ് ബുധിർ ഹുദൃശീ
 13 ഹുദൃശോ ന ഹി രാജേന്ദ്ര ധർമഃ ക്വ ചന ദൃശ്യതേ
 പ്രജാനാം പാലനേ യോ വൈ പുരാ രാജർഷിഭിഃ കൃതഃ
 രക്ഷിതവ്യഃ പ്രജാ രാജ്ഞാ താസ് ത്വം രക്ഷിതും അർഹസി
 14 നിരുദിഗ്നസ് തപോ ചർതും ന ഹി ശക്നോമി പാർഥിവ

മമാശ്രമസമീപേ വൈ സമേഷു മരയന്വസു
 15 സമുദ്രോ ബാലുകാ പൂർണ ഉജാനക ഇതി സൃതഃ
 ബഹുയോജനവിസ്തീർണോ ബഹുയോജനം ആയതഃ
 16 തത്ര രുദ്രോ ദാനവേന്ദ്രോ മഹാവീര്യപരാക്രമഃ
 മധുകൈടഭയോഃ പുത്രോ ധുന്ധുർ നാമ സുദാരുണഃ
 17 അന്തർഭൂമി ഗതോ രാജൻ വസത്യ് അമിതവിക്രമഃ
 തം നിഹത്യ മഹാരാജ വനം ത്വം ഗതും അർഹസി
 18 ശേതേ ലോകവിനാശായ തപ ആസ്ഥായ ദാരുണം
 ത്രിദശാനാം വിനാശായ ലോകാനാം ചാപി പാർഥിവ
 19 അവധ്യോ ദേവതാനാം സ ദൈത്യാനാം അഥ രക്ഷസാം
 നാഗാനാം അഥ യക്ഷാണാം ഗന്ധർവ്വാനാം ച സർവശഃ
 അവാപ്യ സ വരം രാജൻ സർവലോകപിതാമഹാത്
 20 തം വിനാശയ ഭദ്രം തേ മാ തേ ബുദ്ധിർ അതോ ഴന്യഥാ
 പ്രാപ്സ്യസേ മഹതീം കീർതിം ശാശ്വതീം അവ്യയാം ധ്രുവാം
 21 ക്രൂരസ്യ സ്വപതസ് തസ്യ വാലുകാന്തർഹിതസ്യ വൈ
 സംവത്സരസ്യ പര്യന്തേ നിഃശ്വാസഃ സമ്പ്രവർത്തതേ
 യദാ തദാ ഭൂത് ചലതി സശൈലവനകാനനാ
 22 തസ്യ നിഃശ്വാസവാതേന രജ ഉച്യതേ മഹത്
 ആദിത്യപഥം ആവൃത്യ സപ്താഹം ഭൂമികമ്പനം
 സവിസ്ഫലിംഗം സജ്ജാലം സധൂമം ഹ്യ് അതി ദാരുണം
 23 തേന രാജൻ ന ശക്നോമി തസ്മിൻ സ്ഥാതും സ്വ ആശ്രമേ
 തം വിനാശയ രാജേന്ദ്ര ലോകാനാം ഹിതകാമ്യയാ
 ലോകാഃ സ്വസ്ഥാ ഭവന്ത് അദ്യ തസ്മിൻ വിനിഹതേ ഴസുരേ
 24 ത്വം ഹി തസ്യ വിനാശായ പര്യാപ്ത ഇതി മേ മതിഃ
 തേജസാ തവ തേജോ ച വിഷ്ണുർ ആപ്യായയിഷ്യതി
 25 വിഷ്ണുനാ ച വരോ ദത്തോ മമ പൂർവം തതോ വധേ
 യസ് തം മഹാസുരം രൗദ്രം വധിഷ്യതി മഹീപതിഃ
 തേജസ് തം വൈഷ്ണവം ഇതി പ്രവേക്ഷ്യതി ദുരാസദം
 26 തത് തേജസ് ത്വം സമാധായ രാജേന്ദ്ര ഭൂവി ദുഃസഹം
 തം നിഷ്ഠദയ സന്ദൃഷ്ടം ദൈത്യം രൗദ്രപരാക്രമം
 27 ന ഹി ധുന്ധുർ മഹാതേജാ തേജസാൽപേന ശക്യതേ
 നിർദഗ്ധം പൃഥിവീപാല സ ഹി വർഷശതൈർ അപി

അധ്യായം 194

1 [മാർക്]

സ ഏവം ഉഷോ രാജർഷിർ ഉത്തങ്കേനാപരാജിതഃ
 ഉത്തങ്കം കൗരവശ്രേഷ്ഠ കൃതാഞ്ജലിർ അമാബ്രവീത്
 2 ന തേ ഫിദിഗമനം ബ്രഹ്മൻ മോഘം ഏതദ് ഭവിഷ്യതി
 പുത്രോ മമായം ഭഗവൻ കവലാശ്വ ഇതി സ്മൃതഃ
 3 ധൃതിമാൻ ക്ഷിപ്രകാരീ ച വീര്യേണാപ്രതിമോ ഭൂവി
 പ്രിയം വൈ സർവം ഏതത് തേ കരിഷ്യതി ന സംശയഃ
 4 പുത്രൈഃ പരിവൃതഃ സർവൈഃ ശൂരൈഃ പരിഘ്നാഹുഭിഃ
 വിസർജയസ്വ മാം ബ്രഹ്മൻ നൃന്ദ്രശസ്ത്രോ ഫിസ്മി സാന്ദ്രതം
 5 തഥാസ്ത്വ ഇതി ച തേനോക്തോ മുനിനാമിത തേജസാ
 സ തം ആദിശ്യ തനയം ഉത്തങ്കായ മഹാത്മനേ
 ക്രിയതാം ഇതി രാജർഷിർ ജഗാമ വനം ഉത്തമം

6 [യ]

ക ഏഷ ഭഗവൻ ദൈത്യോ മഹാവിര്യസ് തപോധന
 കസ്യ പുത്രോ ഫിഥ നപ്താ വാ ഏതദ് ഇച്ഛാമി വേദിതും
 7 ഏവം മഹാബലോ ദൈത്യോ ന ശ്രുതോ മേ തപോധന
 ഏതദ് ഇച്ഛാമി ഭഗവൻ യാഥാതഥ്യേന വേദിതും
 സർവം ഏവ മഹാപ്രാജ്ഞ വിസ്തരേണ തപോധന

8 [മാർക്]

ശൃണു രാജൻ ഇദം സർവം യഥാവൃത്തം നരാധിപ
 ഏകാർണവേ തദാ ഘോരേ നഷ്ടേ സമാവരജംഗമേ
 പ്രനഷ്ടേഷു ച ഭൂതേഷു സർവേഷു ഭരതർഷഭ
 9 പ്രഭവഃ സർവഭൂതാനാം ശാശ്വതഃ പുരുഷോ ഫവ്യഃ
 സൃഷ്ടാപ ഭഗവാൻ വിഷ്ണുർ അപ് ശയ്യാം ഏക ഏവ ഹ
 നാഗസ്യ ഭോഗേ മഹതി ശേഷസ്യാമിത തേജസഃ
 10 ലോകകർതാ മഹാഭാഗ ഭഗവാൻ അച്യുതോ ഹരിഃ
 നാഗഭോഗേന മഹതാ പരിരഭ്യ മഹീം ഇമാം
 11 സ്വപതസ് തസ്യ ദേവസ്യ പദ്മം സൂര്യസമപ്രഭം
 നാഭ്യോ വിനിഃസൃതം തത്ര യത്രോത്പന്നഃ പിതാമഹഃ
 സാക്ഷാൽ ലോകഗുരുർ ബ്രഹ്മാ പദ്മേ സൂര്യേന്ദ്രസപ്രഭേ
 12 ചതുർവേദശ് ചതുർമൂർതിസ് തഥൈവ ച ചതുർമുഖഃ
 സ്വപ്രഭാവോദ് ദുരാധർഷോ മഹാബലപരാക്രമഃ

13 കസ്യ ചിത് ത് അഥ കാലസ്യ ദാനവൗ വീര്യവത്തരൗ

മധുശ് ച കൈടഭേഃ ചൈവ ദൃഷ്ടവന്തൗ ഹരിഃ പ്രഭം

14 ശയാനം ശയനേ ദിവ്യേ നാഗഭോഗേ മഹാദ്യുതിഃ

ബഹുയോജനവിസ്തീർണേ ബഹു യോഗനം ആയതേ

15 കിരീടകൗസ്തുഭ ധരം പീതകൗശേയവാസസം

ദീപ്യമാനം ശ്രീയാ രാജംസ് തേജസാ വപുഷാ തഥാ

സഹസ്രസൂര്യപ്രതിമം അദ്ഭുതോപമദർശനം

16 വിസ്മയഃ സുമഹാൻ ആസീൻ മധുകൈടഭേയോസ് തദാ

ദൃഷ്ട്വാ പിതാമഹം ചൈവ പദ്മേ പദ്മനിഭേക്ഷണം

17 വിത്രാസയേതാം അഥ തൗ ബ്രഹ്മാണം അമിതൗജസം

വിത്രസ്യമാനോ ബഹുശോ ബ്രഹ്മാ താഭ്യാം മഹായശഃ

അകമ്പയത് പദ്മനാലം തതോ fബുധ്യത കേശവഃ

18 അഥാപശ്യത ഗോവിന്ദോ ദാനവൗ വീർതവത്തരൗ

ദൃഷ്ട്വാ താവ് അബ്രവീദ് ദേവഃ സ്വാഗതം വാം മഹാബലൗ

ദദാനി വാം വരം ശ്രേഷ്ഠം പ്രീതിർ ഹി മമ ജായതേ

19 തൗ പ്രഹസ്യ ഹൃഷീകേശം മഹാവീര്യൗ മഹാസുരൗ

പ്രത്യബ്രൂതാം മഹാരാജ സഹിതൗ മധുസൂദനം

20 ആവാം വരയ ദേവ ത്വം വരദൗ സ്വഃ സുരോത്തമ

ദാതാരൗ സ്വോ വരം തുഭ്യം തദ് ബ്രവീഹ്യ് അവിചാരയൻ

21 [ഭഗ]

പ്രതിഗൃഹ്ണേ വരം വീരാവ് ഈപ്സിതശ് ച വരോ മമ

യുവാം ഹി വീര്യസമ്പന്നൗ ന വാം അസ്തി സമഃ പൂമാൻ

22 വധ്യത്വം ഉപഗച്ഛേതാം മമ സത്യപരാക്രമൗ

ഏതദ് ഇച്ഛാമ്യ് അഹം കാമം പ്രാപ്തം ലോകഹിതായ വൈ

23 [ഃ-ക]

അന്യതം നോക്തപൂർവം നൗ സ്വൈരേഷ്വ് അപി കതോ fന്യഥാ

സത്യേ ധർമേ ച നിരതൗ വിധ്യ് ആവാം പുരുഷോത്തമ

24 ബലേ രൂപേ ച വീര്യേ ച ശമേ ച ന സമോ fസ്തി നൗ

ധർമേ തപസി ദാനേ ച ശീലസത്തദമേഷു ച

25 ഉപപ്സുവോ മഹാൻ അസ്താൻ ഉപാവർതത കേശവ

ഉക്തം പ്രതികുരുഷ്യ ത്വം കാലോ ഹി ദുരതിക്രമഃ

26 ആവാം ഇച്ഛാവഹേ ദേവകൃതം ഏകം ത്വയാ വിഭോ

അനാവൃതേ fസ്തിന് ആകാശേ വധം സുരവരോത്തമ

27 പുത്രത്വം അഭിഗച്ഛാവ തവ ചൈവ സുലോചന

വര ഏഷ വൃതോ ദേവ തദ് വിധി സുരസത്തമ

28 [ഭഗീ]

ബാഘം ഏവം കരിഷ്യാമി സർവം ഏതദ് ഭവിഷ്യതി

29 [ം-ക്]

വിചിന്ത്യ ത്വ് അഥ ഗോവിന്ദോ നാപശ്യദ് യദ് അനാവൃതം

അവകാശം പൃഥിവ്യാം വാ ദിവി വാ മധുസൂദനഃ

30 സ്വകാവ് അനാവൃതാവ് ഊരൂ ദൃഷ്ട്യാ ദേവവരസ് തദാ

മധുകൈടഭയോ രാജഞ് ശിരസീ മധുസൂദനഃ

ചക്രേണ ശിതധാരേണ ന്യകൃന്തത മഹായശഃ

അധ്യായം 195

1 [മാർക്]

ധുന്ധുർ നാമ മഹാതേജാ തയോഃ പുത്രോ മഹാദ്യുതിഃ

സ തപോ ിതപ്യത മഹൻ മഹാവിര്യപരാക്രമഃ

2 അതിഷ്ടദ് ഏകപാദേന കൃശോ ധമനി സന്തതഃ

തസ്മൈ ബ്രഹ്മാ ദദൗ പ്രീതോ വരം വവ്രേ സ ച പ്രഭോ

3 ദേവദാനവ യക്ഷാണാം സർപഗന്ധർവരക്ഷസാം

അവധ്യോ ിഹം ഭവേയം വൈ വര ഏഷ വൃതോ മയാ

4 ഏവം ഭവതു ഗച്ഛേതി തം ഉവാച പിതാമഹഃ

സ ഏവം ഉക്തസ് തത് പാദൗ മുർധ്നാ സ്യത്യ ജഗാമ ഹ

5 സ തു ധുന്ധുർ വരം ലബ്ധ്വാ മഹാവിര്യപരാക്രമഃ

അനുസ്മരൻ പിതൃവധം തതോ വിഷ്ണും ഉപാദ്രവത്

6 സ തു ദേവാൻ സഗന്ധർവാഞ് ജീത്വാ ധുന്ധുർ അമർഷണഃ

ബബാധ സർവാൻ അസക്തദ് ദേവാൻ വിഷ്ണും ച വൈ ദൃശം

7 സമുദ്രോ ബാലുകാ പൂർണ ഉജ്ജാനക ഇതി സൃതഃ

ആഗമ്യ ച സ ദൃഷ്ടാത്മാ തം ദേശം ഭരതർഷഭ

ബാധതേ സ്മ പരം ശക്ത്യാ തം ഉത്തങ്കാശ്രമം പ്രഭോ

8 അന്തർഭൂമി ഗതസ് തത്ര വാലുകാന്തർഹിതസ് തദാ

മധുകൈടഭയോഃ പുത്രോ ധുന്ധുർ ഭീമപരാക്രമഃ

9 ശേതേ ലോകവിനാശായ തപോബലസമാശ്രിതഃ

ഉത്തങ്കസയാശ്രമാദ്യാശേ നിഃശ്വസൻ പാവകാർഷിഷഃ

10 ഏതസ്മിന് ഏവ കാലേ തു സംഭൃത്യ ബലവാഹനഃ

കവലാശ്ചോ നരപതിർ അന്വീതോ ബലശാലിനാം

11 സഹസ്രൈർ ഏകവിംശത്യാ പുത്രാണാം അരിമർദനഃ

പ്രായാദ് ഉത്തങ്ക സഹിതോ ധുന്ധോസ് തസ്യ നിവേശനം

12 തം ആവിശത് തതോ വിഷ്ണുർ ഭഗവാംസ് തേജസാ പ്രഭഃ

ഉത്തങ്കസ്യ നിയോഗേന ലോകാനാം ഹിതകാമ്യയാ

13 തസ്മിൻ പ്രയാതേ ദുർധർഷേ ദിവി ശബ്ദോ മഹാൻ അദ്രുത്

ഏഷ ശ്രീമാൻ നൃപസുതോ ധുന്ധുമാരോ ഭവിഷ്യതി

14 ദിവൈശ് ച പുഷ്പൈസ് തം ദേവാഃ സമന്താത് പര്യവാകിരൻ

ദേവദുന്ദുഭയശ് ചൈവ നേദുഃ സ്വയം ഉദീരിതാഃ

15 ശീതശ് ച വായുഃ പ്രവവൗ പ്രയാണേ തസ്യ ധീമതഃ

വിപാംസുലാം മഹീം കുർവൻ വവർഷ ച സുരേശ്വരഃ

16 അന്തരീക്ഷേ വിമാനാനി ദേവതാനാം യുധിഷ്ഠിര
 തത്രൈവ സമദൃശ്യന്ത ധുന്ധുർ യത്ര മഹാസുരഃ
 17 കവലാശ്വസ്യ ധുന്ധോസ് ച യുദ്ധകൗതൂഹലാനിതാഃ
 ദേവഗന്ധർവസഹിതാഃ സമവൈക്ഷൻ മഹർഷയഃ
 18 നാരായണേന കൗരവ്യ തേജസാപ്യായിതസ് തദാ
 സ ഗതോ നൃപതിഃ ക്ഷിപ്രം പുത്രൈസ് തൈഃ സർവതോദിശം
 19 അർണവം ഖാനയാം ആസ കവലാശ്യോ മഹീപതിഃ
 കവലാശ്വസ്യ പുത്രൈസ് തു തസ്മിൻ വൈ വാല്യകാർണ്ണവേ
 20 സപ്തഭിർ ദിവസൈഃ ഖാത്യാ ദൃഷ്ടോ ധുന്ധുർ മഹാബലഃ
 ആസീദ് ഘോരം വപുസ് തസ്യ വാല്യകാന്തർഹിതം മഹത്
 ദീപ്യമാനം യഥാ സൂര്യസ് തേജസാ ഭരതർഷഭ
 21 തതോ ധുന്ധുർ മഹാരാജ ദിശം ആശ്രിത്യ പശ്ചിമാം
 സുപ്തോ fഭൂദ് രാജശാർദ്ദൂല കാലാനലസമദ്യുതിഃ
 22 കവലാശ്വസ്യ പുത്രൈസ് തു സർവതഃ പരിവാരിതഃ
 അഭിദൂർതഃ ശരൈസ് തീക്ഷ്ണൈർ ഗദാഭിർ മുസലൈർ അപി
 പട്ടിഷൈഃ പരിഘൈഃ പ്രാസൈഃ ഖഡ്ഗൈഃ ച വിമലൈഃ ശിതൈഃ
 23 സ വധ്യമാനഃ സക്രമഃ സമുത്തസ്ഥൗ മഹാബലഃ
 ക്രുദ്ധശ് ചാഭക്ഷയത് തേഷാം ശസ്ത്രാണി വിവിധാനി ച
 24 ആസ്യാദ് വമൻ പാവകം സ സംവർതക സമം തദാ
 താൻ സർവാൻ നൃപതേഃ പുത്രാൻ അദഹത് സ്വേന തേജസാ
 25 മുഖജേനാഗ്നിനാ ക്രുദ്ധോ ലോകാൻ ഉദ്വർതയന് ഇവ
 ക്ഷണേന രാജശാർദ്ദൂല പുരേവ കപിലഃ പ്രഭുഃ
 സഗരസ്യാത്മജാൻ ക്രുദ്ധസ് തദ് അദ്ഭുതം ഇവാഭവത്
 26 തേഷു ക്രോധാഗ്നിദഗ്ധേഷു തദാ ഭരതസത്തമ
 തം പ്രബുദ്ധം മഹാത്മാനം കംഭകർണം ഇവാപരം
 ആസസാദ മഹാതേജാ കവലാശ്യോ മഹീപതിഃ
 27 തസ്യ വാരി മഹാരാജ സുസ്രാവ ബഹു ദേഹതഃ
 തദ് ആപീയത തത് തേജോ രാജാ വാരിമയം നൃപ
 യോഗീ യോഗേന വഹ്നിം ച ശമയാം ആസ വാരിണാ
 28 ബ്രഹ്മാസ്തേണ തദാ രാജാ ദൈത്യം ക്രുപ പരാക്രമം
 ദദാഹ ഭരതശ്രേഷ്ഠ സർവലോകായേവ വൈ
 29 സോ fസ്തേണ ദഗ്ധ്യാ രാജർഷിഃ കവലാശ്യോ മഹാസുരം
 സുരശത്രം അമിത്രാപ്ലസ് ത്രിലോകേശ ഇവാപരഃ

ധൃധുമാര ഇതി വ്യാതോ നാസ്താ സമഭവത് തതഃ
 30 പ്രീതൈശ് ച ത്രിദശൈഃ സർവൈർ മഹർഷിസഹിതൈസ് തദാ
 വരം വൃണീഷ്യേത്യ് ഉക്തഃ സ പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രണതസ് തദാ
 അതീവ മുദിതോ രാജന് ഇദം വചനം അബ്രുവീത്
 31 ദദ്യാം വിത്തം ദ്വിജാഗ്രേഭ്യഃ ശത്രുണാം ചാപി ദുർജയഃ
 സഖ്യം ച വിഷ്ണുനാ മേ സ്യാദ് ഭൂതേഷ് അദ്രോഹ ഏവ ച
 ധർമ്മേ രതിശ് ച സതതം സ്വർഗേ വാസസ് തഥാക്ഷയഃ
 32 തഥാസ്ത്വ് ഇതി തതോ ദേവൈഃ പ്രീതൈർ ഉക്തഃ സ പാർഥിവഃ
 ഋഷിഭിശ് ച സഗന്ധർവൈർ ഉത്തങ്കേന ച ധീമതാ
 33 സഭാജ്യ ചൈനം വിവിധൈർ ആശീർവാദൈസ് തതോ നൃപം
 ദേവാ മഹർഷയശ് ചൈവ സ്യാനി സ്ഥാനാനി ഭേജിരേ
 34 തസ്യ പുത്രാസ് ത്രയഃ ശിഷ്ടാ യുധിഷ്ഠിര തദാഭവൻ
 ദൃശാശഃ കപിലാശ്വശ് ച ചന്ദ്രാശ്വശ് ചൈവ ഭാരത
 തേഭ്യഃ പരമ്പരാ രാജന് ഇക്ഷ്യാകൂണാം മഹാത്മനാം
 35 ഏവം സ നിഹതസ് തേന കവലാശ്വേന സത്തമ
 ധൃസ്യർ ദൈത്യോ മഹാവീര്യോ മധുക്ൈടഭയോഃ സൃതഃ
 36 കവലാശ്വസ് തു നൃപതിർ ധൃസ്യുമാര ഇതി സൃതഃ
 നാസ്താ ച ഗുണസംയുക്തസ് തദാ പ്രഭൃതി സോ ിഭവത്
 37 ഏതത് തേ സർവം ആഖ്യാതം യൻ മാം ത്വം പരിപുച്ഛസി
 ധൗസ്യുമാരം ഉപാഖ്യാനം പ്രഥിതം യസ്യ കർമ്മണാ
 38 ഇദം തു പുന്യം ആഖ്യാനം വിഷ്ണോഃ സമനുകീർത്തനം
 ശൃണയാദ് യഃ സ ധർമാത്മാ പുത്രവാംശ് ച ഭവേൻ നരഃ
 39 ആയുസ്സാൻ യുതിമാംശ് ചൈവ ശ്രുത്വാ ഭവതി പർവസു
 ന വ വ്യാധിഭയം കിം ചിത് പ്രാപ്നോതി വിഗതജ്വരഃ

അധ്യായം 196

1 [വൈ]

തതോ യുധിഷ്ഠിരോ രാജാ മാർകണ്ഡേയം മഹാദ്യുതിം

പപ്രച്ഛ ഭരതശ്രേഷ്ഠ ധർമ്മപ്രശ്നം സുദുർവചം

2 ശ്രോതും ഇച്ഛാമി ഭഗവൻ സ്ത്രീണാം മാഹാത്മ്യം ഉത്തമം

കഥ്യമാനം ത്വയാ വിപ്ര സൂക്ഷ്മം ധർമ്മം ച തത്പതഃ

3 പ്രത്യക്ഷേണ ഹി വിപ്രർഷൗ ദേവാ ദൃശ്യന്തി സത്തമ

സൂര്യചന്ദ്രമസൗ വായുഃ പൃഥിവീ ബഹിർ ഏവ ച

4 പിതാ മാതാ ച ഭഗവൻ ഗാവ ഏവ ച സത്തമ

യച് ചാന്യദ് ഏവ വിഹിതം തച് ചാപി ഭൃണന്ദന

5 മന്വേ ിഹം ഗുരുവത് സർവം ഏകപത്യസ് തഥാ സ്ത്രീയഃ

പതിവ്രതാനാം ശുശ്രൂഷാ ദുഷ്കരാ പ്രതിഭാതി മേ

6 പതിവ്രതാനാം മാഹാത്മ്യം വജ്രം അർഹസി നഃ പ്രഭോ

നിന്ദധ്യ ചേന്ദ്രിയഗ്രാമം മനോ സംഭധ്യ ചാനുല

പതിം ദൈവതവച് ചാപി ചിന്തയന്ത്യഃ സ്ഥിതാ ഹി യഃ

7 ഭഗവൻ ദുഷ്കരം ഹ്യ ഏതത് പ്രതിഭാതി മമ പ്രഭോ

മാതാ പിതൃഷു ശുശ്രൂഷാ സ്ത്രീണാം ഭർതൃഷു ച ദ്വിജ

8 സ്ത്രീണാം ധർമ്മാത് സുലോരാദ് ധി നാന്യം പശ്യാമി ദുഷ്കരം

സാധ് ആചാരഃ സ്ത്രീയോ ബ്രഹ്മൻ യത് കർവന്തി സദാദൃതഃ

ദുഷ്കരം ബത കർവന്തി പിതരോ മാതരശ് ച വൈ

9 ഏപ പത്യശ് ച യാ നാര്യോ യാശ് ച സത്യം വദന്ത്യ ഉത

കക്ഷിണാ ദശ മാസാംശ് ച ഗർഭം സന്ധാരയന്തി യഃ

നാര്യഃ കാലേന സംഭ്രയ കിം അദ്ഭുതതരം തതഃ

10 സംശയം പരമം പ്രാപ്യ വേദാനാം അതുലാം അപി

പ്രജായന്തേ സുതാൻ നാര്യോ ദുഃഖേന മഹതാ വിഭോ

പുഷ്ണന്തി ചാപി മഹതാ സ്നേഹേന ദ്വിജസത്തമ

11 യേ ച ക്രൂരേഷു സർവേഷു വർതമാനാ ജഗൃഹ്ണിതാഃ

സ്വകർമ്മ കർവന്തി സദാ ദുഷ്കരം തച് ച മേ മതം

12 ക്ഷത്രധർമ്മസമാചാരം തഥ്യം ചാഖ്യാഹി മേ ദ്വിജ

ധർമ്മഃ സുദുർലഭോ വിപ്ര നൃശംസേന ദുരാത്മനാ

13 ഏതദ് ഇച്ഛാമി ഭഗവൻ പ്രശ്നം പ്രശ്നവിദാം വര

ശ്രോതും ഭൃമകലശ്രേഷ്ഠ ശുശ്രൂഷേ തവ സുവ്രത

14 [മാർക]

ഹന്ത തേ സർവം ആഖ്യാസ്യേ പ്രശ്നം ഏതം സുദുർവചം
 തത്ത്വേന ഭരതശ്രേഷ്ഠ ഗദതസ് തൻ നിബോധ മേ
 15 മാതരം സദൃശീം താത പിതൃൻ അന്യേ ച മന്യുതേ
 കഷ്ടരം കരുതേ മാതാ വിവർധയതി യാ പ്രജാഃ
 16 തപസാ ദേവതേജ്യാഭിർ വന്ദനേന തിതിക്ഷയാ
 അഭീചാരൈർ ഉപായൈശ് ച ഈഹന്തേ പിതരഃ സുതാൻ
 17 ഏവം കൃച്ഛേണ മഹതാ പുത്രം പ്രാപ്യ സുദുർലഭം
 ചിന്തയന്തി സദാ വീര ദീദൃശോ ിയം ഭവിഷ്യതി
 18 ആശംസതേ ച പുത്രേഷു പിതാ മാതാ ച ഭാരത
 യശോ കീർത്തിം അമൈശ്വര്യം പ്രജാ ധർമ്മം തഥൈവ ച
 19 തയോർ ആശാം തു സഹലാം യഃ കരോതി സ ധർമ്മവീത്
 പിതാ മാതാ ച രാജേന്ദ്ര തുഷ്യതോ യസ്യ നിത്യദാ
 ഇഹ പ്രേത്യ ച തസ്മാഥ കീർത്തിർ ധർമ്മശ് ച ശാശ്വതഃ
 20 നൈവ യജ്ഞഃ സ്ത്രീയഃ കശ് ചിൻ ന ശ്രാദ്ധം നോപവാസകം
 യാ തു ഭർതരി ശുശ്രൂഷാ തയാ സ്വർഗം ഉപാശ്ഠതേ
 21 ഏതത് പ്രകരണം രാജന് അധികൃത്യ യുധിഷ്ഠിര
 പ്രതിവ്രതാനാം നിയതം ധർമ്മം ചാവഹിതഃ ശൃണ

അധ്യായം 197

1 [മാർക്]

കൾ ചിദ് ദിജാതിപ്രവരോ വേദാധ്യായീ തപോധനഃ
 തപസീ ധർമ്മശീലശ് ച കൗശികോ നാമ ഭാരത
 2 സാംഗോപനിഷദാൻ വേദാൻ അധീതേ ദിജസത്തമഃ
 സ വൃക്ഷമൂലേ കസ്തിംഗ് ചിദ് വേദാൻ ഉച്ചാരയൻ സ്ഥിതഃ
 3 ഉപരിഷ്ടാച് ച വൃക്ഷസ്യ ബലാകാ സംന്യലീയത
 തയാ പുരിഷം ഉത്സൃഷ്ടം ബ്രാഹ്മണസ്യ തദോപരി
 4 താം അവേക്ഷ്യ തതഃ ക്രുദ്ധഃ സമപധ്യായത ദിജഃ
 ദൃഷം ക്രോധാഭിഭൂതേന ബലാകാ സാ നിരീക്ഷിതാ
 5 അപധ്യാതാ ച വിപ്രേണ നൃപതദ് വസുധാതലേ
 ബലാകാം പതിതാം ദൃഷ്യാ ഗതസത്ത്യാം അചേതനാം
 കാരുണ്യാദ് അഭിസന്തപ്തഃ പര്യശോചത താം ദിജഃ
 6 അകാര്യം കൃതവാൻ അസ്തി രഗ ദ്രേഷബലാത് കൃതഃ
 ഇത്യ് ഉക്താ ബഹുശോ വിദ്വാൻ ഗ്രാമം ദൈക്ഷായ സംശ്രുതിഃ
 7 ഗ്രാമേ ശുചീനി പ്രചരൻ കലാനി ഭരതർഷഭ
 പ്രവിഷ്ടസ് തത് കലം യത്ര പൂർവം ചരിതവാംസ് തു സഃ
 8 ദേഹീതി യാചമാനോ വൈ തിഷ്ഠേത്യ് ഉക്തഃ സ്ത്രിയാ തതഃ
 ശൗചം തു യാവത് കരുതേ ഭാജനസ്യ ക്യാംബിനീ
 9 ഏതസ്തിന് അന്തരേ രാജൻ ക്ഷയാ സമ്പീഡിതോ ദൃഷം
 ഭർതാ പ്രവിഷ്ടഃ സഹസാ തസ്യാ ഭരതസത്തമ
 10 സാ തു ദൃഷ്യാ പതിം സാധീ ബ്രാഹ്മണം വ്യപഹായ തം
 പാദ്യം ആചമനീയം ച ദദൗ ഭർത്രേ തഥാസനം
 11 പ്രഹ്യാ പര്യചരച് ചാപി ഭർതാരം അസിതേക്ഷണാ
 ആഹാരേണാഥ ഭക്ഷൈശ് ച വാക്യൈഃ സുമധുരൈസ് തഥാ
 12 ഉച്ഛിഷ്ടം ഭുഞ്ജതേ ഭർതുഃ സാ തു നിത്യം യുധിഷ്ഠിര
 ദൈവതം ച പതിം മേനേ ഭർതുശ് ചിത്താനസാരിണീ
 13 ന കർമ്മണാ ന മനസാ നാത്യശ്ശാൻ നാപി ചാപിബത്
 തം സർവഭാവോപഗതാ പതിശ്രുശ്രുഷണേ രതാ
 14 സാധ്യ് ആചാരാ ശുചിർ ദക്ഷാ ക്യാംബസ്യ ഹിതൈഷിണീ
 ഭർതുശ് ചാപി ഹിതം യത് തത് സതതം സാനവർതതേ
 15 ദേവതാതിഥിദൃത്യാനാം ശ്വശ്രൂ ശ്വശ്രൂരയോസ് തഥാ
 ശ്രുശ്രുഷണപരാ നിത്യം സതതം സംയതേന്ദ്രിയാ

16 സാ ബ്രാഹ്മണം ദതാ ദൃഷ്ട്യാ സംസ്ഥിതം ക്ഷേപകാക്ഷീണം

കർവതീ പതിശ്രുശ്രൂഷാം സസ്യാരാഥ ശ്രുക്ഷേണാ

17 വ്രിഡിതാ സാഭവത് സാധി തദാ ഭരതസത്തമ

ഭിക്ഷാം ആദായ വിപ്രായ നിർജഗാമ യശസിനീ

18 [ബ്രാ]

കിം ഇദം ഭവതി ത്വം മാം തിഷ്ഠേത്യ് ഉക്ത്യാ വരാംഗനേ

ഉപരോധം കൃതവതീ ന വിസർജിതവത്യ് അസി

19 [മാർക]

ബ്രാഹ്മണം ക്രോധസന്തപ്തം ജലന്തം ഇവ തേജസാ

ദൃഷ്ട്യാ സാധി മനുഷ്യേന്ദ്ര സാന്ത്വപൂർവം വചോ fബ്രവീത്

20 ക്ഷത്തും അർഹസി മേ വിപ്ര ഭർതാ മേ ദൈവതം മഹത്

സ ചാപി ക്ഷധിതഃ ശ്രാന്തഃ പ്രാപ്തഃ ശ്രുശ്രൂഷിതോ മയാ

21 [ബ്രാ]

ബ്രാഹ്മണാ ന ഗരീയാംസോ ഗരീയാംസ് തേ പതിഃ കൃതഃ

ഗൃഹസ്ഥ ധർമ്മേ വർത്തന്തീ ബ്രാഹ്മണാൻ അവമന്യസേ

22 ഇന്ദ്രോ fപ്യ് ഏഷാം പ്രണമതേ കിം പുനർ മാനഷാ ഭൂവി

അവലിപ്തേ ന ജാനീഷേ വൃദ്ധാനാം ന ശ്രുതം ത്വയാ

ബ്രാഹ്മണാ ഹ്യ് അഗ്നിസദൃഷാ ദഹേയഃ പൃഥിവിം അപി

23 [സ്മി]

നാവജാനാമ്യ് അഹം വിപ്രാൻ ദേവൈസ് തുല്യാൻ മനസിനഃ

അപരാധം ഇമം വിപ്ര ക്ഷത്തും അർഹസി മേ fനഘ

24 ജാനാമി തേജോ വിപ്രാണാം മഹാഭാഗ്യം ച ധീമതാം

അപേയഃ സാഗരഃ ക്രോധാത് കൃതോ ഹി ലവണോദകഃ

25 തഥൈവ ദീപ്തപസാം മൂനീനാം ഭാവിതാത്തനാം

യേഷാം ക്രോധാഗ്നിർ അദ്യാപി ദണ്ഡകേ നോപശാമ്യതി

26 ബ്രഹ്മണാനാം പരിവോദ് വതാപിശ് ച ദുരാത്ഥവാൻ

അഗസ്തം ഋഷിം ആസാദ്യ ജീർണ്ണഃ ക്രൂരോ മഹാസുരഃ

27 പ്രഭാവാ ബഹവശ് ചാപി ശ്രൂയന്തേ ബ്രഹ്മവാദിനം

ക്രോധഃ സുവിപുലോ ബ്രഹ്മൻ പ്രസാദശ് ച മഹാത്ഥനാം

28 അസ്തിംസ് ത്വ് അതിക്രമേ ബ്രഹ്മൻ ക്ഷത്തും അർഹസി മേ fനഘ

പതിശ്രുശ്രൂഷയാ ധർമ്മോ യഃ സ മേ രോചതേ ദ്വിജ

29 ദൈവതേഷ്യ് അപി സർവേഷു ഭർതാ മേ ദൈവതം പരം

അവിശേഷേണ തസ്യാഹം കര്യാം ധർമ്മം ദ്വിജോത്തമ

30 ശുശ്രൂഷായാഃ ഫലം പശ്യ പതൂർ ബ്രാഹ്മണ യാദൃശം
 ബലാകാ ഹി ത്വയാ ദഗ്ധാ രോഷാത് തദ് വിദിതം മമ
 31 ക്രോധഃ ശത്രുഃ ശരീരസേവാ മനുഷ്യാണാം ദ്വിജോത്തമ
 യഃ ക്രോധമോഹൗ ത്യജതി തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ
 32 യോ വദേദ് ഇഹ സത്യാനി ഗുരും സന്തോഷയേത ച
 ഹിംസിതശ് ച ന ഹിംസേത തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ
 33 ജിതേന്ദ്രിയോ ധർമ്മപരഃ സ്വാധ്യായനിരതഃ ശുചിഃ
 കാമക്രോധൗ വശേ യസ്യ തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ
 34 യസ്യ ചാത്മസമോ ലോകോ ധർമ്മജ്ഞസ്യ മനസിനഃ
 സർവധർമ്മേഷു ച രതസ് തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ
 35 യോ ിധ്യാപയേദ് അധീയിത യജേദ് വാ യാജയിത വാ
 ദദ്യാദ് വാപി യഥാശക്തി തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ
 36 ബ്രഹ്മചാരി ച വേദാന്യോ അധീയിത ദ്വിജോത്തമഃ
 സ്വാഖ്യായേ ചാപ്രമത്തോ വൈ തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ
 37 യദ് ബ്രാഹ്മണാനാം കുശലം തദ് ഏഷാം പരികീര്യയേത്
 സത്യം തഥാ വ്യഹരതാം നാന്യതേ രമതേ മനഃ
 38 ധനം തു ബ്രാഹ്മണസ്യാഹുഃ സ്വാധ്യായം ദമം ആർജവം
 ഇന്ദ്രിയാണാം നിഗ്രഹം ച ശാശ്വതം ദ്വിജസത്തമ
 സത്യാർജവേ ധർമ്മം ആഹുഃ പരം ധർമ്മവിദോ ജനാഃ
 39 ദുർജ്ജ്ഞതഃ ശാശ്വതോ ധർമ്മഃ സ തു സത്യേ പ്രതിഷ്ഠിതഃ
 ശ്രുതിപ്രമാണോ ധർമ്മഃ സ്യാദ് ഇതി വൃദ്ധാനശാസനം
 40 ബഹുധാ ദൃശ്യതേ ധർമ്മഃ സൂക്ഷ്മ ഏവ ദ്വിജോത്തമ
 ഭവാൻ അപി ച ധർമ്മജ്ഞഃ സ്വാധ്യായനിരതഃ ശുചിഃ
 ന തു തന്ത്യേന ഭഗവൻ ധർമ്മാൻ വേത്സീതി മേ മതിഃ
 41 മാതാ പിതൃഭ്യോ ശുശ്രൂഷുഃ സത്യവാദീ ജിതേന്ദ്രിയഃ
 മിഥിലായാം വസൻ വ്യാധഃ സ തേ ധർമ്മാൻ പ്രവക്ഷ്യതി
 തത്ര ഗച്ഛസ്വ ഭദ്രം തേ യഥാകാമം ദ്വിജോത്തമ
 42 അത്യുക്തം അപി മേ സർവം ക്ഷത്തം അർഹസ്ത് അനിന്ദിത
 സ്ത്രിയോ ഹ്യ് അവധ്യാഃ സർവേഷാം യേ ധർമ്മവിദുഷോ ജനാഃ
 43 [ബ്രാ]
 പ്രീതോ ിസ്തി തവ ഭദ്രം തേ ഗതഃ ക്രോധശ് ച ശോഭനേ
 ഉപാലംഭസ് ത്വയാ ഹ്യ് ഉജ്ഞോ മമ നിഃശ്രേയസം പരം
 സ്വസ്തി തേ ിസ്തു ശമിഷ്യാമി സാധയിഷ്യാമി ശോഭനേ

44 [മാർക്]

തയാ വിസൃഷ്ട്ടോ നിർഗമ്യ സ്വം ഏവ ഭവനം യയൗ
വിനിന്ദൻ സ ദ്വിജോ *ff*ത്മാനം കൗശികോ നരസത്ഥ

അധ്യായം 198

1 [മാർക്]

ചിന്തയിത്യാ തദ് ആശ്ചര്യം സ്ത്രീയാ പ്രോക്തം അശേഷതഃ
വിനിന്ദൻ സ ദ്വിജോ f്തമാനം ആഗഃ കൃത ഇവാബഭൂ

2 ചിന്തയാനഃ സ ധർമ്മസ്യ സൂക്ഷ്മം ഗതിം അമാബ്രവിത്
ശ്രദധാനേന ഭാവ്യം വൈ ഗച്ഛാമി മിഥിലാം അഹം

3 കൃതാത്മാ ധർമ്മവിത് തസ്യാം വ്യാധോ നിവസതേ കില
തം ഗച്ഛാമ്യ് അഹം അദ്വൈവ ധർമ്മം പ്രഷ്ടം തപോധനം

4 ഇതി സഞ്ചിന്ത്യ മനസാ ശ്രദധാനഃ സ്ത്രീയാ വചഃ
ബലാകാ പ്രത്യയേനാസൗ ധർമ്മൈശ് ച വചനൈഃ ശുഭൈഃ

5 അതിക്രമന് അരണ്യാനി ഗ്രാമാംശ് ച നഗരാനി ച
തതോ ജഗാമ മിഥിലാം ജനകേന സുരക്ഷിതാം

6 ധർമ്മസേതു സമാകീർണാം യജ്ഞോത്സവ വതിം ശുഭാം
ഗോപുരാട്ടാലകവതീം ഗൃഹപ്രാകാരശോഭിതാം

7 പ്രവിശ്യ സ പുരീം രമ്യാം വിമാനൈർ ബഹുഭീർ വൃതാം
പണ്യൈശ് ച ബഹുഭീർ യുക്താം സുവിഭക്തമഹാപഥാം

8 അശ്വൈ രഥൈസ് തഥാ നാഗൈർ യാനൈശ് ച ബഹുഭീർ വൃതാം
ഹൃഷ്ടപുഷ്ട ജനാകീർണാം നിത്യോത്സവ സമാകലാം

9 സോ fപശ്യദ് ബഹു വൃത്താന്താം ബ്രാഹ്മണഃ സമതിക്രമൻ
ധർമ്മവ്യാധം അപ്ലച്ഛച് ച സ ചാസ്യ കഥിതോ ദ്വിജൈഃ

10 അപശ്യത് തത്ര ഗത്യാ തം സുനാ മധ്യേ വ്യവസ്ഥിതം
മാർഗമാഹിഷ മാംസാനി വിക്രിണന്തം തപസ്വിനം

ആകലത്യാത് തു ക്രേത്രണാം ഏകാന്തേ സംസ്ഥിതോ ദ്വിജഃ
11 സ തു ജ്ഞാത്യാ ദ്വിജം പ്രാപ്തം സഹസാ സംഭ്രമോത്ഥിതഃ

ആജഗാമ യതോ വിപ്രഃ സ്ഥിത ഏകാന്ത ആസനേ

12 [വ്യാധ]

അഭിവാദയേ ത്യാ ഭഗവൻ സ്വാഗതം തേ ദ്വിജോത്തമ
അഹം വ്യാധസ് തു ഭദ്രം തേ കിം കരോമി പ്രശാധി മാം

13 ഏകപത്യാ യദ് ഉക്തോ fസി ഗച്ഛ ത്വം മിഥിലാം ഇതി
ജാനാമ്യ് ഏതദ് അഹം സർവം യദർഥം ത്വം ഇഹാഗതഃ

14 [മാർക്]

ശ്രുത്യാ തു തസ്യ തദ് വാക്യം സ വിപ്രോ ഭൃഗഹർഷിതഃ

ദ്വിതീയം ഇദം ആശ്ചര്യം ഇത്യ് അചിന്തയത ദ്വിജഃ
 15 അദേശസന്ദം ഹി തേ സ്ഥാനം ഇതി വ്യാധോ fബ്രവീദ് ദ്വിജം
 ഗൃഹം ഗച്ഛാവ ഭഗവൻ യദി രോചയസേ fനഘേ
 16 ബാധം ഇത്യ് ഏവ സംഹൃഷ്ടോ വിപ്രോ വചനം അബ്രവീത്
 അഗ്രതസ് തു ദ്വിജം കൃത്യാ സ ജഗാമ ഗ്രഹാൻ പ്രതി
 17 പ്രവിശ്യ ച ഗൃഹം രമ്യം ആസനേനാഭിപൂജിതഃ
 പാദ്യം ആചമനീയം ച പ്രതിഗൃഹ്യ ദ്വിജോത്തമഃ
 18 തതഃ സുഖോപവിഷ്ടസ് തം വ്യാധം വചനം അബ്രവീത്
 കർമ്മൈതദ് വൈ ന സദ്ദശം ഭവതഃ പ്രതിഭാതി മേ
 അനതപ്യേ ദൃശം താത തവ ഘോരേണ കർമ്മണാ
 19 [വ്യാധ]
 കലോചിതം ഇദം കർമ്മ പിതൃപൈതാമഹം മമ
 വർത്തമാനസ്യ മേ ധർമ്മേ സ്വേ മന്യം മാ കൃമാ ദ്വിജ
 20 ധാത്രാ തു വിഹിതം പൂർവം കർമ്മ സ്വം പാലയാമ്യ് അഹം
 പ്രയത്നാച് ച ഗുരൂ വൃദ്ധൗ ശുശ്രൂഷേ fഹം ദ്വിജോത്തമ
 21 സത്യം വദേ നാഭ്യസൂയേ യഥാശക്തി ദദാമി ച
 ദേവതാതിഥിഭൃത്യാനാം അവശിഷ്ടേന വർത്തയേ
 22 ന കത്സയാമ്യ് അഹം കിം ചിൻ ന ഗർഹേ ബലവത്തരം
 കൃതം അന്വേതി കർത്താരം പുരാ കർമ്മ ദ്വിജോത്തമ
 23 കൃഷിഗോരക്ഷ്യ വാണിജ്യം ഇഹ ലോകസ്യ ജീവനം
 ദണ്ഡനീതിസ് ത്രയീ വിദ്യാ തേന ലോകാ ഭവന്ത്യ് ഉത
 24 കർമ്മ ശുഭ്രേ കൃഷിർ വൈശ്യേ സംഗ്രാമഃ ക്ഷത്രിയേ സൂതഃ
 ബ്രഹ്മചര്യം തപോ മന്ത്രാഃ സത്യം ച ബ്രാഹ്മണേ സദാ
 25 രാജാ പ്രശാന്തി ധർമ്മേണ സ്വകർമ്മ നിരതാഃ പ്രജാഃ
 വികർമാണസ് ച യേ കേ ചിത് താൻ യനക്തി സ്വകർമ്മസു
 26 ഭേദേവ്യം ഹി സദാ രാജന്താം പ്രജാനാം അധിപാ ഹി തേ
 മാരയന്തി വികർമ്മസ്ഥം ലുബ്ധാ മൃഗം ഇവേഷ്ടഭിഃ
 27 ജനകന്യേഹ വിപ്രർഷേ വികർമ്മസ്ഥോ ന വിദ്യതേ
 സ്വകർമ്മ നിരതാ വർണാസ് ചത്വാരാപി ദ്വിജോത്തമ
 28 സ ഏഷ ജനകോ രാജാ ദുർവൃത്തം അപി ചേത് സൂതം
 ദണ്ഡ്യം ദണ്ഡേ നിക്ഷിപതി തഥാ ന ശ്ലാതി ധാർമികം
 29 സ്യുക്തചാരോ നൃപതിഃ സർവം ധർമ്മേണ പശ്യതി
 ശ്രീശ് ച രാജ്യം ച ദണ്ഡശ് ച ക്ഷത്രിയാണാം ദ്വിജോത്തമ

30 രാജാനോ ഹി സ്വധർമ്മേണ ശ്രീയം ഇച്ഛന്തി ഭൂയസീം
സർവേഷാം ഏവ വർണാനാം ത്രാതാ രാജാ ഭവത്യ് ഉത
31 പരേണ ഹി ഹതാൻ ബ്രഹ്മൻ വരാഹമഹിഷാൻ അഹം
ന സ്വയം ഹന്തി വിപ്രർഷേ വിക്രീണാമി സദാ ത് അഹം
32 ന ഭക്ഷയാമി മാംസാനി ഗുതുഗാമീ തഥാ ഹ്യ് അഹം
സദോപവാസീ ച തഥാ നക്തഭോജീ തഥാ ദ്വിജ
33 അശീലശ് ചാപി പുരുഷോ ഭൂത്യാ ഭവതി ശീലവാൻ
പ്രാണി ഹിംസാ രതശ് ചാപി ഭവതേ ധാർമികഃ പുനഃ
34 വ്യഭിചാരാൻ നരേന്ദ്രാണാം ധർമഃ സങ്കീര്യതേ മഹാൻ
അധർമോ വർധതേ ചാപി സങ്കീര്യന്തേ തഥാ പ്രജാഃ
35 ഉരുണ്യാ വാമനാഃ കണ്ഠാഃ സമൃലശീർഷാസ് തമൈവ ച
ക്ലീബാശ് ചാസാശ് ച ജായന്തേ ബധിരാ ലംബച്ചൂകാഃ
പാർഥിവാാനാം അധർമത്വാത് പ്രജാനാം അഭവഃ സദാ
36 സ ഏഷ രാജാ ജനകഃ സർവം ധർമ്മേണ പശ്യതി
അനുഗൃഹ്ണൻ പ്രജാഃ സർവാഃ സ്വധർമനിരതാഃ സദാ
37 യേ ചൈവ മാം പ്രശംസന്തി യേ ച നിന്ദന്തി മാനവാഃ
സർവാൻ സുപരിണീതേന കർമണാ തോഷയാമ്യ് അഹം
38 യേ ജീവന്തി സ്വധർമ്മേണ സംഭുജന്തേ ച പാർഥിവാഃ
ന കിം ചിദ് ഉപജീവന്തി ദക്ഷാ ഉതമാന ശീലിനഃ
39 ശക്ത്യാന ദാനം സതതം തിതിക്ഷാ ധർമനിത്യതാ
യഥാർഹം പ്രതിപൂജാ ച സർവഭൂതേഷു വൈ ദയാ
ത്യാഗാൻ നാന്യത്ര മർത്യാനാം ഗുണാസ് തിഷ്ണന്തി പുരുഷേ
40 മൃഷാവാദം പരിഹരേത് കര്യാത് പ്രിയം അയാചിതഃ
ന ച കാമാൻ ന സംരംഭാൻ ന ദ്വേഷാദ് ധർമം ഉത്സ്യജേത്
41 പ്രിയേ നാതിദൃശം ഹൃഷ്യേദ് അപ്രിയേ ന ച സഞ്ജരേത്
ന മുഹ്യേദ് അർഥകൃച്ഛേഷു ന ച ധർമം പരിത്യജേത്
42 കർമ ചേത് കിം ചിദ് അന്യത് സ്യാദ് ഇതരൻ ന സമാചരേത്
യത് കല്യാണം അഭിധ്യായേത് തത്രാത്മാനം നിയോജയേത്
43 ന പാപം പ്രതി പാപഃ സ്യാത് സാധുർ ഏവ സദാ ഭവേത്
ആത്മനൈവ ഹതഃ പാപോ യഃ പാപം കർതും ഇച്ഛതി
44 കർമ ചൈതദ് അസാധുനാം വൃജിനാനാം അസാധുവത്
ന ധർമോ fസ്തീതി മന്യാനാഃ ശുചീൻ അവഹസന്തി യേ
അശ്രുദ്യാനാ ധർമസ്യ തേ നശ്യന്തി ന സംശയഃ

45 മഹാദൂതീർ ഇവാധ്യാതഃ പാപോ ഭവതി നിത്യദാ
 മൃഗാനാം അവലിപ്താനാം അസാരം ഭാഷിതം ഭവേത്
 ദർശയത്യ് അന്തരാത്മാനം ദിവാ രൂപം ഇവാംശ്മാൻ
 46 ന ലോകേ രാജതേ മൂർഖഃ കേവലാത്മ പ്രശംസയാ
 അപി ചേഹ മൂഢാ ഹീനഃ കൃതവിദ്യഃ പ്രകാശതേ
 47 അബ്രവൻ കസ്യ ചിൻ നിന്ദാം ആത്മപൂജാം അവർണയൻ
 ന കശ് ചിദ് ഗുണസമ്പന്നഃ പ്രകാശോ ഭൂവി ദൃശ്യതേ
 48 വികർമ്മണാ തപ്യമാനഃ പാപാദ് വിപരിമുച്യതേ
 നൈതത് കര്യാം പുനർ ഇതി ദ്വിതീയാത് പരിമുച്യതേ
 49 കർമ്മണാ യേന തേനേഹ പാപാദ് ദ്വിജ വരോത്തമ
 ഏവം ശ്രുതിർ ഇയം ബ്രഹ്മൻ ധർമ്മേഷു പരിദൃശ്യതേ
 50 പാപാന്യ് അബുദ്ധേഹ പുരാ കൃതാനി; പ്രാഗ് ധർമ്മശീലോ വിനിഹന്തി
 പശ്ചാത്
 ധർമ്മോ ബ്രഹ്മൻ നദതേ പുരുഷാണാം; യത് കർവതേ പാപം ഇഹ പ്രമാദാത്
 51 പാപം കൃത്വാ ഹി മന്വേത നാഹം അസ്മിതി പുരുഷഃ
 ചികീർഷേദ് ഏവ കല്യാണം ശ്രദധാനോ ിനസൂയകഃ
 52 വസനസ്യേവ ഛിദ്രാണി സാധൂനാം വിവൃണോതി യഃ
 പാപം ചേത് പുരുഷഃ കൃത്വാ കല്യാണം അഭിപദ്യതേ
 മുച്യതേ സർവപാപേഭ്യോ മഹാഭദ്രേ ഇവ ചന്ദ്രമാഃ
 53 യഥാദിത്യഃ സമുദ്യൻ വൈ തഥോ സർവം വ്യപോഹതി
 ഏവം കല്യാണം ആതിഷ്ഠൻ സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യതേ
 54 പാപാനാം വിധ്യ് അധിഷ്ഠാനം ലോഭം ഏവ ദ്വിജോത്തമ
 ലുബ്ധാഃ പാപം വ്യവസൃന്തി നരാ നാതിബഹു ശ്രുതാഃ
 അധർമ്മാ ധർമ്മരൂപേണ തൃണൈഃ കൂപാ ഇവാവൃതാഃ
 55 തേഷാം ദമഃ പവിത്രാണി പ്രലാപാ ധർമ്മസംശ്രിതാഃ
 സർവം ഹി വിദ്യതേ തേഷു ശിഷ്ടാചാരഃ സുദുർലഭഃ
 56 [മാർക്]
 സ ഇ വിപ്രോ മഹാപ്രാജ്ഞോ ധർമ്മവ്യാധം അപ്ചുത
 ശിഷ്ടാചാരം കഥം അഹം വിദ്യാം ഇതി നരോത്തമ
 ഏതൻ മഹാമതേ വ്യാധ പ്രബ്രവീഹി യഥാതഥം
 57 [വ്യാധ]
 യജ്ഞോ ദാനം തപോ വേദാഃ സത്യം ച ദ്വിജസത്തമ
 പഞ്ചൈതാനി പവിത്രാണി ശിഷ്ടാചാരേഷു നിത്യദാ

58 കാമക്രോധൗ വശേ കൃത്യാ ദംഭം ലോഭം അനാർജവം
 ധർമ്മ ഇത്യ ഏവ സതുഷ്ടാസ് തേ ശിഷ്യാഃ ശിഷ്യസംമതാഃ
 59 ന തേഷാം വിദ്യതേ ഫവൃത്തം യജ്ഞസ്വാധ്യായശീലിനാം
 ആചാര പാലനം ചൈവ ദ്വിതീയം ശിഷ്യലക്ഷണം
 60 ഗുരുശ്രുശ്രേഷ്ഠം സത്യം അക്രോധോ ദാനം ഏവ ച
 ഏതച്ഛതുഷ്ടയം ബ്രഹ്മണ്യം ശിഷ്യാചാരേഷു നിത്യദാ
 61 ശിഷ്യാചാരേ മനോ കൃത്യാ പ്രതിഷ്ഠാപ്യ ച സർവശഃ
 യാം അയം ലഭതേ തുഷ്ടിം സാ ന ശക്യാ ഹ്യ അതോ ഫന്യഥാ
 62 വേദസ്യാപനിഷത് സത്യം സത്യസ്യാപനിഷദ് ദമഃ
 ദമസ്യാപനിഷത് ത്യാഗഃ ശിഷ്യാചാരേഷു നിത്യദാ
 63 യേ തു ധർമ്മം അസ്യയന്തേ ബുദ്ധിമോഹാനിതാ നരാഃ
 അപഥാ ഗച്ഛന്താം തേഷാം അനയാതാപി പീഡ്യതേ
 64 യേ തു ശിഷ്യാഃ സുനിയതാഃ ശ്രുതിത്യാഗപരായണാഃ
 ധർമ്മ്യം പന്ഥാനം ആരൂഢാഃ സത്യധർമ്മപരായണാഃ
 65 നിയച്ഛന്തി പരാം ബുദ്ധിം ശിഷ്യാചാരാനിതാ നരാഃ
 ഉപാധ്യായ മതേ യുക്താഃ സ്ഥിത്യാ ധർമ്മാർഥദർശിനഃ
 66 നാസ്തികാൻ ഭിന്നമര്യാദാൻ ക്രൂരാൻ പാപമതൗ സ്ഥിതാൻ
 ത്യജ താഞ്ജ്ഞാനം ആശ്രിത്യ ധാർമികാൻ ഉപസേവ്യ ച
 67 കാലലോഭ ഗ്രഹാകീർണാം പഞ്ചേന്ദ്രിയ ജലാം നദീം
 നാവം ധൃതിമയീം കൃത്യാ ജന്മ ദുർഗാണി സന്തര
 68 ക്രമേണ സഞ്ചിതോ ധർമ്മോ ബുദ്ധിയോഗമയോ മഹാൻ
 ശിഷ്യാചാരേ ഭവേത് സാധു രാഗഃ ശുക്ലേവ വാസസി
 69 അഹിംസാ സത്യവചനം സർവഭൂതഹിതം പരം
 അഹിംസാ പരമോ ധർമ്മഃ സ ച സത്യേ പ്രതിഷ്ഠിതഃ
 സത്യേ കൃത്യാ പ്രതിഷ്ഠാം തു പ്രവർത്തന്തേ പ്രവൃത്തയഃ
 70 സത്യം ഏവ ഗരീയസ് തു ശിഷ്യാചാര നിഷേവിതം
 ആചാരശ്ച്ഛ സതാം ധർമ്മഃ സന്തശ്ച്ഛാചാര ലക്ഷണഃ
 71 യോ യഥാ പ്രകൃതിർ ജന്തുഃ സ്വാം സ്വാം പ്രകൃതിം അശ്ലതേ
 പാപാത്മാ ക്രോധകാമാദീൻ ദോഷാൻ ആപ്നോത്യ അനാത്മവാൻ
 72 ആരംഭോ ന്യായയുക്തോ യഃ സ ഹി ധർമ്മ ഇതി സൃതഃ
 അനാചാരസ് ത് അധർമ്മേതി ഏതച്ഛരിഷ്യാനുശാസനം
 73 അക്രൂധ്യന്തോ ഫനസ്യന്തോ നിരഹങ്കാര മത്സരാഃ
 ഋജവഃ ശമ സമ്പന്നാഃ ശിഷ്യാചാരാ ഭവന്തി തേ

74 തൈവിദ്യ വൃദ്ധാഃ ശുചയശ് വൃത്തവന്തോ മനസിനഃ
 ഗുരുശ്രേഷ്ഠവോ ദാന്താഃ ശിഷ്യാചാരാ ഭവന്ത്യുത
 75 തേഷാം അദീനസത്യാനാം ദുഷ്കരാചാര കർമ്മണം
 സൈഃ കർമ്മഭിഃ സത്കൃതാനാം ഘോരത്വം സമ്പ്രണശ്യതി
 76 തം സദ് ആചാരം ആശ്ചര്യം പുരാണം ശാശ്വതം ധ്രുവം
 ധർമ്മം ധർമ്മേണ പശ്യന്തഃ സ്വർഗം യാന്തി മനീഷിണഃ
 77 ആസ്തികാ മാനഹീനാശ് ച ദ്വിജാതിജനപൂജകാഃ
 ശ്രുതവൃത്തോപസമ്പന്നാസ് തേ സന്തഃ സ്വർഗഗാമിനഃ
 78 വേദോക്തഃ പരമോ ധർമ്മോ ധർമ്മശാസ്ത്രേഷു ചാപരഃ
 ശിഷ്യാചീർണ്ണശ് ച ശിഷ്യാനാം ത്രിവിധം ധർമ്മലക്ഷണം
 79 പാരണം ചാപി വിദ്യാനാം തീർഥാനാം അവഗാഹനം
 ക്ഷമാ സത്യാർജവം ശൗചം ശിഷ്യാചാര നിദർശനം
 80 സർവഭൂതദയാവന്തോ അഹിംസാ നിരതാഃ സദാ
 പരേഷം ന പ്രഭാഷന്തേ സദാ സന്തോ ദ്വിജ പ്രിയഃ
 81 ശുഭാനാം അശുഭാനാം ച കർമ്മണം ഫലസഞ്ചയേ
 വിപാകം അഭിജാനന്തി തേ ശിഷ്യാഃ ശിഷ്യസംമതാഃ
 82 ന്യായോപേതാ ഗുണോപേതാഃ സർവലോകഹിതൈഷിണഃ
 സന്തഃ സ്വർഗജിതഃ ശുക്ലാഃ സംനിവിഷ്ടാശ് ച സത്പഥം
 83 ദാതാരഃ സംവിഭക്താരോ ദീനാനുഗ്രഹ കാരിണഃ
 സർവഭൂതദയാവന്തസ് തേ ശിഷ്യാഃ ശിഷ്യസംമതാഃ
 84 സർവപൂജ്യാഃ ശ്രുതധനാസ് തഥൈവ ച തപസിനഃ
 ദാനനിത്യഃ സുഖാൽ ലോകാൻ ആപ്സവന്തീഹ ച ശ്രിയം
 85 പീഡയാ ച കലത്രസ്യ ഭൃത്യാനാം ച സമാഹിതാഃ
 അതിശക്ത്യാ പ്രയച്ഛന്തി സന്തഃ സദ്ഭിഃ സമാഗതാഃ
 86 ലോകയാത്രാം ച പശ്യന്തോ ധർമ്മം ആത്മഹിതാനി ച
 ഏവം സന്തോ വർതമാനാ ഏധന്തേ ശാശ്വതീഃ സമാഃ
 87 അഹിംസാ സത്യവചനം ആനൃശംസ്യം അഥാർജവം
 അദ്രോഹോ നാതിമാനശ് ച ഹ്രീസ് തിതിക്ഷാ ദമഃ ശമഃ
 88 ധീമന്തോ ധൃതിമന്തശ് ച ഭൂതാനാം അനുകമ്പകാഃ
 അകാമ ദ്വേഷസംയുക്താസ് തേ സന്തോ ലോകസത്കൃതാഃ
 89 ത്രീണ്യ് ഏവ തു പദാന്യ് ആഹുഃ സതാം വൃത്തം അനന്തമം
 ന ഭൂഹ്യേച് ചൈവ ദദ്യാച് ച സത്യം ചൈവ സദാ വദേത്
 90 സർവത്ര ച ദയാവന്തഃ സന്തഃ കരുണവേദിനഃ

ഗച്ഛന്തിഹ സുസന്തുഷ്ടാ ധർമ്യം പന്ഥാനം ഉത്തമം
 ശിഷ്ടാചാരാ മഹാത്മാനോ യേഷാം ധർമഃ സുനിശ്ചിതഃ
 91 അനസൃയാ ക്ഷമാ ശാന്തിഃ സന്തോഷഃ പ്രിയവാദിതാ
 കാമക്രോധപരിത്യാഗഃ ശിഷ്ടാചാര നിഷേവണം
 92 കർമണാ ശ്രുതസമ്പന്നം സതാം മാർഗം അനുത്തമം
 ശിഷ്ടാചാരം നിഷേവന്തേ നിത്യം ധർമേഷ് അതദ്രിതാഃ
 93 പ്രജ്ഞാ പ്രാസാദം ആരുഹ്യ മുഹൂതോ മഹതോ ജനാൻ
 പ്രേക്ഷന്തോ ലോകവൃത്താനി വിവിധാനി ദ്വിജോത്തമ
 അതിപുണ്യാനി പാപാനി താനി ദ്വിജ വരോത്തമ
 94 ഏതത് തേ സർവം ആഖ്യാതം യഥാ പ്രജ്ഞം യഥാ ശ്രുതം
 ശിഷ്ടാചാര ഗുണാൻ ബ്രഹ്മൻ പുരസ്കൃത്യ ദ്വിജർഷഭ

അധ്യായം 199

1 [മാർക്]

സ തു വിപ്രം അഥോവാച ധർമ്മവ്യാധോ യുധിഷ്ഠിര
 യദ് അഹം ഹ്യ് ആചരേ കർമ്മ ഘോരം ഏതദ് അസംശയം
 2 വിധിസ് തു ബലവാൻ ബ്രഹ്മൻ ദുസ്കരം ഹി പുരാകൃതം
 പുരാകൃതസ്യ പാപസ്യ കർമ്മ ദോഷോ ഭവത്യ് അയം
 ദോഷസ്യൈതസ്യ വൈ ബ്രഹ്മൻ വിഘാതേ യത്നവാൻ അഹം
 3 വിധിനാ വിഹിതേ പൂർവം നിമിത്തം ഘാതകോ ഭവേത്
 നിമിത്തഭൂതാ ഹി വയം കർമ്മണോ ിസ്യ ദ്വിജോത്തമ
 4 യേഷാം ഹതാനാം മാംസാനി വിക്രീണാമോ വയം ദ്വിജ
 തേഷാം അപി ഭവേദ് ധർമ്മ ഉപഭോഗേന ഭക്ഷണാത്
 ദേവതാതിഥിഭൂത്യാനാം പിതൃണാം പ്രതിപൂജനാത്
 5 ഓഷധ്യോ വീര്യധഗ് ചാപി പശവോ മൃഗപക്ഷിണഃ
 അന്നാദ്യ ഭൂതാ ലോകസ്യ ഇത്യ് അപി ശ്രൂയതേ ശ്രുതിഃ
 6 ആത്മമാംസ പ്രദാനേന ശിബിർ ഔശിനരോ നൃപഃ
 സ്വർഗം സുദുർലഭം പ്രാപ്തഃ ക്ഷമാവാൻ ദ്വിജസത്തമ
 7 രാജേണാ മഹാനസേ പൂർവം രന്തിദേവസ്യ വൈ ദ്വിജ
 ദ്വേ സഹസ്രേ തു വധ്യേതേ പശൂനാം അന്വഹം തദാ
 8 സമാംസം ദദതോ ഹ്യ് അന്നം രന്തിദേവസ്യ നിത്യശഃ
 അതുലാ കീർതിർ അഭവൻ നൃപസ്യ ദ്വിജസത്തമ
 ചാതുർമാസ്യേഷു പശവോ വധ്യന്ത ഇതി നിത്യശഃ
 9 അഗന്യോ മാംസകാമാഗ് ച ഇത്യ് അപി ശ്രൂയതേ ശ്രുതിഃ
 യജ്ഞേഷു പശവോ ബ്രഹ്മൻ വധ്യന്തേ സതതം ദ്വിജൈഃ
 സംസ്കൃതാഃ കില മന്ത്രൈശ് ച തേ ിപി സ്വർഗം അവാപ്സവൻ
 10 യദി നൈവാഗന്യോ ബ്രഹ്മൻ മാംസകാമാഭവൻ പുരാ
 ഭക്ഷ്യം നൈവ ഭവേൻ മാംസം കസ്യ ചിദ് ദ്വിജസത്തമ
 11 അത്രാപി വിധിർ ഉക്തഗ് ച മുനിഭിർ മാംസഭക്ഷണേ
 ദേവതാനാം പിതൃണാം ച ഭുക്തേ ദത്താ തു യഃ സദാ
 യഥാവിധി യഥാശ്രദ്ധം ന സ ദുഷ്യതി ഭക്ഷണാത്
 12 അമാംസാശീ ഭവത്യ് ഏവം ഇത്യ് അപി ശ്രൂയതേ ശ്രുതിഃ
 ഭാര്യാം ഗച്ഛൻ ബ്രഹ്മചാരീ ജ്വതൗ ഭവതി ബ്രാഹ്മണഃ
 13 സത്യാനൃതേ വിനിശ്ചിത്യ അത്രാപി വിധിർ ഉച്യതേ
 സൗദാസേന പുരാ രാജ്ഞാ മാനുഷാ ഭക്ഷിതാ ദ്വിജ

ശാപാഭിഭൂതേന ഭൃശം അത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 14 സ്വധർമ്മ ഇതി കൃത്യാ തു ന ത്യജാമി ദ്വിജോത്തമ
 പുരാ കൃതം ഇതി ജ്ഞാത്യാ ജീവാമ്യ് ഏതേന കർമ്മണാ
 15 സ്വകർമ്മ ത്യജതോ ബ്രഹ്മണ് അധർമ്മ ഇഹ ദൃശ്യതേ
 സ്വകർമ്മ നിരതോ യസ് തു സ ധർമ്മ ഇതി നിശ്ചയഃ
 16 പൂർവ്വം ഹി വിഹിതം കർമ്മ ദേഹിനം ന വിമുഞ്ചതി
 ധാത്രാ വിധിർ അയം ദൃഷ്ടോ ബഹുധാ കർമ്മ നിർണയേ
 17 ദൃഷ്ടവ്യം തു ഭവേത് പ്രാജ്ഞ ക്രൂരേ കർമ്മണി വർത്തതാ
 കഥം കർമ്മ ശുഭം കര്യം കഥം മുച്യേ പരാഭവാത്
 കർമ്മണസ് തസ്യ ഘോരസ്യ ബഹുധാ നിർണയോ ഭവേത്
 18 ദാനേ ച സത്യവാക്യേ ച ഗുരുശ്രേഷ്ഠണേ തഥാ
 ദ്വിജാതിപൂജനേ ചാഹം ധർമ്മേ ച നിരതഃ സദാ
 അതിവാദാതിമാനാഭ്യോ നിവൃത്തോ fസ്തി ദ്വിജോത്തമ
 19 കൃഷിം സാധ്യ് ഇതി മന്യന്തേ തത്ര ഹിംസാ പരാ സ്മൃതാ
 കർഷന്തോ ലാംഗലൈഃ പുംസോ ഘ്ലന്തി ഭൂമിശയാൻ ബഹുൻ
 ജീവാൻ അന്യാംഗ് ച ബഹുശസ് തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 20 ധാന്യബീജാനി യാന്യ് ആഹുർ വ്രീഹ്യ് ആദീനി ദ്വിജോത്തമ
 സർവാഞ്യ് ഏതാനി ജീവന്തി തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 21 അധ്യാക്രമ്യ പശൂം ചാപി ഘ്ലന്തി വൈ ഭക്ഷയന്തി ച
 വൃക്ഷാൻ അഥൗഷധീശ് ചൈവ് അഹിന്ദന്തി പുരുഷാ ദ്വിജ
 22 ജീവാ ഹി ബഹവോ ബ്രഹ്മൻ വൃക്ഷേഷു ച ഫലേഷു ച
 ഉദകേ ബഹവശ് ചാപി തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 23 സർവം വ്യാപ്തം ഇദം ബ്രഹ്മൻ പ്രാണിഭിഃ പ്രാണിജീവനൈഃ
 മത്സ്യാ ഗ്രസന്തേ മത്സ്യാംഗ് ച തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 24 സന്തൈഃ സത്താനി ജീവന്തി ബഹുധാ ദ്വിജസത്തമ
 പ്രാണിനോ fന്യോന്യഭക്ഷാശ് ച തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 25 ചക്രമ്യമാണാ ജീവാംഗ് ച ധരണീ സംശ്രിതാൻ ബഹുൻ
 പദ്ഭ്യോ ഘ്ലന്തി നരാ വിപ്ര തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 26 ഉപവിഷ്യാഃ ശയാനാംഗ് ച ഘ്ലന്തി ജീവാൻ അനേകശഃ
 ജ്ഞാനവിജ്ഞാനവന്തശ് ച തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 27 ജീവൈർ ഗ്രസ്തം ഇദം സർവം ആകാശം പൃഥിവി തഥാ
 അവിജ്ഞാനാച് ച ഹിംസന്തി തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 28 അഹിംസേതി യദ് ഉക്തം ഹി പുരുഷൈർ വിസ്മിതൈഃ പുരാ

കേ ന ഹിംസന്തി ജീവൻ വൈ ലോകേ ിസ്തീൻ ദ്വിജസത്തമ
 ബഹു സഞ്ചിന്ത്യ ഇഹ വൈ നാസ്തി കശ് ചിദ് അഹിംസകഃ
 29 അഹിംസായാം തു നിരതാ യതയോ ദ്വിജസത്തമ
 കർവന്ത്യ ഏവ ഹി ഹിംസാം തേ യതാദ് അൽപതരാ ഭവേത്
 30 ആലക്ഷ്യാശ് ചൈവ പുരുഷാഃ കലേ ജാതാ മഹാഗുണാഃ
 മഹാഘോരാണി കർമാണി കൃത്യാ ലജ്ജന്തി വൈ ന ച
 31 സുഹൃദഃ സുഹൃദോ ിന്യാംശ് ച ദുർഹൃദശ് ചാപി ദുർഹൃദഃ
 സമ്യക് പ്രവൃത്താൻ പുരുഷാൻ ന സമ്യക് അനുപശ്യതഃ
 32 സമൃദ്ധൈശ് ച ന നന്ദന്തി ബാസവാ ബാസവൈർ അപി
 ഗുരൂംശ് ചൈവ വിനിന്ദന്തി മൃഗാഃ പണ്ഡിതമാനീനഃ
 33 ബഹു ലോകേ വിപര്യസ്തം ദൃശ്യതേ ദ്വിജസത്തമ
 ധർമ്മയുക്തം അധർമം ച തത്ര കിം പ്രതിഭാതി തേ
 34 വജ്രം ബഹുവിധം ശക്യം ധർമ്മധർമ്മേഷു കർമസു
 സ്വകർമ നിരതോ യോ ഹി സ യശോ പ്രാപ്തയാൻ മഹത്

അധ്യായം 200

1 [മാർക്]

ധർമ്മവ്യാധസ്തു നിപുണം പുനർ ഏവ യുധിഷ്ഠിര
 വിപ്രർഷഭം ഉവാചേദം സർവധർമ്മഭൃതാം വരഃ
 2 ശ്രുതിപ്രമാണോ ധർമ്മോ ഹി വൃദ്ധാനാം ഇതി ഭാഷിതം
 സൂക്ഷ്മാ ഗതിർ ഹി ധർമ്മസ്യ ബഹുശാഖാ ഹ്യ് അനന്തികാ
 3 പ്രാണാത്യയേ വിവാഹേ ച വക്തവ്യം അനൃതം ഭവേത്
 അനൃതം ച ഭവേത് സത്യം സത്യം ചൈവാനൃതം ഭവേത്
 4 യദ് ഭൂതഹിതം അത്യന്തം തത് സത്യം ഇതി ധാരണാ
 വിപര്യയ കൃതോ ധർമ്മഃ പശ്യ ധർമ്മസ്യ സൂക്ഷ്മതാം
 5 യത് കരോത്യ് അശുഭം കർമ്മ ശുഭം വാ ദ്വിജസന്തമ
 അവശ്യം തത് സമാപ്നോതി പുരുഷോ നാനൂ സംശയഃ
 6 വിഷമാം ച ദശാം പ്രാപ്യ ദേവാൻ ഗർഹതി വൈ ദൃശം
 ആത്മനഃ കർമ്മ ദോഷാണി ന വിജാനാത്യ് അപണ്ഡിതഃ
 7 മൂഢോ നൈകൃതികാശ് ചാപി ചപലശ് ച ദ്വിജോത്തമ
 സുഖദുഃഖവിപര്യായോ യദാ സമുപപദ്യതേ
 നൈനം പ്രജ്ഞാ സുനീതം വാ ത്രായതേ നൈവ പൗരുഷം
 8 യോ യം ഇച്ഛേദ് യഥാകാമം തം തം കാമം സമശ്ലോതത്
 യദി സ്യാദ് അപരാധീനം പുരുഷസ്യ ക്രിയാഫലം
 9 സംയതാശ് ചാപി ദക്ഷാശ് ച മതിമന്തശ് ച മാനവാഃ
 ദൃശ്യന്തേ നിഷ്ഠലാഃ സന്തഃ പ്രഹീണാഃ സർവകർമ്മഭിഃ
 10 ഭൂതാനാം അപരഃ കശ് ചിദ് ധിംസായാം സതതോത്ഥിതഃ
 വഞ്ചനായാം ച ലോകസ്യ സ സുഖേനേഹ ജീവതി
 11 അചേഷ്ടമാനം ആസീനം ശ്രീഃ കം ചിദ് ഉപതിഷ്ഠതി
 കശ് ചിത് കർമാണി കർവൻ ഹി ന പ്രാപ്യം അധിഗച്ഛതി
 12 ദേവാൻ ഇഷ്ട്യാ തപസ് തപ്ത്വാ കൃപണൈഃ പുത്രഗൃധിഭിഃ
 ദശ മാസധൃതാ ഗർഭേ ജായന്തേ കലപാംസനാഃ
 13 അപരേ ധനധാന്യൈശ് ച ഭോഗൈശ് ച പിതൃസഞ്ചിതൈഃ
 വിപുലൈർ അഭിജായന്തേ ലബ്ധ്യാസ് തൈർ ഏവ മംഗലൈഃ
 14 കർമ്മജാ ഹി മനുഷ്യാണാം രോഗാ നാസ്ത്വ് അത്ര സംശയഃ
 ആധിഭിശ് ചൈവ ബാധ്യന്തേ വ്യാധൈഃ ക്ഷുദ്രമൃഗാ ഇവ
 15 തേ ചാപി കശലൈർ വൈവൈദ്യർ നിപുണൈഃ സംഭൃതൗഷധൈഃ
 വ്യാധയോ വിനിവാര്യന്തേ മൃഗാ വ്യാധൈർ ഇവ ദ്വിജ

16 യേഷാം അസ്തി ച ഭോക്തവ്യം ഗ്രഹണീ ദോഷപീഡിതാഃ
ന ശക്തവന്തി തേ ഭോക്തും പശ്യ ധർമ്മദതാം വര

17 അപരേ ബാഹുബലിനഃ ക്ലിശ്യന്തേ ബഹവോ ജനാഃ
ദുഃഖേന ചാധിഗച്ഛന്തി ഭോജനം ദ്വിജസത്തമ

18 ഇതി ലോകം അനാക്രന്ദം മോഹശോകപരിപ്ലതം
സ്രോതസാസക്തദ് ആക്ഷിപ്തം ഹ്രിയമാണം ബലീയസാ

19 ന ത്രിയേയൂർ ന ജീര്യേയുഃ സർവേ സ്യുഃ സാർവകാമികാഃ
നാപ്രിയം പ്രതിപശ്യേയൂർ വശിത്വം യദി വൈ ഭവേത്

20 ഉപര്യ് ഉപരി ലോകസ്യ സർവോ ഗതും സമീഹതേ
യതതേ ച യഥാശക്തി ന ച തദ് വർതതേ തഥാ

21 ബഹവഃ സമ്പ്രദൃശ്യന്തേ തുല്യനക്ഷത്ര മംഗലാഃ
മഹച് ച ഫലവൈഷമ്യം ദൃശ്യതേ കർമ്മ സന്ധിഷു

22 ന കശ് ചിദ് ഈശതേ ബ്രഹ്മൻ സ്വയം ഗ്രാഹസ്യ സത്തമ
കർമ്മണാം പ്രാകൃതാനാം വൈ ഇഹ സിദ്ധിഃ പ്രദൃശ്യതേ

23 യഥാ ശ്രുതിർ ഇയം ബ്രഹ്മണ് ജീവഃ കില സനാതനഃ
ശരീരം അധ്രുവം ലോകേ സർവേഷാം പ്രാണിനാം ഇഹ

24 വധ്യമാനേ ശരീരേ തു ദേഹനാശോ ഭവത്യ് ഉത
ജീവഃ സക്രമതേ ഫന്യത്ര കർമ്മബന്ധനിബന്ധനഃ

25 [ബ്രാ]

കഥം ധർമ്മദതാം ശ്രേഷ്ഠ ജീവോ ഭവതി ശാശ്വതഃ

ഏതദ് ഇച്ഛാമ്യ് അഹം ജ്ഞാതു തത്തേന വദതാം വര

26 [വ്യാധ]

ന ജീവനാശോ ഫന്തി ഹി ദേഹഭേദേഃ മിഥ്യൈതദ് ആഹൂർ ത്രിയതേതി മൂഢഃ
ജീവസ് തു ദേഹാന്തരിതഃ പ്രയാതി; ദശാർധതൈവാസ്യ ശരീരഭേദേഃ

27 അന്യോ ഹി നാശ്ണാതി കൃതം ഹി കർമ്മ; സ ഏവ കർത്താ സുഖദുഃഖഭാഗീ
യത് തേന കിം ചിദ് ധി കൃതം ഹി കർമ്മ; തദ് അശ്നതേ നാസ്തി കൃതസ്യ നാശഃ

28 അപുണ്യ ശീലാശ് ച ഭവന്തി പുണ്യാഃ; നരോത്തമാഃ പാപകൃതോ ഭവന്തി
നരോ ഫന്യാതസ് ത് ഇഹ കർമ്മഭിഃ സ്വൈസ്; തതഃ സമുത്പദ്യതി ഭാവിതസ്
തൈഃ

29 [ബ്രാ]

കഥം സംഭവതേ യോനൗ കഥം വാ പുണ്യപാപയോഃ

ജാതീഃ പുണ്യാ ഹ്യ് അപുണ്യാശ് ച കഥം ഗച്ഛന്തി സത്തമ

30 [വ്യാധ]

ഗർഭധാന സമായുക്തം കർമ്മേദം സമ്പ്രദൃശ്യതേ
 സമാസേന തു തേ ക്ഷിപ്രം പ്രവക്ഷ്യാമി ദ്വിജോത്തമ
 31 യഥാ സംദൃത സംഭാരഃ പുനർ ഏവ പ്രജായതേ
 ശുക്രേച്ഛുഭയോനീഷു പാപക്രൂത് പാപയോനീഷു
 32 ശൃണൈഃ പ്രയോഗൈർ ദേവത്വം വ്യാമിശ്രൈർ മാനുഷോ ഭവേത്
 മോഹനീയൈർ വിയോനീഷു ത് അധോ ഗാമീ ച കിൽബിഷൈഃ
 33 ജാതിമൃത്യുജരാദുഃഖൈഃ സതതം സമഭിദൃതഃ
 സംസാരേ പച്യമാനശ് ച ദോഷൈർ ആത്മകൃതൈർ നരഃ
 34 തിര്യഗ്യോനിസഹസ്രാണി ഗത്വാ നരകം ഏവ ച
 ജീവാഃ സമ്പരിവർത്തന്തേ കർമ്മബന്ധനിബന്ധനാഃ
 35 ജന്തുസ് തു കർമ്മഭിസ് തൈസ് തൈഃ സ്വകൃതൈഃ പ്രേത്യ ദുഃഖിതഃ
 തദുഃഖപ്രതിഘാതാർത്ഥം അപുണ്യാം യോനിം അശ്ലതേ
 36 തതഃ കർമ്മ സമാദത്തേ പുനർ അന്യൻ നവം ബഹു
 പച്യതേ തു പുനസ് തേന ഭൂത്യാപഥ്യം ഇവാതുരഃ
 37 അജസ്രം ഏവ ദുഃഖാർതോ ിദുഃഖിതഃ സുഖസഞ്ജ്ഞിതഃ
 തതോ ിനിവൃത്ത ബന്ധത്വാത് കർമ്മണാം ഉദയാദ് അപി
 പരിക്രാമതി സംസാരേ ചക്രവദ് ബഹു വേദനഃ
 38 സ ചേൻ നിവൃത്തബന്ധസ് തു വിശുദ്ധശ് ചാപി കർമ്മഭിഃ
 പ്രാപ്തോതി സുകൃതാംൽ ലോകാൻ യത്ര ഗത്വാ ന ശോചതി
 39 പാപം കർവൻ പാപവൃത്തഃ പാപസ്യാന്തം ന ഗച്ഛതി
 തസ്മാത് പുണ്യം യതേത് കർതും വർജയേത ച പാതകം
 40 അനന്യയുഃ കൃതജ്ഞശ് ച കല്യാണാന്യ് ഏവ സേവതേ
 സുഖാനി ധർമ്മം അർഥം ച സ്വർഗം ച ലഭതേ നരഃ
 41 സംസ്കൃതസ്യ ഹി ദാന്തസ്യ നിയതസ്യ യതാത്മനഃ
 പ്രാജ്ഞസ്യാനന്തരാ വൃത്തിർ ഇഹ ലോകേ പരത്ര ച
 42 സതാം ധർമ്മേണ വർത്തേത ക്രിയാം ശിഷ്യവദ് ആചരേത്
 അസങ്കേശേന ലോകസ്യ വൃത്തിം ലിപ്തേ വൈ ദ്വിജ
 43 സന്തി ഹ്യ് ആഗതവിജ്ഞാനാഃ ശിഷ്യാഃ ശാസ്ത്രവിചക്ഷണാഃ
 സ്വധർമ്മേണ ക്രിയാ ലോകേ കർമ്മണഃ സോ ിപ്യ് അസങ്കരഃ
 44 പ്രാജ്ഞോ ധർമ്മേണ രമതേ ധർമ്മം ചൈവോപജീവതി
 തസ്യ ധർമാദ് അവാപ്തേഷു ധനേഷു ദ്വിജസത്തമ
 തസ്യൈവ സിഞ്ചതേ മൂലം ഗുണാൻ പശ്യതി യത്ര വൈ
 45 ധർമാത്മാ ഭവതി ഹ്യ് ഏവം ചിത്തം ചാസ്യ പ്രസീദതി

സ മൈത്ര ജനസന്തുഷ്ട ഇഹ പ്രേത്യ ച നന്ദതി
 46 ശബ്ദം സ്വർശം തഥാത്രൂപം ഗന്ധാൻ ഇഷ്ടാംശ് ച സത്തമ
 പ്രഭൃതം ലഭതേ ചാപി ധർമസൈത്യതത് ഫലം വിദുഃ
 47 ധർമസ്യ ച ഫലം ലബ്ധ്യാ ന തൃപ്യതി മഹാദ്വിജ
 അത്രുപ്യമാണോ നിർവേദം ആദത്തേ ജ്ഞാനചക്ഷുഷാ
 48 പ്രജ്ഞാ ചക്ഷുർ നര ഇഹ ദോഷം നൈവാനന്ദധൃതേ
 വിരജ്യതി യഥാകാമം ന ച ധർമം വിമുഞ്ചതി
 49 സത്യത്യാഗേ ച യതതേ ദൃഷ്ട്യാ ലോകം ക്ഷയാത്മകം
 തതോ മോക്ഷേ പ്രയതതേ നാനപായാദ് ഉപായതഃ
 50 ഏവം നിർവേദം ആദത്തേ പാപം കർമ ജഹാതി ച
 ധാർമികശ് ചാപി ഭവതി മോക്ഷം ച ലഭതേ പരം
 51 തപോ നിഃശ്രേയസം ജ്ഞോസ് തസ്യ മൂലം ശമോ ദമഃ
 തേന സർവാൻ അവാപ്നോതി കാമാൻ യാൻ മനസേച്ഛതി
 52 ഇന്ദ്രിയാണാം നിരോധേന സത്യേന ച ദമേന ച
 ബ്രഹ്മണഃ പദം ആപ്നോതി യത് പരം ദ്വിജസത്തമ
 53 [ബ്രാ]
 ഇന്ദ്രിയാണി തു യാന്യ് ആഹുഃ കാനി താനി യതവ്രത
 നിഗ്രഹശ് ച കഥം കാര്യോ നിഗ്രഹസ്യ ച കിം ഫലം
 54 കഥം ച ഫലം ആപ്നോതി തേഷാം ധർമദൃതാം വര
 ഏതദ് ഇച്ഛാമി തത്ത്വേന ധർമം ജ്ഞാതും സുധാർമിക

പ്രസാധകർ

സാജിഭക്തം

